

Siivekäs

2:1999

20. vsk

Siivekäs

2:1999

20. vsk

Julkaisija
Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

Päätoimittaja
Kalle Ruokolainen

8

Toimituspäällikkö
Eelis Rissanen

Toimitussihteerit
Adrian Royle

Markku Ukkonen

Ulkoasu: Kalle Ruokolainen

Jäsenmaksut 1999

90 mk (perhejäsen 30 mk, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu
Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.
Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 90 mk, tilaukset
toimitukselta.
Lehti ilmestyy kahtena numerona
vuodessa.

Osoitteenmuutokset
Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat
Takakansi 1000 mk, 1/1 iku 800 mk,
1/2 sivu 500 mk, 1/4 sivu 300 mk.
Hinnat ovat ohjeellisia.

Painos 400 kpl

ISSN 0780-7066

tässä numerossa

3 Pääkirjoitus: Monenlaisia merkkipäiviä.
Kalle Ruokolainen

**4 Kuuden pohjoissavolaisen reittiveden
selkävesilinnustosta.** Jorma Tuomainen

10 Kyyhkyjen liikehdintä Kuopiossa.
Erkki Björk

12 Syysmuutto Pohjois-Savossa 1994–96.
Harri Hölttä & Eelis Rissanen

22 Tiaisten oudosta käyttäytymisestä.
Veli-Matti Sorvari

**22 Polkupyöräpinnaralli Lempy-Leppävirralla
11.–12.6.1999.** Kalle Ruokolainen

25 Pohjois-Savon talvipinnarallit 1998 ja 1999.
Eelis Rissanen

26 Kuikka 25 vuotta.
Valokuvia.

28 Vuosituhannen lintuelämys.
Asta Lähdesmäki

28 Säännöt Rules.
Timo Filipoff & Eelis Rissanen

**30 Jääkuikan talvipinnarallya koskevat
direktiiviehdotukset.** Mäski Salatähde

Ohjeita kirjoittajille: Kaikenlaista lintuihin liittyvää, niin tieteellistä kuin viihteellistä aineistoa otetaan mieluusti vastaan. Käsikirjoitukset toimitetaan mieluiten tietokoneen levykkeellä tai sähköpostitse osoitteeseen Kalle.Ruokolainen@datranet.net. Kannattaa kuitenkin aina ottaa ennen jutun tms. lähettämistä toimitukseen yhteyttä, jottei kumpikaan osapuoli tee turhaa työtä. Myös valokuvista ja piirroksista on pulaa (kaikenlainen kuvamateriaali kelpaa, myös väripaperikuvat ja väridiat). Sähköpostia voi lähettää myös osoitteeseen pslyt@jmp.fi.

Pääkirjoitus

Monenlaisia merkkipäiviä

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,

70100 KUOPIO

internet: <http://www.jmp.fi/~pslty>sähköposti: pslty@jmp.fi

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Puheenjohtaja: Asta Lähdesmäki

Sihteeri: Petri Sallinen

Taloudenhoitaja: Eelis Rissanen

Varapuheenjohtaja: Juha Poutanen

Hallituksen muut jäsenet

Aarne Hagman

Visa Uusipaikka

Jarmo Yliluoma

Hallituksen varajäsen

Harri Hölttä

Pohjois-Savo

VARKAUS

Vuoden 1999 aikana on ja olisi ollut aihetta monenlaiseen järjestöjuhlaan. Juhlia on kuitenkin vietetty resurssien mukaan, eli melko vähän. Tärkein tilaisuus lienee ollut marraskuun ensimmäisen viikonlopun 25-vuotisjuhlakokous ja siihen liittynyt kaksipäiväinen lintuharrastusnäyttely. Tilaisuudesta on kuvia tuonnempana tässä lehdes-
sä.

Sopivasti, joskin melko pitkän toimitusrupeaman jälkeen, ilmestyi joulun alla myös kauan odotettu teos "Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto". Sekin ikään kuin yhdistyksen 25-vuotisjuhlien kunniaksi. Maakunnan lintuharrastuksen historiassa 25 vuoden taival ei kuitenkaan ole niin pitkä, että kirjaa voisi pitää pelkästään tuon ajanjakson juhlistajana, vaan kyse on paljon pitemmistä perinteistä 1800-luvun alusta alkaen. Hatunnosto von Wrighteille, Aschanille, Enwaldeille, Karppaselle ja monille muille, myös itsellemme ja omalle työellemme.

Siivekkään kannalta vuosi 1999 on sikäli juhlallinen, että lehdestä ilmestyy nyt 20. vuosikerta! Ja todellakin ilmestyy, sillä nyt joulukuun toiseksi viimeisellä viikolla tämä numero 2/99 on menossa painoon. Siivekkäälle ja sen tekijöille vuosi on ollut raskas, koska nyt on tuotettu peräti neljä numeroa — 1/98, 2/98, 1/99 ja tämä — runsaan puolen vuoden aikana. Syykin siihen on näinä aikoina yksinkertainen: taloudellinen tilanne paranee, kun neljä numeroa vuodessa tekemällä vapautuu 22 %:n arvonlisäverosta. Näiden neljän Siivekkään osalta vero olisi ollut n. 4500 markkaa. Säästö on siis huomattava.

Muuten Siivekkään "juhlavuosi" ei pahemmin näy. Lehden sisältö on

keikkunut vuodesta toiseen "tieteellisyyden rajamailla" eikä linjaan liene paljon muutoksia luvassa tulevaisuudessaakaan. Toki vuosien varrella toimitustyö on tullut osin kevytkenkäisemmäksi ja tieteellinen arvokkuus on aivan lehden alkuvuosista hiukan karrissut, mutta edelleen juttuvalikoimassa on pystytty pitämään vakavasti(-kin) kirjoitettuja lintuartikkeleita. Ja periaatteessa kaikki lintujutut ovat vakavia, joskin vakavuuden määrä yleensä kirjoittajan mukaan vaihtelee. Havaintojen luotettavuudesta pitää kuitenkin aina ja vakavamielisesti pitää kiinni, muuten tulevien sukupolvien lintujulkaisujen lukijat eivät tiedä, miten meidän julkaisemiin tietoihin pitäisi suhtautua: hyväksyä vai hylätä?

Edessä on vuosi 2000, joka pitäne sisällään taas kaksi Siivekstä. Lehti pysyy vanhoissa kuoseissa, se ei koreudu eikä lakastu. Syytä mihinkään erityistoimiin ei ole. Siivekstästä voikin verrata vaikkapa varikseen: se on vähän juhlapuvussa aina, tosin liivi on harmaa ja joskus tulee vastaan kioskille eksynyt yksilö, jonka suupielet ovat vielä sinapissa ja lenninsulat vajaakehittyneet, resuisetkin. Siivekäs kaivaa myös roskiksia, tai ainakin kaatopaikkoja, kärkeä kirjoituspöydiltä meheviä haukkapaloja, raakkuu vaaran uhatessa ja esittää joskus hienoja ilmapiruetteja. Toisinaan taas tulee kuperkeikkoja, ruoka on sitä sun tätä kaikilla mausteilla, perään on ammuttu haulikolla. Häkit ja kaupungin kaasupyövelit on toistaiseksi osattu välttää eikä kana-haukkakaan ole vielä ihan kintereillä. Onneksi otin verrokiksi variksen enkä vaikkapa varpusta, joka on kai jo silmälläpitoa vaativa tsilp, tsilp, tsilputtaja.

Kalle Ruokolainen

Vuosi sitten ilmestynyt järkälemäinen Muuttuva pesimälinnusto -kirja (Väisänen ym. 1998) esittää tämänhetkisen käsityksen Suomessa pesivien lintulajien runsaudesta ja kannanmuutoksista. Kirjan antama kuva karujen reittivesien pesimälajistosta näyttää kuitenkin osittain perustuvan monia muita elinympäristöjä niukempaan aineistoon.

Varhaisimmat tiedot Pohjois-Savon reittivesien vesi- ja lokkilinnustosta ovat vuosisadan alkupuoliskolta (Suomalainen 1908, Lumiala 1937, 1943). 1970- ja 1980-lukujen parimääräarvioita on julkaistu Rautalammin Konnevedeltä (Knuutinen & Pakarinen 1981) sekä Etelä- ja Pohjois-Kallavedeltä (Tuomainen 1983, Lyytikäinen 1985, 1989). Yksittäisistä lajeista tunnetaan parhaiten kuikan 1980-luvun esiintymiskuva (esim. Kauppinen & Pakarinen 1984). 1990-luvulta linnustolaskentatietoja on julkaistu ainoastaan Nilsiänsyväältä (Rissanen & Hölttä 1995) sekä Kallavedeltä ja Suvasvedeltä (Juvaste 1995). Lisäksi Etelä-Kallaveden selkä- ja harmaalokkien kannankehitys vuoteen 1998 on kuvattu yksityiskohtaisesti (Tuomainen 1998).

Tässä kirjoituksessa käsitellään Etelä-Kallaveden, Pohjois-Kallaveden, Sotkanselkä-Koiruksen, Juurusveden, Suvasveden ja Sorsaveden 1990-luvun lopun lokkilinnustoa, kuikkia, uikkuja ja koskeloita sekä tarkastellaan neljän ensiksi mainitun järven linnustossa 1980-luvulta tapahtuneita kannanmuutoksia.

Tutkitut järvet

ETELÄ- JA POHJOIS-KALLAVESI. Kuopion niemä ympäröivä Kallavesi jaetaan tavallisesti Etelä- ja Pohjois-Kallaveteen, joiden vesipinta-alat ovat 188 km² ja 105 km². Kallavesi luetaan muiden suurten reittivesien tavoin perinteisessä botanisessa järviluokituksessa ns. ruokojärvityyppiin. Järviruo' on tai muiden ilmaversoisten muodostamat kasvillisuusvyöhykkeet ovat Kallavedellä kuitenkin suhteellisen vaatimattomia. Erityisesti saarten rannat ovat pääasiassa karuja kivikko- ja louhikorantoja, joiden vesikasvillisuus on niukkaa tai puuttuu kokonaan. Etelä-Kallavedellä on myös huomattava määrä edustavia silokalliorantoja. Suojaisissa lahdissa ja matalikoilla vesi- ja rantakasvillisuus on runsaampaa ja paikoin esiintyy melko laajojakin ruokovyöhykkeitä sekä pienialaisemmin myös kaisla- ja

Koiruksen Lokinsaarten nimettömällä luodolla pesii valtaosa järven kalatiira- ja naurulokkikannoista.

© Jorma Tuomainen

Kuuden pohjoissavon reittiveden selkäve

kortekasvustoja. Pohjois-Kallavesi on yleisilmeeltään hieman eteläistä allasta rehevämpi.

Saaria ja luotoja tutkitulla Etelä-Kallavedellä on 500 ja Pohjois-Kallavedellä 360 (Lyytikäinen 1987). Molempien altainen mannerrannat ovat huomattavalta osin lähes täyteen rakennettuja. Etelä-Kallaveden keskeinen saaristo on pääosin rakentamatonta. Pohjois-Kallavedellä yhtenäiset rakentamattomat alueet ovat suppeampia.

Etelä-Kallavedestä on Natura 2000-verkostoehdotukseen sisällytetty 44 km²:n suuruinen alue (josta vettä 40 km²) keskeisimpänä suojeluperusteenaan arvokas linnusto. Lisäksi alueella on mm. kasvillisuudeltaan edustavia kalkkikallioita ja pienialaisesti suhteellisen luonnontilaisia vanhoja metsiä.

Tämän selvityksen linnustotiedot koskevat Pohjois-Kallavedeltä 105 km²:n ja Etelä-Kallavedeltä 166 km²:n suurista aluetta. Esitettävät tiedot ovat siten

vertailukelpoisia aiemmin julkaistujen selvitysten (Tuomainen 1983, 1998 ja Lyytikäinen 1989) kanssa. Etelä-Kallavedeltä laskenta-alueeseen (kartta ks. Tuomainen 1983) eivät sisälly Ritoniemestä Puutossalmelle johtava kapeahko väylä ja eräät pitkätköt lahdet. Tämän alueen selkävesilinnusto on niukka, eikä alueella pesi lainkaan selkä- ja harmaalokkeja eikä todennäköisesti kuikkiakaan. Pohjois-Kallavedeltä laskenta-alueeseen eivät kuuluneet Paasisalon pohjoispuolelle jäävät Rämänlahteen ja Virtasalmeen johtavat osat eikä Kehvonlahti.

SOTKANSELKÄ-KOIRUS. Kallaveden jatkeena Puutossalmelta etelään avautuva Sotkanselkä ja sitä seuraava Koirus eivät veden laadultaan olennaisesti poikkea Etelä-Kallavedestä. Sotkanselkä jakautuu pohjoisosan avaraan muutaman saaren ja luotojonon kirjomaan selkävesialueeseen ja eteläosan runsassaarisempaan Humalaselkään. Koiruksen pohjoisosat puoles-

Jorma Tuomainen

laaisen linnustosta

taan ovat aukeaa vähäsaarista selkävesi-
maisemaa ja eteläosat melko tiiviiden saa-
riryhmien pieniselkäistä reittivettä.

Kallaveteen verrattuna varsinkin Sot-
kanselän eteläosan rannat ovat erittäin ki-
visiä. Koiruksen rannat ovat karuja, mut-
ta eivät likikään yhtä kivikkoisia kuin Sot-
kanselällä. Myös silokalliot ovat Koiruk-
sella yleisempiä kuin Sotkanselällä. Jär-
vien kasvillisuus on niukahkoa, tyypillistä
ruokojärven kasvillisuutta. Järviruokoa
kasvaa rannoilla melko yleisesti, mutta
kasvustot ovat harvoja lukuun ottamatta
Sotkanselkää, jossa on joitakin huomatta-
via ruoikoita.

Järvien mannerrannat ovat suhteelli-
sen rakennettuja erityisesti Sotkanseläl-
lä. Saaristot ovat huomattavalta osalta
mökittömiä. Sotkanselän selkävesialueen
harvoin saariin kohdistuu kuitenkin
huomattava virkistyskäyttöpaine.

Tutkitun vesialueen laajuus oli 88
km². Laskenta-alueeseen eivät sisällyneet
Koiruksen eteläisimmät osat, eivätkä

Konnusvesi, Paukalahti, Reinikkalanlam-
pi, Hankalahti ja Pöksänlampi.

SUVASVESI koostuu kahdesta laajasta seläs-
tä, Kukkarinselästä ja Haapaselästä, joi-
den kautta kulkee voimakas luode-kaak-
ko suuntainen murrosvyöhyke. Altaan itä-
osassa murros muodostaa pitkän ja sok-
keloisen salmireitistön, jossa korkeuserot
ovat huomattavia ja kalliojyrkänteet ran-
noilla yleisiä. Avaran selkävesialueen kat-
kaisee pienten saarten kirjoma Jakamien
saaristo. Kaiken kaikkiaan saaria ja luo-
toja Suvasvedellä on niukasti Kallaveteen
verrattuna.

Suvasveden veden laatu on hyvä, hu-
muspitoisuus pieni ja vesi selvästi kirk-
kaampaa kuin Kallavedellä. Järvityypil-
tään Suvasvesi on ruokojärvi, jonka ran-
nat ovat Kallavettäkin karumpia ja kas-
villisuusvyöhykkeet pienialaisia. Suvas-
veden saaristossa on runsaasti silokallio-
rantoja. Pääosa Suvasveden mannerran-
noista ja osa saarista on rakennettu suh-
teellisen tiiviisti. Sitä vastoin erityisesti
selkävesien saaristo jokseenkin rakenta-
matonta.

Luonnonsojeluun kannalta tärkeim-
mät alueet Suvasvedestä (85 km², josta
vettä 66 km²) ovat mukana Natura 2000
-verkostoehdotuksessa. Linnuston lisäk-
si suojelua on perusteltu erityisesti alueen
metsä- ja kallioluonnolla.

Suvasvedeltä tutkittuun alueeseen ei
sisällynyt Jänissalon pohjoispuolelle jää-

vä huomattavalta osalta tiheään mökitet-
ty saaristo eikä eteläosan pieni Vaahto-
vanselkä. Näillä osa-alueilla ei pesi sel-
kä- ja harmaalokkeja eikä todennäköisesti
kuikkiakaan, ja selkävesilinnusto on muu-
toinkin niukkaa. Kesällä 1999 tutkitun
vesialueen laajuus oli 150 km². Vuonna
1985 lasketun alueen pinta-ala oli 130
km², sillä siihen ei sisällynyt itäosan sal-
mireitistöä.

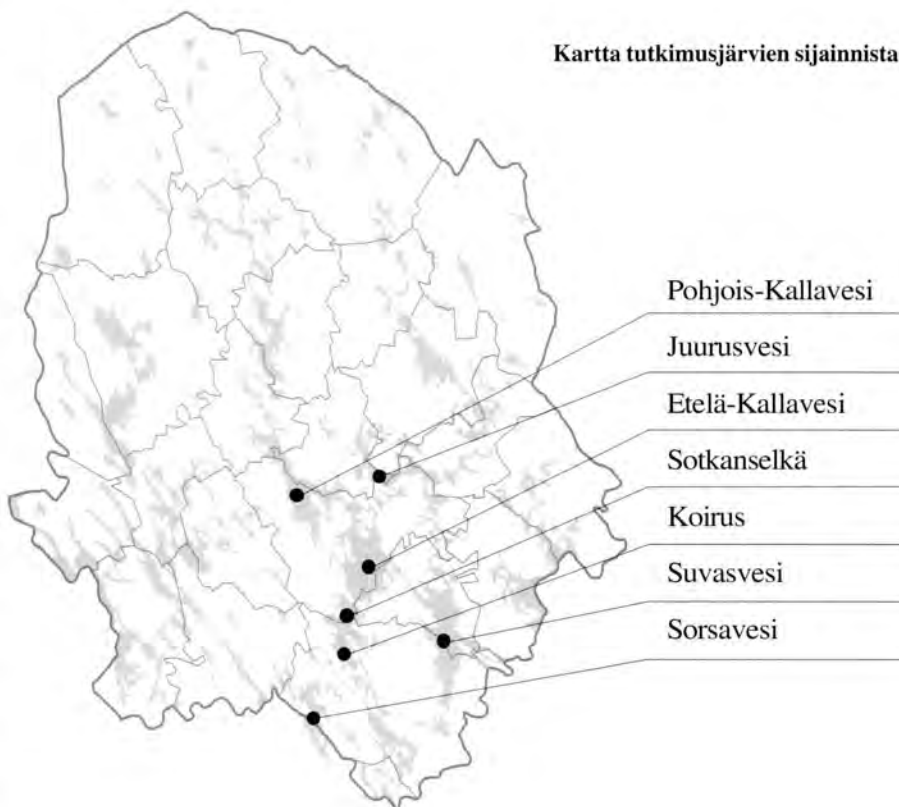
JUURUSVESI, johon olen lukenut myös sen
jatkeena olevan Karhonveden sijaitsee
Etelä-Kallaveden pohjoispuolella Nilsiän
reitillä. Juuruksen vesi vastaa laadultaan
suurinpiirtein Kallavettä. Yleisilmeeltään
järvien rannat, erityisesti saarien, ovat
karuja ja niukkakasvustoisia. Juuruksen
mannerrannoilla on kuitenkin useita
huomattavan laajoja järviruokoita.

Varsinaisella Juurusvedellä on run-
saasti asutusta ja vain keskeisin saaristo
on välttynyt rakentamiselta. Sitä vastoin
Karhonvesi on toistaiseksi säilynyt suh-
teellisen edustavana näyteenä saarien
kirjomasta kapeasta reittivedestä, jota
loma-asutus ei vielä ole valloittanut.

Kesällä 1997 tutkitun vesialueen pin-
ta-ala oli 93 km². Vertailuvuonna 1985
laskenta-alueeseen ei sisällynyt Juuruk-
sen Kuuslahtea (8 km²).

SORSAVESI. Pohjois-Savon ja Etelä-Savon
rajalla Leppävirran ja Jäppilän kun-
nissa sijaitsevasta Sorsavedestä pääosa

Kartta tutkimusjärvien sijainnista.

(52 km², josta vettä 36 km²) sisältyy Natura 2000-verkostoehdotukseen. Linnuston lisäksi suojelumerkitystä on erityisesti alueen kallio- ja metsäluonnolla. Tutkimus kattoi järven koko vesialueen, eli 52 km².

Liuskeisuus, voimakkaat murrelinjat ja jääkauteen kulutus ovat muokanneet Sorsavedellä erittäin runsaasarisen maiseman. Sorsaveden rannat ovat tutkituista järvistä louhikkoisimmat ja kivikkoisimmat. Myös kalliorantoja on runsaasti. Karun Sorsaveden vedenlaatu on lähes luonnontilainen. Vesi on kirkasta, humuspitoisuus on pieni ja hajakuormitus vähäistä. Sorsavesi kuuluu ruokojärvityypin. Karuuden ja jyrkkyyden vuoksi rannat ovat Suvasveden tavoin valtaosaltaan erittäin niukkasvustoisia.

Sorsavettä voidaan pitää tutkituista järvistä luonteeltaan erämaisimpana vaikka mannerrannoilla onkin paikoin mökitihentymiä ja lisäksi keskellä Natura-alueella Metsähallituksen mailla kymmeniä saaria vallannut mökkislummi.

Tutkimusmenetelmät

Yksittäin pesivät lokit ja muutaman parin yhdyskunnat on pääsääntöisesti arvioitu emojen ja niiden käyttäytymisen perusteella. Suuremmista lokkiyhdyskunnista on yleensä laskettu pesät. Arvioin-

timenetelmää olen kuvannut tarkemmin äskeisessä selkälökkikirjoituksessani (Tuomainen 1998). Ainoastaan suurimassa naurulokkiyhdyskunnassa Etelä-Kallaveden Vasikkasaarella on yleisestä käytännöstä poiketen yhdyskunnan koko arvioitu pääasiassa emojen eikä pesien nojalla. Kalatiirayhdyskuntien kokoa on arvioitu sekä pesälöytöjen perusteella että kertomalla havaittu aikuisten lintujen yksilömäärä 0,7:llä. Arvoista on yleensä valittu suurempi.

Etelä-Kallaveden lokki- ja vesilinnustosta laatimassani perusselvityksessä (Tuomainen 1983) esitetty arvio järven v. 1982 kuikkakannasta perustui lähes yksinomaan pesälöytöihin ja havaittuihin pysyviin reviereihin. Myöhemmin vuosina laskennat ovat olleet nopeatempoisempia ja pesiväksi pariksi on tulkittu sopivassa elinympäristössä tavattu yksinäinen lintu tai pari. Näin on menetelty myös uikkujen kohdalla.

Järvet on kierretty moottoriveneellä rantojen lähellä ajaen. 1990-luvun alkuun saakka pututtelin hidaskulkuksella keskimoottoripaattilla. Tämän jälkeen olen käyttänyt 20 hevosvoimaista perämoottoriveneettä, mikä on nopeuttanut laskentoja merkittävästi.

Etelä-Kallaveden linnustosta on laskentatietoja vuosilta 1982–1999 lukuun ottamatta kesiä 1986 ja 1989. Tässä kir-

joituksessa esittelen 12 vertailukelpoissimman vuoden lokkilinnustoa aineistoni. Suvasveden linnustosta on kattavia kvantitatiivisia tietoja v. 1983, 1985, 1997 ja 1999, Juurusvedeltä v. 1985 ja 1997 sekä Sotkanselkä-Koirukselta v. 1985, 1997 ja 1999. Pohjois-Kallavesi ja Sorsavesi olivat inventointiohjelmassa ainoastaan kesällä 1999.

Vuoden 1999 laskennat tehtiin Etelä- ja Pohjois-Kallavedellä 24.5.–2.6. (molemmilla kolmena päivänä), Suvasvedellä ja Sorsavedellä 3.–14.6. (molemmilla kahtena päivänä) ja Sotkanselkä-Koiruksella 17.6. Vuoden 1997 laskenta tehtiin Juurusvedellä 13.6. Sotkanselkä-Koiruksen osalta ajankohta oli liian myöhäinen kalalokkikannan luotettavaan arviontiin. Vertailutietoina esitettävät aiempien vuosien tutkimukset on tehty toukokuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin pääosan ajoittuessa kuiden vaihteeseen. Varsinaisten lintulaskentojen lisäksi olen liikkunut Etelä-Kallavedellä, Suvasvedellä, Sotkanselkä-Koiruksella ja Juurusvedellä runsaasti poikasten rengastusaikaan juhannukselta heinäkuun lopulle. Näillä retkillä on kertynyt täydentävää tietoa erityisesti kuikasta.

Useimmat vuoden 1999 laskennoista tein yhdessä Kalle Ruokolainen kanssa. Aiempina vuosina olen liikkunut järvillä yksin.

Lajikohtainen tarkastelu

Kuikka. Kuikkien esiintymistä Pohjois-Savon järvillä kartoitettiin 1980-luvun alussa Pohjois-Savon lintutieteellisen yhdistyksen ja Kuopion luonnontieteellisen museon varsin kattavalla yhteistutkimuksella (esim. Kauppinen & Pakarinen 1984). Maakuntamme kuikkakannaksi arvioitiin tuolloin 700 paria ja tiheydeksi karuilla yli 10 km²:n järvillä 0,3 paria/km².

Tämän selvityksen järvillä havaittiin vuonna 1999 (Juurusvedellä 1997) yhteensä 90 kuikkareviiriä järvittäisten tiheyksien ollessa yleensä 0,06–0,15 paria/km² (taulukko 1). Ylivoimaisesti paras kuikkakanta oli Sorsavedellä, jossa kuikkatiheys (0,40 p/km²) oli sama kuin hyvänä kuikkajärvenä 1980-luvun alussa pidetyllä Rautalammin Konnevedellä (Knuutinen & Pakarinen 1981). Vuosien 1997–98 tietojen mukaan myös Koiruksen alapuolella sijaitseva Leppävirran Unnukka on erinomainen kuikkavesi (35 paria ja 0,40 p/km², H. Rön-

kä, kirj. ilm.).

Etelä-Kallavedellä pesi 1980-luvun alussa enimmillään noin 30 kuikkaparia (1982 25, 1983 25–28 ja 1985 27–30 paria). Tästä ei kuikkien määrä eikä lajin esiintymisalue ole parissakymmenessä oleellisesti muuttunut. Viime vuosina kanta on edelleen ollut noin 25 paria ja Kuopion kaupungin rauhottomilla lähivesillä on pysynyt laaja kuikkaton alue. Pohjois-Kallaveden kuikkakanta näyttää samoin säilyneen vakaina, 10–12 parina, 1970-, 1980- ja 1990-luvuilla (Lyytikäinen 1989, taulukko 1). Myös Juurusveden kuikkatilanne on pysynyt ennallaan 1980-luvulta (9 paria) 1990-luvun jälkipuoliskolle (8 paria) kannan pääosan asustaessa Karhovedellä.

Sotkanselkä ei ilmeisesti koskaan ole ollut hyvä kuikkavesi. 1930-luvulla järvellä pesi viitisen kuikkaparia (Lumiala 1943) ja sama määrä v. 1985. Tästä kanta on laskenut 1990-luvun jälkipuoliskon kolmeen pariin.

Taulukko 1. Kuikkien parimäärä ja tiheys (paria/vesi-km²) kuudella järvellä ja tutkimusalueiden vesipinta-alat.

Järvalue	pinta-ala vesi-km ²	pari- määrä	tiheys p/km ²
Etelä-Kallavesi	166	25	0,15
Pohjois-Kallavesi	105	12	0,11
Sotkanselkä-Koirus	88	5	0,06
Suvasvesi	150	20	0,13
Juurusvesi	93	8	0,09
Sorsavesi	52	20	0,38
Yhteensä	654	90	0,14

Suvasveden kuikkakannassa on tapahtunut selvä muutos ja järven kuikkakanta on pienentynyt noin 30 %:lla. Vertailukelpoisen 130 km² vesialueen kuikkamäärä oli v. 1985 24 paria ja kesällä 1999 16 paria. Pääosa tappioista on kohdistunut Jakamien saaristoon. Tämä selkäviesien rajama saariryhmä koostuu noin 10 km²:n alueella sijaitsevasta 50 saaresta ja luodosta. Kesällä 1983 Jakameilla todettiin 8 ja kesällä 1985 4 revieriä. Viime vuosina parimäärä on ollut vain 1–2. Kuikkien elinympäristö Jakameilla ei kahdessa vuosikym-

menä ole näkyvästi muuttunut muuten kuin virkistyskäyttö on lisääntynyt.

Uikut. Harva kanta silkkiuikkua ja härkälintuja pesii Etelä- ja Pohjois-Kallaveden sekä Sotkanselän-Koiruksen ruoikoissa. Juurusvedellä tavataan ainoastaan silkkiuikkua. Tosin on mahdollista, että härkälintuja pesii Jännevirran ruoikoissa ja Jännevedellä, jotka eivät kuulu laskenta-alueeseen. Kumpikaan laji ei esiinny karuimmilla Sorsavedellä ja Suvasvedellä.

Härkälintu näyttää Kallave-

Ahkerä selkävesilintujen laskija saattaa törmätä reissullaan vaikka talviturkkia heittäviin hirviin, kuten tässä Leppävirran Koiruksella. Elukat uivat vaivatta selän poikki, välittämättä edes pysähtyä saareen lepäämään. © Jorma Tuomainen

Taulukko 2. Lokkilinnuston primäärät Etelä-Kallavedellä (vesiala 166 km²) 12 vuonna jaksolla 1982–1999.

Laji	1982	1983	1984	1985	1987	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
pikkulokki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	3	30
naurulokki	120	107	73	120	177	177	160	165	250	580	950	550
kalalokki	241	285	263	289	332	341	?	?	290	285	318	354
selkalokki	117	108	100	119	121	99	80	87	75	66	88	92
harmaalokki	60	65	46	49	51	65	65	80	130	102	142	147
kalatiira	150	?	?	105	137	120	125	150	154	123	102	139
lapintiira	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	689	?	?	682	818	802	?	?	899	1171	1603	1312

dellä hieman runsastuneen suhteessa silkkiiuikkun. Pohjois-Kallavedellä silkkiiuikon ja härkälinnun suhde oli 1970-luvun alussa 6:2 paria, v. 1987 10:4 paria (Lyytikäinen 1985, 1989) ja kesällä 1999 9:9 paria. Etelä-Kallavedeltä tarkimmat aineistot ovat kesiltä 1982, 1985 ja 1999. Näinä kesinä vastaava uikkusuhte oli 12:0, 4:1 ja 6:3 paria.

Koskelot. Viime vuosikymmenen näkyvin muutos Etelä-Kallaveden alkukesän linnustossa on isokoskelon, erityisesti isokoskelokoiraiden tuntuva runsastuminen. Miten hyvin tämä muutos kuvaa myös järven pesimäkannan kasvua, on epäselvää. Isokoskelo on aikainen pesijä ja muutoinkin hankalasti laskettava laji. Luotettavan primääräarvion saamiseksi laskennat olisi tehtävä heti jäiden lähedettyä, sillä jo toukokuun lopulla osa koiraista on parveutunut ja naaraat hautoavat pesissään. Tällaisia varhaiskeväisiä laskentoja ei valitettavasti ole käytössäni. Koska ainakin osa touko-kesäkuun vaihteen koirasparvien linnusta lienee

Etelä-Kallavedellä pesivää kantaa, heijastanevat koirasmäärien muutokset myös pesimäkannassa tapahtuneita muutoksia.

Kesällä 1982 Etelä-Kallaveden keskeisen saariston (vesiala 45 km²) iso- ja tukkakoskelon primääräsuhte oli 6:19 (Tuomainen 1983) ja koko järven hiekan epätarkempi suhde 14:25. Kesällä 1999 koko järven primääräsuhteeksi saatiin 26:14. Iso- ja tukkakoskelon valtasuhteet näyttävät siis kääntyneen pääläelleen. Edellä olevissa pesimäkannan arvioissa koskeloiden koirasparvia ei ole otettu huomioon. Selvemmin muutokset näkyvät, kun verrataan havaittujen koiraskoskeloiden kokonaismäärien suhdetta, joka oli v. 1982 30:29 ja v. 1999 109:14. Vuoden 1999 laskennassa tavattiin erikoisia isokoskelokoiraiden parvia seuraavasti: 5 x 2–3 yks., 4 x 5–6 yks., 1 x 12 yks. ja 1 x 30 yks.

Lyytikäisen (1986, 1989) mukaan myös Pohjois-Kallavesi oli 1970- ja 1980-luvuilla selvä tukkakoskelojärvi, ja isokoskelo oli lajina selvästi harvalukuisempi. Kesällä 1999 järven tukkakos-

kelokanta oli 19 paria eli suurinpiirtein sama kuin edellisinä vuosikymmeninä. Isokoskeloiden määräksi saatiin 34 paria. Havaittujen iso- ja tukkakoskelokoiraiden suhde oli 61:17. Sitä vastoin Sorsavedellä isokoskelo oli kesällä 1999 selvästi sukulaistaan vähälukuisempi (3:18 paria).

Nilsin Syvärillä isokoskelo oli v. 1992 tukkakoskeloa runsaslukuisempi (Rissanen & Hölttä 1995). Muilta pohjoissavolaisilta järviltä ei ole julkaistu tietoja 1990-luvulta.

Väisäsen ym. (1998) mukaan tukkakoskelon sisämaan kanta ilmeisesti runsastui 1980-luvun puolivälistä 1990-luvulle. Isokoskelon primäärät puolestaan pysyivät melko vakaina vuosina 1986–92, minkä jälkeen kanta kääntyi laskuun. Etelä- ja Pohjois-Kallaveden havainnot viittaavat siihen, etteivät nämä käsitkset ole yleistettävissä ainaakaan kaikille järville.

Pikkulokki. Pikkulokit pesivät Etelä-Kallavedellä ensimmäisen kerran v. 1997 (taulukko 2). Kesällä 1999 pesiviä pareja oli Ete-

lä-Kallavedellä 30 ja Pohjois-Kallavedellä 41; muilla järvillä lajia ei tavattu (taulukko 3). Etelä-Kallaveden pikkulokkiyhdyshkunnat ovat sijainneet kahdella ruoikkosella luodolla ja pohjoisen yhdyskunta mannerrannan suojaisella rantaluhdalla.

Naurulokki lienee ilmaantunut Etelä-Kallaveden pesimälajistoon 1960- ja 1970-lukujen taitteessa (Tuomainen 1983). 1980-luvun alusta 1990-luvun puoliväliin järven naurulokkikanta kasvoi vain lievästi 70–120 parista 160–180 pariin (taulukko 2). Vuoden 1995 jälkeen määrä kolmessa vuodessa viisinkertaistui noin 950 pariin taantuen jälleen kesäksi 1999 noin 550 pariin. Etelä-Kallaveden naurulokkimäärän raju kasvu on kohdistunut lähes yksinomaan Kuopion matkustajasataman edustalla sijaitsevaan Vasikkasaareen, johon kolmena viime vuonna on keskittynyt pesimään noin 70 % järven koko naurulokkipopulaatiosta. Vasikkasaaren yhdyskunnan viimeaikainen kehitys on esitetty seuraavassa asetelmassa (suluisa osuus koko populaatiosta):

v. 1993	50	(27 %)
v. 1996	70	(28 %)
v. 1997	400	(69 %)
v. 1998	700	(74 %)
v. 1999	400	(73 %)

Edellä olevat luvut kuvaavat pesimäkauden alun tilannetta. Pesinnöissään epäonnistuneita lintuja saattaa siirtyä myöhemmin kesällä pesimään muualle järvelle.

Vasikkasaarella naurulokin pesistä pääosa sijaitsee itse saarella ja vähemmistö kellupesinä saaren kapeahkossa rantaruokosaa. Muu Etelä-Kallaveden kanta on luotopesijöitä.

Pohjois-Kallaveden pesimäkannaksi on arvioitu 25 paria v. 1970, 70 paria v. 1987 ja 210 paria v. 1999 (Lyytikäinen 1989 ja taulukko 3). Myös Suvasveden naurulokkien määrä on lisääntynyt 1980-luvulta noin 100 pariin (taulukko 4). Koiruksen naurulokit (viime vuosina 50–100 paria) pesivät samalla luodolla kuin järven suuri tiirayhdyskunta. Sorsaveden kanta oli v. 1999 25 paria. Pohjois-Kallaveden kannasta noin neljännes pesii samalla rantaluhdalla kuin järven pikkulokitkin. Muuten em. järvien linnut ovat luotopesijöitä.

Juurusveden luodoilla on pesinyt vain yksittäisiä naurulokkeja. Vuonna 1985 mannerantamatalikolla pesinyt 95 parin perinteinen kellupesäyhdyskunta on myöhemmin hävinnyt.

Kalalokki. Tutkituista vesistöistä Sorsavesi on selvimmän kalalokkijärvi (taulukko 3). Lajin tiheys oli järvellä korkein (2,6 paria/km²) ja osuus lokkilinnustosta (65 %) ylivoimaisesti suurin. Etelä- ja Pohjois-Kallavedellä tiheys oli lähes yhtä suuri (1,9–2,1 p/km²), mutta lajin suhteellinen osuus lokkilinnustosta selvästi alhaisempi (30–40 %). Myös Suvasvedellä ja Juurusvedellä kalalokin suhteellinen osuus oli 30–40 %.

Kallaveden kalalokkikannat ovat olleet ainakin lievässä kasvussa. Etelä-Kallavedellä pesi 1980 alkupuoliskolla 240–290 paria. Tämän jälkeen määrä on vaihdellut 280–350 pariin (taulukko 2). Pohjois-Kallaveden kesän 1999 kanta (310 paria) oli noin kaksinkertainen Lyytikäisen (1989) ilmoittamaan vuoden 1987 140 parin kantaan verrattuna. Pohjois-Kallaveden tulosten vertailua hankaloittavat kuitenkin metodiset erot vuosien välillä. Lyytikäinen on tehnyt laskennat vasta 24.6.–9.7., kun kesällä 1999 ne tehtiin kuukaudesta aikaisemmin. Etelä-Kallaveden kokemuksiin mukaan kesä-heinäkuun vaihteessa voidaan vielä selvittää selkälä- ja harmaalokkikantojen suuruusluokkia, mutta kalalokin kohdalla laskentojen lykkäytyminen optimiajankohdasta kuukaudella johtaa todennäköisesti kannan

Taulukko 3. Pikkulokin (L.min), naurulokin (L.rid), kalalokin (L.can), selkälokin (L.fus), harmaalokin (L.arg) ja kalatiiran (S.hir) parimäärät ja tiheydet (paria/vesi-km²) kuudella järvellä. Juurusveden tiedot ovat vuodelta 1997 ja muiden järvien vuodelta 1999. Tutkimusalueiden pinta-alat ovat taulukossa 1.

Parimäärät	L. min	L. rid	L. can	L. fus	L. arg	S. hir	yht.
Etelä-Kallavesi	30	550	354	92	147	139	1312
Pohjois-Kallavesi	41	211	307	43	48	140	790
Sotkanselkä-Koirus	0	80	?	5	33	100	?
Suvasvesi	0	135	174	31	32	181	553
Juurusvesi	0	2	37	19	11	35	104
Sorsavesi	0	25	136	10	12	26	209
yhteensä	71	1003	(1008)	200	283	621	(3186)

Tiheydet (paria/km ²)	L. min	L. rid	L. can	L. fus	L. arg	S. hir	yht.
Etelä-Kallavesi	0,2	3,3	2,1	0,6	0,9	0,8	7,9
Pohjois-Kallavesi	0,4	1,3	1,9	0,4	0,5	1,3	7,5
Sotkanselkä-Koirus	0	0,9	?	0,1	0,4	1,1	?
Suvasvesi	0	0,9	1,2	0,2	0,2	1,2	3,7
Juurusvesi	0	0	0,4	0,2	0,1	0,4	1,1
Sorsavesi	0	0,5	2,6	0,2	0,2	0,5	4,0
yhteensä	0,1	1,5	1,8	0,3	0,4	1,0	5,2

roimaan aliarvioimiseen.

Suvasveden kalalokkikannat ovat säilyneet jokseenkin ennallaan (taulukko 4). Vuoden 1997 alhainen parimääräarvio johtuneen ainakin osaksi ennen melko myöhäistä laskentaa (11.6.) tapahtuneista huomattavista pesätuhoista. Kalalokin taantuminen Juurusvedellä on todellista, mutta aivan yhteen kolmannekseen (taulukko 4) vuoden 1980-luvun tasosta parimäärä ei ole v. 1998 ja 1999 hajavaintojen mukaan huvennut.

Selkälokki oli vuosisadan alussa Kuopion tienoolla harvinainen pesijä (Suomalainen 1908). 1930-luvulla pesi Koiruksella, Sotkanselällä, Etelä- ja Pohjois-Kallavedellä yhteensä 25–30 selkälökkiparia (Lumiala 1937). Tämän vajaan 500 km²:n vesialueen selkälökkikannan huippuvaiheessa 1970-luvulla parimäärä oli noin 210 ja minimi 100 paria saa-

Taulukko 4. Lokkilinnuston parimäärät Juurusvedellä (vesiala 85 km²) v. 1985 ja 1997 ja Suvasvedellä (vesiala 130 km²) v. 1985, 1997 ja 1999.

Järvi	Juurusvesi		Suvasvesi		
	1985	1997	1985	1997	1999
pikkulokki	0	0	0	0	0
naurulokki	98	2	37	101	100
kalalokki	107	31	149	81	136
selkälokki	27	18	64	22	25
harmaalokki	0	11	20	22	31
kalatiira	24	35	71	140	156
Yhteensä	256	97	341	366	448

vutettiin v. 1997. Väheneminen alkoi aiemmin Pohjois-Kallavedellä, jossa selkälökkien määrä oli pienentynyt puoleen jo vuoteen 1987 mennessä (Lyytikäinen 1989) kuin Etelä-Kallavedellä, jossa kanta vielä tuolloin oli jokseenkin ennallaan (Tuomainen 1998). Taantumavaihe Kuopion ympäristössä näyttää ainakin tilapäisesti päättyneen, sillä kesän 1999 kanta em. neljän järven alueella oli 140 paria.

Suvasveden selkälökkien määrä putosi yhteen kolmannekseen vuosina 1985–1997 (taulukko 4). Tämän jälkeen kanta on ehkä hieman elpynyt. Koko järven (150 km²) parimäärät olivat kesällä 1997 27 ja kesällä 1999 31. Juurusveden ja Sotkanselkä-Koiruksen kannoissa ei havaittu muutoksia vuosien 1997 ja 1999 välillä.

Kesän 1999 kolme suurinta selkälökkiyhdyskuntaa olivat Suvasveden Pieni Hanhisalo (12 paria), Etelä-Kallaveden Selkäloulu (11) ja Pohjois-Kallaveden Pienet Siit (7). Yhdyskunnat ovat pieniä verrattuna aiempien vuosien maksimikokoihin. Suvasveden Koivuludolla pesineestä Pohjois-Savon suurimmasta selkälökkikoloniasta on

jäljellä enää viimeinen ripe. Kesällä 1983 Koivuludolla pesi 25 selkälökkiparia ja v. 1985 35 paria, mutta vuosina 1997 ja 1999 vain yksi pari. Etelä-Kallaveden suurimmassa yhdyskunnassa on pesinyt 22 paria (Tuomainen 1998).

Etelä-Kallavesi on oiva selkälökkijärvi: lajin tiheys (0,55 p/km²) on korkea, jos sitä verrataan Juvasteen (1995) ilmoittamaan parinkymmenen itäsuomalaisen ja Saimaan alueen järven keskimääräiseen tiheyteen (0,14 p/km²) tai enimmäistiheyteen (0,28 p/km²). Hämeessä sisävalstoin on joitakin erinomaisia selkälökkivesiä, huippuna noin 50 km²:n Pälkänevesi, jonka selkälökkikanta on hieman yli 100 paria (Juvaste 1995). Juvasteen aineistoon verrattuna myös Pohjois-Kallaveden selkälökkikanta (0,4 p/km²) näyttää hyvältä ja Sotkanselkä-Koiruksen, Suvasveden, Juurusveden ja Sorsaveden kannat (0,1–0,2 p/km²) keskimääräisiltä.

Harmaalokki oli v. 1999 Juurusvettä lukuun ottamatta kaikilla järvillä selkälökkia runsaslukuisempi (taulukko 3). Tihein kanta oli Etelä-Kallavedellä (0,9 paria/km²) ja seuraavaksi tihein Poh-

Aikuinen selkälokki puolustamassa lentokyyvyytöntä poikastaan Etelä-Kallaveden Paskokivellä vielä 9.8.1999. © Jorma Tuomainen

Kuopiosta Varkauteen johtava vilkkaasti liikennöity vesiväylä sivuaa Etelä-Kallaveden suojelualueeseen kuuluvaa Tölppien saariryhmää. Tölpillä on viime vuosina pesinyt kuikka, muutamia selkä- ja harmaalokkipareja, kalalokkeja ja silloin tällöin myös pieni tiirakolonia. Tölppien linnusto on ollut aiemmin runsaampi. Selkälokkeja pesi 1980-luvulla enimmillään 12 paria. Kuvassa vasemmalla olevalla luodolla pesi vuonna 1982 myös lapintiira 40 kalatiiraparin joukossa. © Jorma Tuomainen

jois-Kallavedellä ja Sotkanselkä-Koiruksella (0,4–0,5 p/km²).

Etelä-Kallavedellä harmaalokkeja pesi v. 1972 5 paria ja v. 1982 60 paria. Tämän jälkeen kanta on edelleen voimistunut, mutta kasvu ei ole ollut tasaista (Tuomainen 1998). Uusi ennätys, 147 pesivää paria (taulukko 2), todettiin kesällä 1999. Pohjois-Kallaveden kanta on 1980-luvun puolivälin 10 parista (Lyytikäinen 1989) noin viisinkertaistunut (taulukko 3). Juurusvedellä laji ei pesinyt vielä v. 1985. Kesän 1997 kannaksi arvioitiin 11 paria. Suvasvedellä harmaalokin esiintymiskuva ei ole oleellisesti muuttunut 1980-luvun puolivälistä (taulukko 4). Kesällä 1999 Suvasveden parimäärä oli 32 ja Sorsaveden 12.

Tiirat. Parhaita kalatiirajärviä olivat Pohjois-Kallavesi, Suvasvesi ja Sotkanselkä-Koirusvesi (1,1–1,3 paria/km², taulukko 3) ja huonoimmat Juurusvesi ja Sorsavesi (0,4–0,5 p/km²). Kesän 1999 suurimmat yhdyskunnat olivat Pohjois-Kallaveden Pajusaaren Kokkoluodon noin 100 parin ja Koirusveden Lökkisaarien luodon noin 70 parin koloniat. Etelä-Kallavedellä ja Suvasvedellä ei

näin massiivisia yhdyskuntia tavata: 1980- ja 1990-luvuilla enimmäiskoot ovat olleet 25–40 paria.

Etelä-Kallaveden kalatiirakannassa ei näytä tapahtuneen vuoden 1982 jälkeen sanottavia muutoksia (taulukko 2). Myös Juurusveden pieni kalatiirapopulaatio näyttää taulukon 4 ja rengastusaikaisten tietojen perusteella säilyneen jokseenkin ennallaan. Pohjois-Kallaveden kalatiiramääräksi on arvioitu 100 paria v. 1970, 120 paria v. 1987 ja 140 paria v. 1999 (Lyytikäinen 1989 ja taulukko 3) eli kanta on kasvanut korkeintaan lievästi. Sitä vastoin Suvasveden kalatiirakannan voimistuminen lienee todellista (taulukko 4).

Lapintiira on tavattu pesivänä ainoastaan v. 1982 Etelä-Kallavedellä.

Lokkilinnuston kokonaismäärä. Koko lokkilinnuston tiheys oli korkein Etelä- ja Pohjois-Kallavedellä (7,5–7,9 paria/km²) ja noin puolet alhaisempi edellisissä karummilla Suvasvedellä ja Sorsavedellä (3,7–4,0 p/km²). Juuruksen tiheys oli pienin (1,1 p/km²). Etelä-Kallaveden lokkilinnuston yhteisparimäärä oli

v. 1997–99 noin kaksinkertainen 1980-luvun alkupuoliskoon verrattuna (taulukko 2).

Kirjallisuus

- Juvaste, R. 1995:** Suvasveden ja Kallaveden selkävesilinnustot selvitys. – *Siivekäs* 16(2): 4–13.
- Kauppinen, J. & Pakarinen, R. 1984:** Pohjois-Savon kuikat. – *Siivekäs* 5:111–116.
- Knuutinen, J. & Pakarinen, R. 1981:** Rautalammin Etelä-Konneveden vesi- ja rantalinnusto. – *Siivekäs* (2):2–9.
- Lumiala, O. V. 1937:** Selkälokin, *Larus f. fuscus* L., pesimisetä Sotkanselällä. – *Ornis Fennica* 14:49–54.
- Lumiala, O. V. 1943:** Havaintoaineistoa Sotkanselän ja sen ympäristön linnustosta. – *Annales Zoologici Societatis Zoologicae Botanicae Fennicae* Vanamo 9:1–19.
- Lyytikäinen, A. 1985:** Pohjois-Kallaveden vesimaiseman ja linnuston kehityksestä. – *Savon Luonto* 16:1–12.
- Lyytikäinen, A. 1989:** Pohjois-Kallaveden ja Suuren Ruokoveden vesi- ja lokkilinnusto

sekä alustava maisemaekologinen arviointi. – Kuopion kaupunki. Erillisselvitykset 1989:3. 50 s. Kuopio.

Rissanen, E. & Hölttä, H. 1995: Nilsiän Syvärin vesi- ja rantalinnustosta. – *Siivekäs* 16(2):24–26.

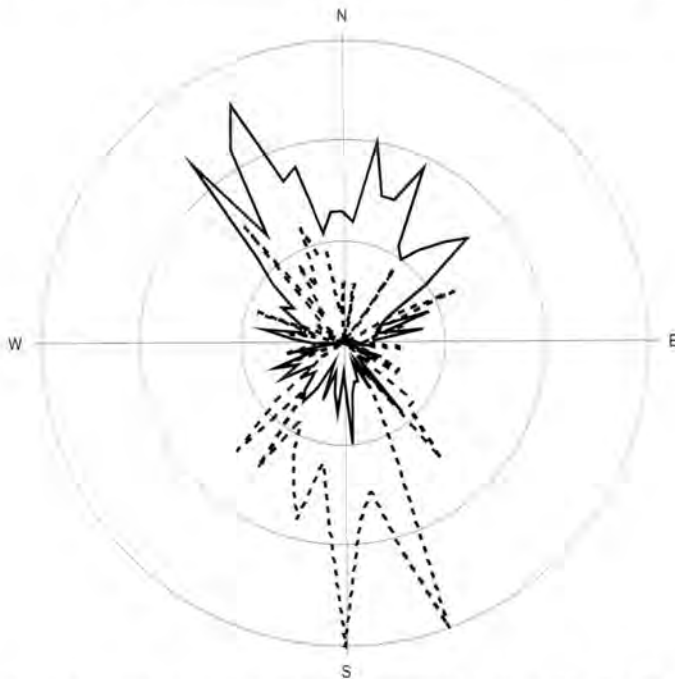
Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun linnusto. Topografinen tutkielma. – *Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 31(5):1–150.

Tuomainen, J. 1983: Keski-Kallaveden pesivä lokki- ja vesilinnusto. – *Siivekäs* 4:1–18.

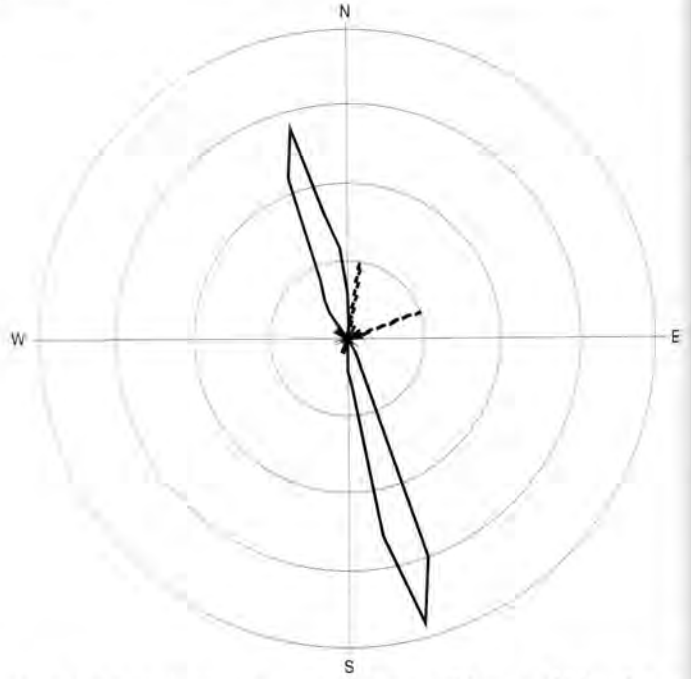
Tuomainen, J. 1998: Kuopion seudun selkälokit. – *Siivekäs* 19(2):4–15.

Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. Helsinki.

Siivekäs

Kuva 1. Sepelkyhkyyn keväiset (yhtenäinen viiva, asteikko max. 30 havaintoa) ja syksyiset (katkoviiva, max. 15 havaintoa) muuttosuunnat.

Kuva 3. Kesykyhkyyn (yhtenäinen viiva, asteikko max. 20 havaintoa) ja uuttukyyhkyyn (katkoviiva, max 4 havaintoa) muuttosuunnat.

Kyyhkyjen liikehdintä Kuopiossa

Kevästä 1986 alkaen olen kerännyt Kuopion seudulla lintujen muuttohavaintoja. Vuoden 1999 loppuun mennessä tietokoneen mustiin tallennettuja muuttosuuntahavaintoja on kertynyt hieman yli 30000. Näistä kyyhkyshavaintoja on vajaa 3 % eli 841.

Muutontarkkailumenetelmäni osalta viittaan aikaisempiin kirjoituksiini (Björk 1987, Björk 1991). Pääasiallisena tarkoitukseni on ollut havainnoida lintujen muuttosuuntia, mutta samalla olen kerännyt tietoja myös parvien koosta, muuttoajoista ja lentokorkeuksista.

Tämä artikkeli on lajiryhmäkohdaisista tarkasteluista seitsemäs ja käsittelee kyyhkyjen liikehdintää.

Sepelkyhky

Sepelkyhky talvehtii Solosen (1985) mukaan Länsi-Euroopassa etenkin Ranskassa. Havaintojeni mukaiset sepelkyhkyyn muuttosuuntien jakaumat keväällä ja syksyllä on esitetty kuvassa 1. Sepelkyhkyt näyttävät vetäytyvän syksyllä pääosin etelään ja eteläkaakkoon ja palaavan keväällä laajasta sektorista lounaan ja kaakon

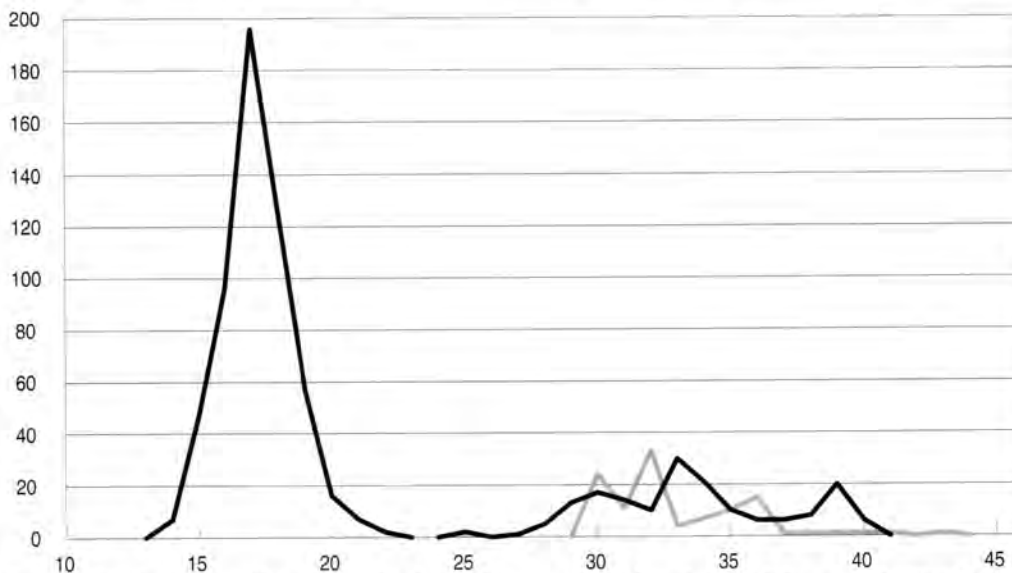
väliltä. Kevätmuuttosuunnat muistuttavat suuresti keltasirkun vastaavia (Björk 1997).

Havaintopaikalla on muuttosuuntiin kevätmuuton osalta erittäin merkitsevä vaikutus. Pääasiallisista havaintopaikoista Kelloniemessä ja Puijonsarvessa kevätmuutto suuntautuu pääosin koilliseen, kun taas Huuhimäen ja Hanhimäen havainnoissa luoteeseen menijät ovat olleet enemmistönä. Ilmeisesti sepelkyhkyt eivät mielellään lähde ylittämään suuria selkävesiä. Tällöin kaakosta tulevat linnut eivät ylitä Kelloniemeä ja Puijonsarvea

ja lounaasta tulevat eivät ylitä Hanhimäkeä. Hanhimäellä tehtyihin havaintoihin maastoseikoilla lienee vähiten vaikutusta. Koska Huuhalla kaakosta tulijat ovat selvänä enemmistönä, voidaan päätellä sepelkyhkyyn pääosin tulevan kaakon kautta, mihin myös huomattava osa populaatiosta syksyllä vetäytyy. Se, että tämä seikka ei näy kevätmuuton osalta kuvasta 1., johtuu Kelloniemen ja Puijonsarven suuremmasta havaintomäärästä, mikä korostaa lounaasta tulevaa muuttota.

Sepelkyhkyyn muuttohavaintojen ajoittuminen eri viikoille on esitetty kuvassa 2. Sepelkyhkyyn muuttaa aktiivisimmin keväällä viikoilla 16–18, eli huhtikuun lopulla ja toukokuun alussa. Kun eteläsuomessa kevätmuuton huippu ajoittuu keskimäärin huhtikuun puoleenväliin (v. Haartman ym. 1963–72), on Kuopiossa päämuutto noin pari viikkoa myöhemmin.

Syksyllä sepelkyhkyt ovat liikehtineet viikoilla 28–40, eli heinäkuun puolivälistä lokakuun alkuun. Von Haartmanin ym. (1963–72) mukaan maastamuuttoa tapahtuisi vasta syyskuulla ja aikaisempi liikehdintä olisi suurparviin kerääntymistä. Varianssianalyysi osoitti, että ajankohdalla ei ole merkitystä muuttosuunnan kannalta. Koska suurparvia Savossa näkyy harvoin, tapahtunee suurparviin kerääntyminen vasta Etelä-Suomessa.

Kuva 2. Sepel- (musta viiva) ja kesykyhkyyn (harmaa viiva) havaintojen lukumäärät viikoittain.

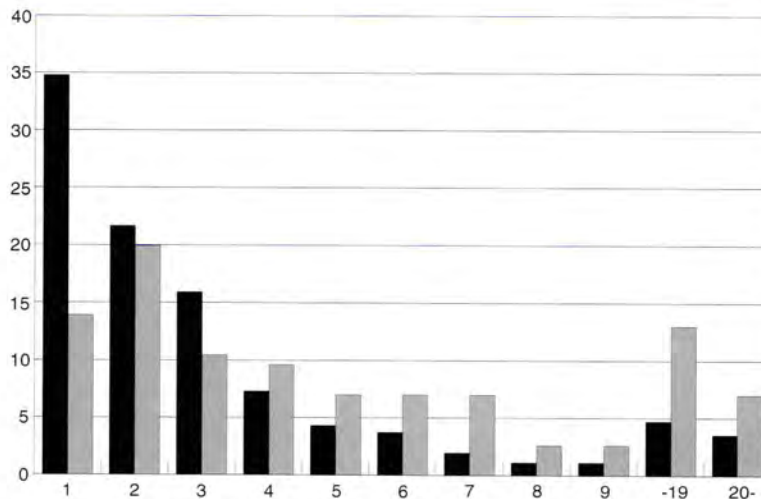

mitä tukee myös suurparvien harvinaisuus Savossa, ja liikehdintä sinne päämuuttosuuntia vastavasti.

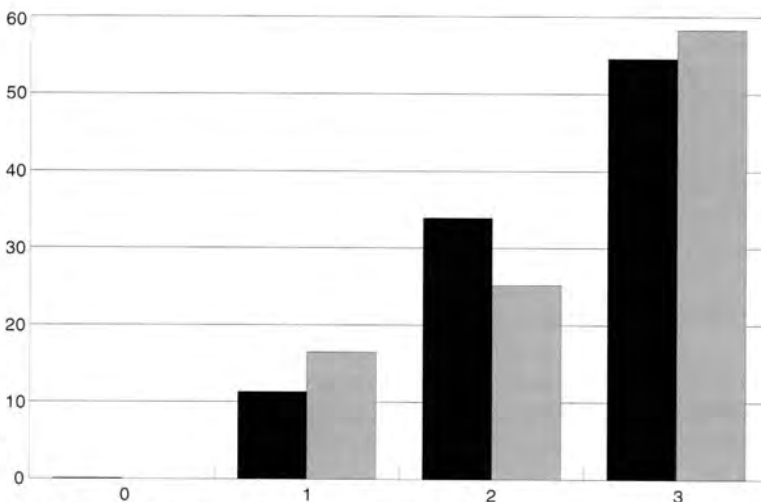
Kesykyhky

Kesykyhky on Solosen (1985) mukaan paikkalintu. Kesykyhkyyn liikehdintää olen havainnut kuitenkin syyspuolella vuotta viikosta 30 eli heinäkuun lopulta alkaen Vuorelan Hanhimäellä (96 havaintoa) ja Karhonsaareissa (16 havaintoa). Aktiivisimmin pulut ovat liikkuneet heinä-elokuun vaihteessa (ks. kuva 2).

Kesykyhkyjen muuttosuunnat olen esittänyt kuvassa 3. Liikehdintä on ollut täydellisen vastakaissuuntaista ja yhtä suuressa määrin ja samanaikaisesti eteläkaakon ja pohjoisluoteen välillä. Voisi luulla, että tämä johtuu Vuorelan Hanhimäen sijainnista Kuopion keskustaan nähden. Näin ei kuitenkaan ole. Kuopion keskusta sijaitsee Hanhimäkeen nähden suoraan etelässä. Merkittelevää on, että huomattava määrä myös Karhonsaaren havainnoista noudattaa näitä pohjoisluoteisia muuttosuuntia. Tosin Karhonsaareissa on näkynyt myös

Kuva 4. Sepel- (mustat pylväät) ja kesykyhkyyn (harmaat pylväät) muuttoparvien kokojakaumat (%-osuudet).

Kuva 5. Sepel- (mustat pylväät) ja kesykyhkyyn (harmaat pylväät) muuttoparvien lentokorkeusjakaumat (%-osuudet). Lentokorkeusluokat: 0 = puusta puuhun, 1 = 0...10 metriä, 2 = 10...50 m ja 3 yli 50 m.

Puluparvien lento pohjoisesta Kuopioon on ihmetyttänyt muutonseuraajia. Kyse lienee pelloille ruokailleista ja kaupunkiin palaavista yksilöistä. © Kalle Ruokolainen

pohjoiseen ja koilliseen meneviä puluja, mikä tekee muuttosuuntajakaumasta Hanhimäkeen verrattuna Mannin-Whitneyn U-testissä lähes merkittävästi ($p = 0,07$) erilaisen.

Uuttukyyhky

Uuttukyyhky on harvinaisuus Pohjois-Savossa. Muuttohavaintoja on kertynyt vain kaksi. Niitä vastaavat muuttosuunnat on esitetty kuvassa 3. Molemmat havainnot on tehty huhtikuussa, viikoilla 14 ja 16. Toinen lintu nähtiin Kelloniemessä ja se lensi suuntaan 70, eli lähes itään. Huuhanmäellä nähty lintu lensi taas suuntaan 10, eli melkein pohjoiseen.

Kyyhkyparvien kokojakauma ja lentokorkeus

Muuttoparvien kokojakaumat olen esittänyt kuvassa 4. Sepelkyyhkyn parvikoot ovat olleet keskimäärin 5 (keskihajonta 13) yksilöä. Keväällä muuttoparvet ovat olleet M-W:n U-testillä tutkittuna (keskiarvo 3) selvästi ($p < 0,001$) syysparvia (keskiarvo 10) pienempiä. Suurimmat havaitut sepelkyyhkyparvet ovat olleet kerran noin 300 ja kerran noin 100 yksilöä.

Kesykyhkyt ovat liikkuneet keskimäärin 7 yksilön parvissa. Suurimmissa parvissa on ollut lähes 50 yksilöä.

Muuttoparvien lentokorkeusjakaumat olen esittänyt kuvassa 5. Sepelkyyhkyn ja kesykyhkyyn muuttokorkeudet eivät M-W:n U-testissä poikenneet toisistaan.

Kirjallisuus

- Björk E. 1987:** Muuttosuunnat muistiin. – Siivekäs 8:79–81.
Björk E. 1991: Eräiden lajien muuttosuuntia Pohjois-Savossa. – Lintumies 26:80–85.
Björk E. 1997: Sirkkujen muutto Kuopiossa. – Siivekäs 18:20–21.
von Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P., Tenovuo, R. 1963–72: Pohjo-lan linnut värikuvin. Helsinki.
Solonen T. 1985: Suomen linnut – esiintyminen ja perusbiologia. Lintutieto. Helsinki.

Erkki Björk

Syysmuutto

Pohjois

Tähän katsaukseen on koottu kolmen syksyn havainnot. Tavoitteena on kiertää katsausaikataulua kerralla enemmän kiinni, mikä syysmuuttojen tapauksessa onkin melkoinen urakka. Pitkän aikavälin tavoite kuitenkin on, että katsaukset julkaistaisiin korkeintaan kahden vuoden kuluttua tapahtuneesta.

Syysmuuttajien lähdön toteaminen on hankalampaa kuin keväällä saapumisen havainnointi. Syksyllä linnut katoavat ikäänkuin yllättäen. Varsinkin yleisimmistä lajeista on tämän takia hankala saada havainnot ja se näkyy myös tässä katsauksessa. Viimeisten lähtijöiden noteraus onnistuu vain järjestelmällisesti lajeja muistiin kirjatun, mutta sitä harrastaa vain harva.

Katsaus ei tietenkään ole täydellinen, ainahan havainnot jää puuttumaan. Mutta kun mennään näinkin monta vuotta taaksepäin, havaintojen palautusaktiivisuus laskee entisestään. Syksyn -96 havaintoja pystyttiin jo hyödyntämään kuikkaverkkoa. Juuri muita havaintoja ei katsauksen pohjaksi tältä syksyltä sitten ollutkaan.

Syksyjen 1994–96 sääoloja emme tässä yhteydessä ryhdy sen ihmeemmin kommentoimaan. Säästä ja sen vaihteluista ko. vuosina on kerrottu jo muiden katsausten yhteydessä. Sen verran voi todeta, että syksy -96 oli poikkeuksellisen lämmin, joten esim. lokkeja ja vesilintu-

ja jäi viivyttelemään aivan joulukuun alkupäiville. Myös muita eksoottisempia viivytelijoita tavattiin. Uusia viivytelyennätyksiä kirjattiin syksyinä 1994–96 lukuisista lajeista, lukemia uuteen uskoon petrasivat erityisesti varpuslinnut. Uuden ennätyksen tekivät mm. mustakurkku-uikku, pikkukuovi, rantasipi, käki, laulurastas, herne- ja lehtokerttu sekä niitty- ja lapinkirvinen sekä pensastasku, tiltalti ja lapinsirkku.

Katsauksesta

Katsauksessa on käsitelty yleisimmät syysmuuttajat ja vaelluslinnut. Harvinaisuuksia ei ole käsitelty ollenkaan, sillä ne ovat faunistisissa katsauksissa. Kahlaajat on myös kuitattu verrattain lyhyesti, sillä suurin muutosta kahlaajien osalta on kerrottu Raasio-katsauksissa. Joidenkin lajien tekstejä on yhdistelty saman otsikon alle esim. hanhet, jotta muutosta saisi paremman käsityksen. Lajinimen jälkeen on tieteellinen nimi ja sen jälkeen sulussa oleva päivämäärä kertoo Pohjois-Savon tämänhetkisen viivytelyennätyksen. Lukemisen helpottamiseksi ko. lajin viimeinen havaintopäivä on kultakin vuodelta vahvennettu. Mikäli havainnoijia on ollut enemmän kuin neljä, heitä ei ole erikseen lueteltu. Joissakin useamman havainnoijan tapauksissa on mainittu havaintojen ilmoittaja, silloin ei ole ollut tiedossa havainnoijien määrää. Petolintujen muutta-

jamääriä on koottu taulukkoon, jotta syksyjä on helpompi verrata keskenään. Tiaisvaelluksesta on myös kerätty vastaavalla tavalla lukumääriä taulukkoon. Katsauksessa on mukana muutamia mielenkiintoisia havainnot Etelä-Savon puolelta Joroisista.

Eniten havainnot palautettiin syksyltä -95. Kaksi muuta syksyä olivat verrattain tasaisia keskenään. Syksyn -94 havainnot saatiin kuitenkin kokonaisuutena paremmin talteen. Kuikkaverkon ja internetin havaintopalautusten toivomme tuovan katsauksiin ajankohtaisuutta ja lisäaineistoa, ja siten helpotusta myös katsausten kokoamiseen.

Katsausta kootessa on vuosien mitaan joitakin havainnot saattanut hävitä tai paperisaasteen sekaan hukkuu, joten katselkaa siis huolellisesti katsaus läpi ja ilmoitelkaa puutteista tai virheistä. Tavanomaisten kirjain- ja numerosarjojen lisäksi on katsausta pyritty monipuolistamaan vertaamalla ilmoitettuja havainnot aikaisempien vuosien ja muiden alueiden tuloksiin ja yleisempään tietämykseen lajien muuttoliikkeenä, sekä kuoruttamaan muulla, enemmän tai vähemmän viihteellisellä ja vakavasti otettavalla saivartelulla. Seuraava syysmuuttokatsaus 1997–98 on jo työn alla, joten palautathan kiivaasti kaikki syysmuuttohavaintosi noilta vuosilta. **ÄLLISTYTTÄVÄT KILTOKSET** kaikille havaintojaan palautaneille, ja siirrytäänpä itse lajien pariin.

Harri Hölttä
Eelis Rissanen

-Savossa 1994-96

Käytetyt lyhenteet

p	= paikallinen tai lepäilevä
m	= muuttava; jos muutto suunta tiedossa, merkitty vain muuttosuuntalyhenne (S, W, SW jne.)
kiert	= kiertävä
Ä	= laulava tai soidinääntelevä
ä	= muuten ääntelevä, ääni-havainto
a	= parvi; a5 = viiden yksilön parvi, 5a = viisi parvea, 100(5a) m = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
ad	= aikuinen (vanha) yksilö
subad	= esiaikuinen yksilö
juv	= nuori yksilö
mus.	= luonnontiet. museoon toimitettu yksilö

Havainnoijat

(kursivoidut eivät ole yhdistyksen jäseniä)

Anne Bagge, Erkki Björk, Timo Filippoff, Markku Halonen (MHa), Heidi Hannula, Mika-Petri Harju, Aimo Hartikainen, Jukka Hatva (JHt), Mikko Huju, Osmo Huupponen, Harri Hölttä, Timo Immonen, Eero Jalkanen, Tuomo Jalkanen, Ari Jäntti, Jaakko Kettunen, Jorma Knuutinen, Jarkko Koskela, Heikki Kotilainen, Kati Könönen, Antero Liimatainen, Paavo Liimatta, Antero Lindholm, Martti Linkola, Ilkka Markkanen, Seppo Mikkonen, Tomi Muukkonen (TMu), M. Oinonen, Marko Pakarinen, Juha Piipponen, Juha Poutanen, Jyrki Pynnönen, Petro Pynnönen, K. Rantanen, J. Rantanen, Eino Repo, Eelis Rissanen, Juhani Rissanen, Kalevi Rutonen, Kalle Ruokolainen, Hannu Räsänen, Pertti Räsänen, Helena Rönkä, Risto Rönkä, Kari Saukonen, Kauko Siikström, Uolevi Skären, Veli-Matti Sorvari, Ari Tanskanen, K. Taskinen, Jorma Tuomainen, Markku Ukkonen, Visa Uusipaikka, Veli-Matti Väänänen, Asko Yli-Kauppi ja Rauno Yrjölä.

Lajihavainnot

Kuikkalinnut *Gavia sp.* (kaakkuri *G. stellata* 21.11. ja kuikka *G. arctica* 28.11.). Syksyllä 94 kuikkalintuja laskettiin tavallista enemmän, muut syksyt olivatkin sitten tavanomaisen värittömiä. Muuton alkamisesta (elokuulta ei muuttohavaintoja) ei ilmiantoja tullut.

Syksyn 94 *Gavia*-muutossa oli poikkeuksellista määrällisesti runsaat muutot muuttokauden ääripäissä. Päämuuton keskittymisen Kuo Puutossalmelle ei sen sijaan ollut tippaakaan poikkeuksellista. 3. 9. paikalla oli 17 p kuikkaa (AHa), ja ensimmäinen muuttoreyntäys oli jo 18.9.: 106 m *Gaviaa*, joista 11 määritettiin kuikkiksi (JRi, MU). Koskaan aiemmin ei syyskuussa ole nähty näin suuria *Gavia*-määriä. Tämän jälkeen muuton luultiin jo hyttyneen, kunnes lokakuun lopulla tapahtui taas: 30.10. 98 m (kuikka 73, kaakkuri 2) (JRi, KRu, MU) ja 31.10. 108 m (kuikka 10, kaakkuri 4) (JPY). Muuttajien määrä 30.10. on määritettyjen kuikkien osalta suurin tunnettu. Tähän muutto sitten loppuikin: viimeiset kaakkurit 1.11. 2 p, lähti S Kuo Puutossalmi (JPY) ja kuikka 13.11. 1 p Rau Niinivesi (TJa). Kaikkiaan syksyn aikana nähtiin 130 kuikkaa, 11 kaakkuria (+ 1 kuolleena löytynyt) ja 228 määrittämättä jäänyttä *Gaviaa*; yhteissumma 370 on kaikkien aikojen toiseksi paras syyssumma.

Syksyjen 95-96 kuikkamuuttelu onkin sitten lyhyesti kuitattu. Huippuina 10. 9. 95 26 p (4a) kuikkaa Rau Niinivesi (TJa) sekä Kuo Puutossalmella parhaimmillaan 28.9.96 10 m + 5 p kuikkaa (monet) ja 19.10.96 1 p + 1 m kuikkaa ja 2 p + 8 m kaakkuria (monet). Viimeiset viipottajat: 21.10.95 1 ad p kuikka Kuo Puutossalmi (MU ym.) ja 1 m *Gavia sp.* Vjä Sopenjärvi (HHö), 22.10.96 2 m kaakkuria (JRi, VU) ja 1.11.96 1 kiert. *Gavia sp.*

(KRu) Kuo Puutossalmi sekä 27.10.96 1 ad p kuikka Rau Niinivesi (TJa).

Silkkiuikku *Podiceps cristatus* (24.11.). Silkkiuikkujen syksyisen ajankäytön kuviot olivat varsin tavanomaisia. Suurimmat keräntymät 28.9.95 55 p (KRu) ja 8.10.95 45 p (MU) Sii Iso-Jälä, sekä viimeiset loka-marraskuun vaihteessa: 31.10.94 2 p Kuo Puutossalmi (JPY) ja 1.11.94 1 p Vrk Lehtoniemi (MPH, KSa) sekä 8.11.95 1 p Rau/Suo Iisvesi (TJa), 27.10.96 3 p Sii Iso-Jälä (MU) ja 1.11.96 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Härkälintu *P. grisegena* (1.11.). Havaintoja ainakin seuraavasti: 28.8.94 1 p Musti (AHa, JKe), 9.8.95 1 p Kuo Puutossalmi (HHa), 12.8.95 3 p Lep Paukarlahti (ERi ym.) ja 27.8.95 2 p Kuo Puutossalmi (ERi) sekä 11.8.96 2Ä Rau/Suo Iisvesi (TJa), 19.8.96 1 Ä Suo Iisvesi (TJa) ja 16.10.96 1 p Sii Siltasalmi (MU).

Mustakurkku-uikku *P. auritus* (9.10.). Mukurut poistuvat varsin ripeästi pesimälammiltaan, nyt tosin yksittäishavainnot vielä syys- ja lokakuultakin. Kaikki: 20.8.94 2 p Maa/Sii Keskimmäinen (VMV), 26.8.94 1 juv p Sii Raasio, (JHt, JPY, KRu), 18.9.94 1 p Sii Iso-Jälä (ERi ym.) ja poikkeuksellisen myöhäinen 31.10.94 1 p Kuo Puutossalmi (JPY) sekä 17.8.95 1 p Sii Musti (JPY ym.), 20.8.96 1 juv p Kuo Puutossalmi (ERi), 25. ja 28.8.96 1 juv p Sii Raasio (JRi, MU).

Merimetso *Phalacrocorax carbo*. Syksyllä 94 nähtiin yhteensä 37 m + p, seuraavan syksynä 30 m + p ja syksyllä 96 yhteensä vain 14 kormoranttia. Varhaisin havainto jo elokuulta: 20.8.94 1 p Rau Etelä-Konnevesi (JKn). Päämuutto syyskuussa, jolloin suu-

rimmat parvet 18.9.94 a7 m Sii Ahmo ja a6 m Sii Kasurilanmäki (AHa, JKe, JaK, ERi) sekä 2.9.95 a18 m Vrk Lehtoniemi (AHa, HKo, ERi). Myöbäisimpiä lintuja joka syksy vielä joulukuussa (16.12.94 Kuo, 31.12.95 Vrk ja 1.12.96 Vrk), joita ei ole em. syyssummiin laskettu.

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*. Laulujoutsenten määrät ovat kasvussa siinä missä lajin pesimäkantakin, mutta ailahteleva havainnointi- ja havaintojen palautteluaktiivisuus vaikeuttavat luotettavan kuvan saamista ko. kehityksestä. Muutto näyttäisi alkavan varsin säännöllisesti jo syyskuun toisella viikolla. Vastaisuudessa toivoisimme, että havainnoitsijat palauttaisivat tarkemmin havaittujen yksilöiden ikäjakautaman (vanhat/nuoret).

Syksyllä 1994 ensimmäiset muuttajat 8.9. 1 S Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä 10.9. n.10 m Kuo Karhonsaari (HHö) ja 9 m Lep Nikkilänmäki (HRö). Varsinaista päämuuttovaihetta oli vaikea erottaa, suurimmissa parvissa 1.11. a15 SE Vrk Huruslahti (KSa, MPH) ja 5.11. 17 p Lep Länsi-Saamainen (MPH). Viimeiset 17.11. a9 SE + ä p ja 18.11. 2 p Rau/Suo Iisvesi (TJa). Yhteissumma varsin vaatimaton, 280 p + m sekä 13 m *Cygnus sp.*tä. Yksilöiden ikä ilmoitettiin 65 linnusta, joista 38 oli vanhoja ja 27 nuoria.

Syksyllä 95 rikottiinkin sitten ensimmäisen kerran tuhannen syksyisen joutsenen rajapyykki, sillä syksyn kokonaissummaksi tuli 268 m + 990 p laulujoutsenta + 64 m määrittämätöntä joutsenta! Pääosa linnusta havaittiin siis paikallisina. Ensimmäiset muuttajat 10.9. 8 m (2a) Kuo Puutossalmi (AHa, JKe, JaK, KRu) ja 11.9. a12 S Sii Raasio + a7 SW Sii kk (MU). Suurimmat paikalliskeräntymät keskittyivät Ylä-Savoon ja ajallisesti lokakuun jälkimmäiselle puoliskolle: 15.10. 48 p Maa/Sii Keskimmäinen (VMV), lokakuun puolivälissä n. 300(!) p Son Savonvirta ja 140 p Iis Nieminen (US), 20.10. 55 ad + 2 juv p Lap Ylä-Pitkä (MPH, HHö), 22.10. n. 70 p Suo Jylänki (maallikko/TJa), 25.10. 40 p Kuo Keskimmäinen (MHa), 26.10. 65 p Son Suolahti (US) ja 5.11. 45 p (sis. 12 juv) Son Pitkäkoski (US). Myös muutolla joutsenia nähtiin varsin runsaasti. Parhaat päivät: 14.10. 56 m (6a) Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.)

ja 15 kiert. + 13 m (2a) + *Cygnus* sp. 31 m (3a) Nil Rahasmäki (HHö) sekä 21.10. 29 SW Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.). Viimeiset perinteisesti Rautalammita, 26.11. yht. 8 ad + 3 juv p (5a) Rau Tyyrinvirta (TJa).

96: ensimmäiset jälleen heti syyskuun alun jälkeen, 8.9. a4 S Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 12.9. a7 N Sii Raasio (JRi ym.). Muutolla havaittiin Kuo Puutossalmella enimmillään 18.10. 41 m (4a) (TF, JKe, ERi, VU) ja 14.11. 27 m (2a) + 5 kiert. (KRu). Myöhäisimmät havainnot Rautalammita tulivat tällä kertaa vasta joulukuun puolelta, sillä vielä 4.-8.12. a6 ad 4 juv p ja 15.12. a6 ad 6 juv m + a6 ad 5 juv p Rau Iisvesi (TJa). Kun paikalliskeräytymistä ei tullut tietoja, vaikka niitä epäilemättä olisi ollut nähtävillä, syksyn kokonaismäärä jäi varsin matalaksi 188 m + 114 p (joulukuiset pois-sulkien, *Cygnus* sp. 18 m).

Hanhet *Anser* & *Branta* sp. (**met-sähanhi** *A. fabalis* 2.11., **tundrahanhi** *A. albifrons* 29.10., **valkoposkihanhi** *B. leucopsis* 3.11. ja **sepelhanhi** *B. bernicla* 31.10.). Syksyllä 94 havaittiin lähinnä mukavaa metsähanhimuuttoa, syksyllä 95 lähinnä valkoposkihanhia, 96 ei kumpikaan eikä mitään muitakaan. Yhteismääriltään syksyt eivät juuri aikaisemmista eroa, syksy 96 vähäisine määrineen eniten.

94: ensimmäiset muuttajat elo-syyskuun vaihteessa: metsähanhi 26.8. a11 NE Kiu Korkeanjärvi (AT) ja 31.8. a9 SW Sii Raasio (ALi, PPy ym.) sekä 3.9. a22 m Anseria Kuo Puutossalmi (AHa). Syyskuun alkupuoliskolla (31.8.-14.9.) kirjattiin yhteensä 134 m hanhea. Raasiosta laskeskeltiin 15.9. iltasella (klo 15.45-19.40) yht. a26 m metsähanhea, 86 m (4a) Anseria ja 29 m (3a) A/B, yhteensä 141 m (8a) (JRi, MU). Varsinainen päämuuttopäivä seurasikin sitten 18.9. Kuo Puutossalmella tököttäneet saivat päivän yhteissummaksi 1140 m (9a) metsähanhea, a21 m sepelhanhea, 910 m (14a) Anseria sekä 1650 m (17a) A/B, eli yhteensä 3721 m (41a) muuttajaa (JRi, MU). Muutto alkoi klo 10.14 jatkuen iltanellään saakka. Sii Kasurilanmäeltä puolestaan laskettiin 260 m (4a) metsähanhea ja 1390 m Anseria, yht. 1650 m (AHa, JKe, JaK, ERi) ja muualtakin maakunnasta yhteensä vielä 1221 m hanhea. Kyseessä on 25.9.83 ja 28.9.92 massamuuttojen ohella yksi voimak-

kaimpia metsähanhimuuttoja, mitä maakunnasta tunnetaan. Idempänä maassamme nähtiin noihin aikoihin myös runsaasti tundrahamia, mutta meillä lajia nähtiin vain näytteeksi: ainoa havainto 21.9. a48 m Vrk Lehtoniemi (OHu). Idempänä hanhimuutto jatkui myös vireänä pari päivää tämän jälkeenkin, mutta meillä se hytyi varsin pian; 19.9. vielä eri puolilla yht. 355 m (5a), mutta 20.9.-10.10. enää 152 m (10a). Valkoposki- ja sepelhanhia nähtiin vain nimeksi; valkoposkia 2.-16.10. 101 m (4a) ja sepelhanhia 253 m (5a). Viimeiset metsähanhet 25.9. 1 yömuuttava Rau Pohjois-Saikari (M. Linkola) ja 1.10. 2 m Vrk Lehtoniemi (AHa, HKo) sekä 10.10. a6 SW Anseria Sii Kasurilanmäki (MU). Syksyn yhteissummat: metsähanhi 1744, tundrahami 48, *Anser* sp. 1798, sepelhanhi 253, valkoposkihanhi 101 ja *Anser/Branta* sp. 3595 eli yhteensä 7539 p+m.

95: ensimmäiset muuttajat vasta syyskuun puolivälistä. Kokonaisuutena syyskuussa nähtiin vähän hanhia, 13.-30.9. nähtiin yht. 695 m. Pohjois- ja Etelä-Karjalassa nähtiin voimakasta muuttoa 30.9., jolloin meillä parhaimmillaan a33 m metsähanhea ja 152 m (2a) sepelhanhea Kuo Puutossalmella (KRu, MU) ja A/B n. 200 m Kuo Rautaniemessä (MPa). Lokakuun ensimmäinen viikko oli edelleen hiljaiseloa, kunnes päämuutto todettiin 8.-13.10. Yhteishavainnoinnin jälkimainingeissa 8.10. nähtiin eri puolilla 356 m hanhea, joista 172 m (3a) valkoposkia. Seuraava päivä oli hiljainen, mutta 10.10. olikin sitten vähäisten havaintojen perusteella päämuuttopäivä: yhteissumma 1666 m (14a), joista Kiu Pottossuolla laskettiin 927 m (5a) A/B, suurin parvi a750 m (AY) (ajan-kohta ja suuri parvikoko viittaavat Brantoihin) ja Vjä Sopenjärvellä 539 m (8a) hanhea, joista 59 m (2a) sepelhanhia (HHö). Seuraava päivä oli hiljaisempi, mutta 12.10. jälleen vilkkaampaa muuttoa: Kiu Pottossuolla A/B 221 m (4a) ja a44 m tundrahamia (AY), Vjä Sopenjärvellä A/B n. 240 m (6a) (HHö) ja Sii Raasiosta 98 m (5a) metsähanhea ja 114 m (2a) valkoposkea (JRi). Raasiosta ja Sopenjärveltä nähtiin ehkä osin samoja lintuja (Raasio on 22 km etelään Sopenjärveltä). Kaikkiaan päivän aikana nähtiin n. 900 m hanhea, mihin sisältyvät syksyn viimeiset metsähanhet (144 m). 13.10. nähtiin eri puolilla yhteensä 365 m (6a)

Brantaa, joista valkoposkia 152 m (3a) ja sepelhanhia a38 m. Viimeiset valkoposket nähtiin sitten 14.10., kun sekä Nil Rahasmästä (HHö) sekä Kuo Puutossalmelta (KRu, MU) havaittu 31 linnun parvi muutti kohti talvehtimisestuja 70 km:n tuntinopeudella. Syksyn viimeiseksi hanhihavainnoksi jäi 21.10. Kuo Puutossalmella muuttaneet 9 (4a) sepelhanhea (KRu, MU ym.). Metsähanhien muutto oli poikkeuksellisen myöhäinen (kuten 1981), yleensä ne poistuvat pääosin syyskuussa. Syksyn yhteisummat: metsähanhi 397, tundrahami 44, *Anser* sp. 301, valkoposkihanhi 550, sepelhanhi 290 ja *Anser/Branta* sp. 2368 (sisältää 1207 mahdollista Brantaa) eli kaiken kaikkiaan 3950 hanhea.

96: erittäin vaatimaton hanhi-syysy. Ensimmäiset 4.9. A/B 35 m (2a) Maa Lapinjärvet (ERi) ja huippuna 18.9. *Anser* sp. yht. 119 m (4a) Sii Aappola-Raasio (MU) sekä 18.10. sepelhanhi n. 272 m (6a) Kuo Puutossalmi (TF, JKe, ERi, VU). Tundrahamesta tehtiin vain yksi havainto, joka koski Rau Tyyrinvirralla noin 15.8.-22.9. hengannutta ad-lintua (monet), ja myöhäisiin sepelhanhi puolestaan laidunsi 8.-29.10. Kei Hamulassa rantapellolla (K. Rutonen). Yhteensä syksyn aikana nähtiin vain 24 metsähanhea, 1 tundrahami, 135 *Anser* sp:tä, 16 valkoposkea, 281 sepelhanhea ja n. 100 *Anser/Branta*. Yhteisummana vain 557.

Haapana *Anas penelope* (28.11.). Haapanoiden määrät syysmuutolla tuntuvat kasvaneen selvästi viime vuosina. Suurimmat keräytymät ovat yleensä löytyneet Raasiosta.

Syksyllä 94 Raasionkin haapanamäärät olivat tavallista vähäisempiä, huippuna 7.8. n. 100 p (KRu) ja 20.9. 163 p (JRi). Enimmäkseen haapanoita lienevät olleet 19.9. Vjä Sopenjärvellä muuttaneet n. 270 (6a) vesilintua (HHö), ja Kuo Puutossalmella laskettiin määritettyjä haapanoita 15.10. 110 m (HHö, JaK, HKo, ERi), mikä oli samalla myös syksyn viimeinen havainto lajista.

Syksyllä 95 haapanoita nähtiin runsaasti. Sii Raasiosta huippuna 27.8. 50 p (ALi ym.) ja Maa Lapinjärvellä 3.9. n. 50 p (KRu), mutta Sii Apaja-Kumpusella vieläkin enemmän: 3.9.-15.10. yht. viitenä päivänä 60-75 p ja vielä 10.10. väh. 75 p (KRu). Muutolta haapanoita, määrittämättömiä

Anaksia ja määrittämättömiä vesisiäisi (=VL) kirjattiin seuraavasti. 1.9. VL yht. 130 m (4a) ja 30.9. Anas + VL yht. 120 m (5a) Vjä Sopenjärvi - kk (HHö). Kuo Puutossalmella enimmillään 10.9. 226 m (14a) haapanaa + 232 m (8a) Anasta (AHa, JKe, JaK, KRu), 30.9. 176 m (10a) haapanaa + VL 35 m (JKe, Ima, KRu, MU) ja 13.10. 130 m (3a) haapanaa (HHö, ERi, KRu) sekä Sii Siltasalmella 7.10. 150 m (2a) ja 8.10. 65 m haapanaa (MU). Myöhäisimpiä: 21.10. 9 S Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.) ja 22.10. Kuo Kuvelampi (Ima), sekä vielä 31 p Sii Apaja-Kumpunen (KRu, MU). Puutossalmella 10.9. todettu Anas-sorsien muutto on suurin koskaan todettu.

Syksyllä 96 Raasion haapanamäärät olivat jälleen alhaalla, huippuna 7.8. 61 p (MU ym.), eikä suuremmista muuttajamääristäkään tullut ilmiäntojoja. Myöhäisin 9.11. 1 p Kuo Pöksänlampi (AHa, JKe, Ima, VU).

Tavi *A. crecca* (30.11.). Yleensä monien muidenkin vesiaisten tavoin Raasiassa syksyisin vellovat tavit loistivat poissaolollaan syksyllä 94, ja suurimmiksi keräytymiksi jäivät kesäkeräytymät, 16.6. n. 100 p (JPY, PPy) ja 25.7. 65 p (JHT, M. Huju).

Syksyllä 95 kesän koiraske-
rääntymien huippu oli 24.6. 50 p (KRu) ja normaalimpaan aikaan elokuussa 6.-29.8. viitenä päivänä 100 p ja huippuna 7.8. 150 p (monet).

Syksyllä 96 huippu oli 4.7., jolloin lähinnä koirastaveja oli 150 p (PPy), ja elokuussa vielä 4.8. 115 p ja 7.8. 110 p (monet), määrien siitä sitten edelleen laskien. Viimeiset ilmoitetut vitkuttelijat: 5.11.94 a2 p Rau Nokisenkoski (TJa) ja 19.11.-3.12.95 1 p Sii Siilinjoki (MU).

Sinisorsa *A. platyrhynchos*. Siniankasta ilmoiteltiin tällä kertaa myös kerääntymähavitsia. Rau Rastunsuon lintujärvellä oleili 28.8.-25.9.94 runsaasti sinikoita, parhaimmillaan 17.9. 180 p ja 28.8. 150 p (monet). Alueella ei saa metsästää, mikä kyllä näkyy sorsamäärissä. Kuo Sorsasalossa nähtiin puolestaan 29.10.94 a90 p (JPY), Raasiosta enimmillään 19.9.95 45 p (MU) ja Mustissa 29.9.96 61 p (JRi, KRu, MU). Viimeiset viipylit löytyvät talvikatsauksista, lajin syysmuuttohan venyy perinteisesti joulukuulle.

Jouhisorsa *A. acuta* (24.10.). Syksyllä 94 jouhiankkoja nähtiin Sii Raasiassa eniten elokuun kolmella ensimmäisellä viikolla, 20.8. jälkeen linnut "mystisesti" katosivat: 4.-10.8. kolmena päivänä n. 40 p (monet) ja 20.8. 57 p (JHt, ALi, MU). Viimeiset kaksi muuttivat haapanoiden seassa **15.10.** Kuo Puutossalmella (HHö, JaK, HKo, ERi).

Syksyllä 95 jouhiankkoja nähtiin myös muutolla: 10.9. 32 m (4a) (AHa, JKe, JaK, KRu) ja 7.10. 70 m (2a) (TF, PLi, VU). Raasiassa oli runsaimmillaan 27.8. 40 p, 12.9. 42 p ja 23.-24.9. 40 p (ALi, MU ym.). Myöhäisin ilmoitettu jo **8.10.** 1 kiert Sii Siltasalmi (MU).

Syksyllä 96 Raasion jouhisorsakerääntymät olivat vaatimattomia, maksimina vielä 2.10. 25 p (JRI, MU) ja viimeisetkin jo **9.10.** 7 p samassa paikassa (MU).

Heinätavi *A. querquedula* (16.10.). Ainoa ilmoitettu havainto: **28.8.95** 2 p Sii Raasio (ALi). Tarkemmin tihrustamalla näitäkin varmaan löytyisi enemmän syksyisistä sorsajoukoista.

Lapasorsa *A. clypeata* (22.10.). Syksyltä 94 tuli tietoon yksi kesäinen koiraskasauma, 10.6. 20 ♂♂ p Maa Lapinjärvet (VMV). Sii Raasiassa parhaimmillaan 18.8. n. 20 p (OHu, ALi) ja viimeiset 2 p samalla paikalla **30.9.** (AHa, HKo).

Syksy 95 alkoi lapasorsan osalta massiivisilla ukkomiesten kokoontumisajoilla, kun Maa Lapinjärville oli 11.6. kerääntynyt peräti 70 ♂♂ p (VMV). Myöhemmin syksymmällä Raasiassa maksimina oli 28.8. 25 p (ALi), ja lämpimän syksyn ansiosta syyskuussa nähtiin vielä 18 p ja lokakuussakin kolme lapasorsaa. Lokakuiset: 7.10. 1 S Sii Siltasalmi (MU) ja **10.10.** 2 ♀♀ p Sii Apa-ja-Kumpunen (KRu).

Syksyllä 96 Raasion maksimiksi jäi 4.8. 12 p ja vielä 1.9. 6 p (MU ym.) ja myöhäisin **14.9.** 1 ♀ p Vrk Pitkälänniemi (AHa, JaK, HKo).

Punasotka *Aythya ferina* (4.11.). Lajista tulee nykyisin varsin vähän syyshavaintoja, ja nekin Sii Raasiosta. Tällä kertaa seuraavasti: 17.8.94 8 ♂♂ p (AHa, HKo, ERi), 20.8.94 6 ♀♀ p (MU), **2.9.94** 1 p (HHa), 4.9.95 1 jp ♂ p (KRu), **6.9.95** 2 jp ♂♂ p (MU) ja 1.9.96 2 ♂♂ 1 ♀ p (MU ym.). Muualta vain yksi havainto,

Normaalisyksyynä viimeiset tukkasotkat muuttavat Pohjois-Savosta lokakuun aikana. © Heikki Kotilainen

29.9.96 3 p Sii Monninjärvi (JRI, KRu, MU).

Tukkasotka *A. fuligula* (23.11.). Myös tukkasotkien piirissä Sii Raasio on varsin suosittu kerääntymispaikka. Nyt nähtiin parhaimmillaan 15.7.94 n. 40 p (ALi, JPy ym.), 22.9.95 40 p (ERi), 7.7.96 33 ♂♂ 1 ♀ p ja 10.-13.7.96 30 p (PPy ym.). Viimeiset linnut on varsin säännönmukaisesti nähty lokakuun lopulla: **19.10.94** 1 p Lep Pykärinkylä (KSa ym.), **28.10.95** 4 p Sii Raasio (AHa, MU) ja jo **9.10.96** 1 p Sii Raasio (MU).

Lapasotka *A. marila* (22.11.) Syksyllä 94 nähtiin yhteensä 10 p + 14 m, syksyllä 95 peräti 2 p + 128 m ja syksyllä 96 28 p + m lapasotkaa. Erityisesti näistä mainittakoon kaikkien aikojen varhaisiin syyshavainto, 27.8.94 2 ♀♀ S Sii Raasio (JHt, MU), ja varsin aikainen oli myös paikalla 12.9.95 nähty 1 ad ♂ p (MU). Kaikkien aikojen voimakain lapasotkaryntäys koettiin Kuo Puutossalmella 7.10.95, kun paikan ohitti 118 m (3a) (TF, PLi, VU). Valtaosa havainnoista keskittyi syyskuun puolivälin ja lokakuun puolivälin väliselle ajanjaksolle. Myöhäisimmät: **1.11.94** 2 m Kuo Puutossalmi (JPy), **28.10.95** 1 p Sii Raasio (AHa ym.) ja **16.10.96** a7 m Kuo Puutossalmi (JKe, Ima, ERi, VU).

Alli *Clangula hyemalis* (1.12.). Syksyn 94 allimuutossa oli huomattavinta sen huippuvaiheen keskittyminen aivan lokakuun loppuun, kuten v. 1981. Ensimmäiset neljä lintua matkasivat kohti etelää 1.10. Kuo Puutossalmella (KSa, MU ym.). Suurimmat muuttajamäärät siis loka-marraskuun vaihteesta, Kuo Puutossalmella 30.10. 223 m (14a) + VL 33 m (2a) (JRI, KRu, MU), 31.10. 81 m ja 1.11. 30 m + VL 79 m (JPy). Viimeiset marraskuulla, 5.11. a2 p Rau Tyyrinvirta ja **13.11.** a2 p lähitietä muutolle Rau Iisvesi (TJa). Yhteensä nähtiin 374 m+p allia.

Syksen 95 alliliikehinnän aloittaja oli 2.9. Kuo Puutossalmella (ERi) muuttanut lintu, joka on kaikkien aikojen varhaisin syksyinen alli. Muuten allimuutossa ei juuri kerrottavaa olekaan: selkeänä huippuna 10.10. n. 150 m Kuo Pirttiniemi (MPa) ja viimeisenä **28.10.** Sii Raasiassa oleillut lintu (AHa, MU ym.). Koko syksen allisummaksi tuli 198 m+p lintua.

Syksen 96 allimäärä kohosi edellisvuosia korkeammaksi kahden hyvän muuttopäivän ansiosta. Ensimmäinen (1 ♂) liotti räpylöitään Sii Raasiassa 20.9. (MU). Yhteensä havaituista 914 p+m allista vain 10 havaittiin muualla kuin Kuo Puutossalmella. Siellä normaalin lokakuisen aamupäivän pituisen stajaus- ja paleltu-

misjakson tuloksena oli 1-20 m allia, mutta kahtena päivänä nähtiin vilkkaampaa muuttoa: 18.10. n. 482 m (11a) (TF, JKe, ERi, VU) ja 22.10. 357 m (5a) (JRI, VU). Viimeiset ja ainoat marraskuiset **3.11.** 2 p Sii Iso-Jälä (MU).

Mustalintu *Melanitta nigra*. Mustalintujen esiintyminen syksyllä 94 oli varsin keskittynyttä, pääosa linnuista nähtiin kahtena päivänä. Kuukauden kestäneen muuttokauden avasi 1.10. Kuo Puutossalmella oleillut lintu (MU ym.) ja päätti vastaavasti samalla paikalla muuttaneet neljä lintua **1.11.** (JPy, KSa). Puutossalmelta nähtiin myös parhaat päivämäärät, 15.10. a n. 60 m (HHö, JaK, HKo, ERi) ja 31.10. 67 m (JPy). Kaikkiaan nähtiin 157 p+m.

Syksyllä 95 muuton avaus oli jo varhaisempi, sillä ensimmäiset jo 28.8. 1 ♀ p Sii Raasiassa (ALi) ja 10.9. a24 m Kuo Puutossalmella (AHa, JaK, Ima, KRu). Tämän jälkeen ei yli 20 muuttajan päiväsummiin missään päästyäkään, mutta 15.10. oli Vrk Siitinselällä 47 ♀♀ p yksilön keräytymä (OHu). Viimeiset arktiset viivytelijät aivan marraskuun lopulta: 20.11. vapautettiin 1 p verkosta kolmen kuolleen kaverinsa kankeasta seurasta Vjä Älänteellä (maallikko/US) ja **27.11.** kellui Vrk Tyyskässä 1 ♀ p parveillen 5 ♂♂ 10 ♀♀ p alliaahkan kanssa

(OHu). Kaikkiaan nähtiin 133 m+p.

Syksyn 96 mustalintumäärät olivatkin sitten tämän kolmisyksyisjakson vaatimattomimmat, ja suurimmat määrät laskettiin jo syyskuussa. Kuo Puutossalmelta muuttokauden avaukseksi 7.9. 19 m (ERi) sekä huippuna 28.9. 29 m (3a) + a22 p (monet). Lokakuulla nähtiinkin siellä neljänä päivänä 20 lintua, joista viimeiset **19.10.** 4 m + 7 kierrä (monet). Yhteensä 90 m+p.

Pilkkaasiipi *M. fusca*. Syksyllä 94 nähtiin yhteensä 11 p + 88 m pilkkasiipeä, syksyllä 95 yht. 18 p + 16 m ja syksyllä 96 peräti 7 p + 146 m. Laji on tunnetusti myöhäinen muuttaja, nyt kaksi syyskuistakin havaintoa: 10.9.95 a24 m (AHa, JKe, JaK, KRu) ja 27.9.96 1 p Kuo Puutossalmi (IMa, ERi). Samalta paikalta myös maittavia muuttosummia: 31.10.94 58 m (JPY), 16.10.96 peräti 103 m (18a) ja 18.10.96 34 m (2a) (monet). 16.10.96 summa on toiseksi paras tunnettu muuttopäivä Pohjois-Savosta; ennätystä pitää hallussaan 24.10.87 myöskin Kuo Puutossalmelta lasketut 174 m. Myöhäisimpiä vielä marras-joulukuussa: **13.11.94** 2 p Kuo Satama (KSa) ja **1.12.96** 1 ♀ p Rau Tyyrinvirta (TJa).

Telkkä *Bucephala clangula*. Suurimmat telkkäkerääntymät keskittyivät siististi Raasioon. Jo 27.5.96 paikalle oli ahtautunut 90 p (JKe) ja 3.6. 50 ♂♂ p (MU) pesimästressit unohtanutta lintua ihmettelemään tundralle matkaa- via kahlaajia (ja lintumiehiä). Suurimmat määrät kuitenkin yleensä myöhemmin syksyllä: 20.9.94 90 p, 6.9.95 90 p, 22.9.95 100 p ja 23.9.95 90 p ja 28.-31.8.96 135 p (MU ym.). Telkkiä nähdään säännöllisesti vielä talvella, nyt viivytelijöinä marraskuun lopulta esim. **24.11.96** 4 p Sii Kevätön (MU).

Uivelo *Mergus albellus* (28.11.). Kaikki havainnot: **9.10.94** 2 ♀♀ p Sii Iso-Jälä (MU), 12.-23.9.95 1 ♀ p Sii Raasio (MU), 9.10.95 3 p Son Harvanjärvi (US), 10.10.95 1 ♀ p Sii Apaja-Kumpunen (KRu), 15.10.95 3 ♀♀ p Vrk Mula (OHu), **22.10.95** 1 ♀ p Sii Rissala (KRu, MU) ja **14.10.96** a2 S Sii Siltasalmi (MU).

Tukkakoskelo *M. serrator* (21.11.). Myöhäisimmät havainnot: **30.10.94** 1 ♀ kierrä. Kuo Puu-

Taulukko 1. Ilmoitettujen petolintujen määrät katsausyksiköinä. Siilinjärven Raasion osuudet kokonaismääristä on esitetty suluissa.

Laji	syksy 94	syksy 95	syksy 96
Mehiläishaukka	44 m+3 p (33 m+2 p)	9 m+24 p (8 m+19 p)	7 m+6 p (5 m+4 p)
Sinisuohaukka	17 m+16 p (12 m+6 p)	15 m+17 p (5 m+6 p)	3 m+10 p (2 m+7 p)
Kanahaukka	5 m+12 p (1 m+5 p)	8 m+18 p (2 m+14 p)	4 m+6 p (3 p)
Varpushaukka	33 m+60 p (10 m+42 p)	124 m+95 p (13 m+43 p)	13 m+32 p (6 m+18 p)
Hiirihaukka	15 m+20 p (11 m+6 p)	6 m+43 p (1 m+34 p)	2 p+5 m (1 p+5 m)
Piekana	62 m+5 p	137 m + 5 p	17 m+1 p
Buteo sp.	14 m	26 m	1 m
But/Per	9 m	6 m+5 p	1 m
Kalasääski	7 m+4 p (1 m+3 p)	5 m+9 p (2 m+3 p)	6 m+9 p (5 m+2 p)
Tuulihaukka	2 m+35 p (1 m+23 p)	7 m+50 p (4 m+15 p)	4 m+10 p (4 m+9 p)
Ampuhaukka	1 m+22 p (12 p)	7 m+33 p (2 m+29 p)	3 m+19 p (1 m+14 p)
Nuolihaukka	33 p (14 p)	2 m+26 p (12 p)	2 m+11 p (1 m+9 p)

Taulukosta voidaan päätellä mm. seuraavaa:

Paikallisten petolintujen määrät kertyvät Sii Raasion useinkin samojen lintujen havaintosummista päivittäisen kahlaajahavainnoinnin yhteydessä – myös aikaisemmin syksyllä muuttavien ja harvalukuisten lajien osuus korostuu Raasion kohdalla.

Raasion osuus korostuu erityisesti syksyinä jolloin havainnointi- ja/tai havaintojen ilmoitteluaktiivisuus on huono.

Raasioon erityisesti keskittyvistä lajeista voidaan mainita mehiläishaukka ja kalasääski (aikaiseen muuttavina, harvalukuisia), vastaavasti piekana on toinen ääripää (myöhään muuttava, kun ei enää kahlaajahavainnointia)

tossalmi (JRi, KRu, MU), **20.11.95** 1 p Rau Iisvesi (TJa) ja **19.10.96** 1 m Kuo Puutossalmi (monet). Syksyllä 94 myös kaksi yli 10 linnun päiväsummaa: 18.9. 14 m Kuo Puutossalmi (JRi, MU) ja 9.10. a12 p Rau Vaajavirta (TJa).

Isokoskelo *M. merganser*. Yli sadan muuttajan päiviä seuraavasti: 17.10.94 252 m (15a) Sii Ahmon pellot (MU), 20.10.94 148 m (22a) Kuo Puutossalmi (HHö, JRi, MU), 21.10.95 111 m Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.), 22.10.95 160 m Sii Rissala-Jälä (KRu, MU), 16.10.96 114 m (13a) Sii Siltasalmi (MU), 1.11.96 112 m (4a) ja 14.11. peräti 432 m (23a) Kuo Puutossalmi (KRu), mikä on suurin tunnettu muuttosumma Pohjois-Savosta kautta aikojen. Suurin ilmoitettu paikalliskerääntymä: 31.10.94 a248 p Rau/Suo Iisvesi (TJa). Viivytelijoita nähtiin vielä joulukuullakin.

Petolinnut

Mehiläishaukka *Pernis apivorus* (2.10.). Syksyn 94 parempaa esiintymistä (hienot 44 m + 3 p) lukuun ottamatta varsin mitään sanomattomia mehiläishaukasyksyjä. Paikallisten lintujen määrät kertyvät tavalliseen ta-

paan Sii Raasion havaintosummista sisältäen paljon samoja lintuja. Muuton alku saadaan Raasiosta hyvin haarukoitua: nyt ensimmäiset 1.7.94 1 SE (JPY, PPy), 21.7.94 1 ad S (MU) ja 21.7.95 1 m/kierrä + 1 W (JPY). Syksyllä 94 havaittiin kaksi tavallista parempaa muuttopäivää, joista jälkimmäinen on samalla suurin havaittu muuttajamäärä kautta aikojen: 21.8. 9 m Maa Lapinjärvet (AHa, JKe) ja 31.8. 27 m Sii Raasio (KKö, ALi, PPy). Kaikki Raasion linnut nähtiin ennen klo 11 ja suurimmassa parvessa oli 11 lintua. Viimeisiä syyskuussa: 17.9.94 1 juv SW Sii Raasio (MU) ja **18.9.94** 1 m Sii Kasurila (AHa, JKe, JaK, ERi) sekä **24.9.95** 1 juv S Sii Raasio (MU ym.), 4.9.96 2 m Maa Lapinjärvi (ERi) ja **8.9.96** 1 SE Sii Raasio (MU ym.).

Sinisuohaukka *Circus cyaneus* (22.10.). Muuton alku elokuun ensimmäisellä viikolla: 7.8.94 1 ♂ S Rau Rastunsuo (TJa), 8.8.95 1 ♀ S Nil Eitikka (HHö) ja 1.8.96 1 ♀ W Sii Raasio (JPY, KRu, MU ym.). Raasiossa runsaimmillaan 4.9.96 a6 ♀♀ m/kierrä. (AHa, KRu, MU) ja 20.8.95 1 ♂ 3 ♀♀ m (MU ym.). Viimeiset havaittu jo **19.9.94** ja **22.9.96**, mutta 1995 vielä lokakuussakin: 7.10. 2 ♀-puk m Sii Siltasalmi (MU) ja **10.10.** 1 ♀ S Vjä Sopenjärvi (HHö).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*. Tämän lajin muuttoliikehännästä on vaikea saada mitään järkevää irti. Muuttoa esiintyy koko syksyn elokuulta alkaen aina marras-joulukuulle asti. Muuton alku- ja loppupään muuttohavaintoina esim. 19.8.95 1 W Sii Vuorela (KRu, MU) ja 20.10.95 1 SW Sii Siltasalmi (MU).

Varpushaukka *A. nisus*. Sinisuohaukkojen tavoin varpushaukatkin alkavat liikehtiä elokuun ensimmäiseltä viikolta lähtien. Syksyn 94 kokonaissumma oli varsin normaali, ja v. 96 alhainen, mutta syksyllä 95 venyttiin ennätysesitintymiseen, kuten esim. Pohjois-Karjalassakin. Kaikkiaan ko. syksyn aikana nähtiin 217 p+m lintua! Syksyllä 94 päämuuttopäivä oli 18.9., kun Kuo Puutossalmelta nähtiin 5 m/kierrä (JRi, MU) ja Sii Kasurilanmäeltä 4 m (AHa, JKe, JaK, ERi). Syksyllä 95 oli useita hyviä muuttopäiviä ja muutto jatkui voimakkaana poikkeuksellisen myöhään, lokakuun puoliväliin. Päämuutto ilmeisimmin lokakuun toisella viikolla. Yhteishavainnointipäivänä 8. 10. Kuo Neulamäellä 10 m (HKO, MPa ym.), Veh Mökönpellossa 9 m (HHö) ja Sii Siltasalmessa 7 m (MU). Vjä Sopenjärvellä havaittiin lisäksi nisareita seuraavasti: 28.9. 5 m + 1 p ja 29.9. 9 m + a2 p sekä vielä 10.10. 11 m + 1 p.

12.10. 14 m ja 21.10. 7 m (HHö). Muuton myöhäisyys on huomionarvoista, sillä lokakuussa ei yleensä ole laskettu yli 5 muuttajan päiväsummia. Muutto lopettaa yleensä marraskuulle tultaessa, nyt esim. 5.11.94 1 ♀ S Rau Tyyrinvirta (TJa) ja 6.11.94 1 E Kuo Puutossalmi (KRu, MU).

Hiirihaukka *Buteo buteo* (24.10.). Tasaisen laihoja hiirihaukkasyksyjä kaikki kolme. Muuton alkamisesta ei juuri havaintoja, paras muuttopäivä 31.8.94 6 m Sii Raasio (KKö, ALi, PPy). Myöhäisimpiä: **22.9.94** 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö), **8.10.95** 1 m Sii Siltasalmi (MU) ja 1 m Veh Mökönpelto (HHö) sekä **2.10.96** 1 ad SE Sii Raasio (JRi, MU).

Piekana *B. lagopus* (7.11.). Vuosi 94 oli tavanomainen syksy, 95 oli keskimääräistä parempi ja 96 oli huono piekanasyksy.

Ensimmäisiä yleensä syyskuun alussa: 4.9.94 2 m Rautalampi (TJa) ja 2 m Sii Raasio (AHa, KRu, MU), 10.9.95 1 m Kaa Honkalahti (PRä), 12.9.95 1 p Sii Jälä (KRu), 4.9.96 1 ad S Sii Raasio (MU) ja 6.9.96 1 SE Sii Aappola (MU).

Syksyn 94 muutonhuippuna 18.9.94 hanhien seasta lasketut 24 m (+ B/P + IP 7 m) Kuo Puutossalmella (JRi, MU). Syksyllä 95 sensijaan useampia parempia muuttopäiviä. 29.9.95 havaittiin Vjä Sopenjärveltä 8 m (+ *Buteo sp.* 8 m) (HHö) ja Sii Rissalasta 5 m (+ *Buteo sp.* 4 m) (KRu), mikä oli syyskuun paras päivä. Huippu sattui ilmeisimmin yhteishavainnointipäiville: 7.10. 37 m ja 8.10. 11 m Veh Mökönpelto (HHö) sekä 7.10. 20 S Sii Jälä (MU).

Myöhäisimpiä: **2.10.94** 3 m Sii Kasurilanmäki (MU), 21.10.95 a2 S Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 1 SE Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.) sekä **29.10.95** a2 SE Sii Kasurilanmäki (MU), 15.10.96 1 m Kuo Puutossalmi (IMa, VU) ja **27.10.96** 1 S Sii Siltasalmi (MU).

Kalasääski *Pandion haliaetus* (12.10.). Määrät tasaisen vähäisiä, suurin osa havainnoista Sii Raasiosta. Muuton alun määritteilyä haittaa mm. lintujen pitkä saalistusmatkat, nyt esim. 25.7. 1 SW Sii Raasio (JPY ym.). Suurin muuttajasumma 18.9.94 4 m Kuo Puutossalmi (JRi, MU). Myöhäisimpiä: **18.9.94** Kuo Puutossalmi

(kts. edellä) sekä 1 m Sii Kasurila (AHa, JKe, JaK, ERi), 16.9.95 1 p Kuo Riistavesi Keskimmäinen (ERi), **27.9.95** 1 m (JRi) ja 15.9.96 1 S (MU ym.) Sii Raasio sekä **16.9.96** 1 SE Rau Etelä-Saikari (TJa).

Tuulihaukka *Falco tinnunculus* (22.10.). Muuttoliikedinnän alkua kuvastaa esim. 13.8.95 1 W Sii Raasio (JPY ym.), suurin päiväsumma 21.8.94 5 p/m Maa Lapinjärvellä (AHa, JKe). Viimeisiä syksyittäin: **20.9.94** 1 p Maa Maaninkajärvi Rajala (TMu) ja 1 p Sii Aappola (MU) sekä 7.10.95 1 p Sii Jälä (MU), **10.10.95** 1 ♂ kiert. Vjä Sopenjärvi (HHö) ja **15.9.96** 1 m Sii Raasio (MU ym.).

Ampuhaukka *F. columbarius*. Ampuhaukan muuton alusta elokuussa tuli varsin runsaasti havaintoja. Eri asia sitten on, miten kaukaa linnut ovat sitten havainnoitsijoiden silmille lentäneet, lajihan pesii Pohjois-Savossakin. Raasiassa oli kahlaajia käyttämässä mm. 13.–15.8.94 1 juv ♀ r ja 16.8.94 1 p (sama?) (OHu, ALi), 1.8.95 1 ♀ SE (JPY) ja 2.–18.8.95 1 p lähes päivittäin (monet) sekä 14.8.96 1 p (OHu, ALi, SMi). Muualtakin ilmoitettiin mm. 14.8.94 1 p Iis Soinlahti (HHö), 16.8.94 1 ♂ p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 12.8.95 1 kiert. Kiu Laakonsuo (AY). Viimeiset vaihtelevasti: syksyllä 94 viimeiseksi jäi **28.9.** Sii Raasiassa ollut lintu (MU). Muuton selvästi myöhäisempiä: **9.11.95** 1 kiert Sii Räisälä (MU) sekä 27.11.96 1 kiert. Kuo Linnanpelto (HKO) ja **28.11.96** 1 kiert Vjä kk (HHö). Vuonna 96 havaittiin vielä joulukuussakin ainakin kolme lintua.

Nuolihaukka *F. subbuteo* (9.10.). Myöhäisimpiä nähtiin seuraavasti: 18.9.94 2 p (JRi, MU) ja **19.9.94** 1 juv p (MPH, AHa, HKo) Kuo Puutossalmi sekä 10.9.95 1 ad p Kuo Puutossalmi (AHa, JaK, KRu), 10.–13.9.95 1 p ja **20.9.95** 1 SW Jua Muurvesi (MHa) sekä 11.9.96 1 p Sii Raasio (JRi, MU) ja **14.9.96** 1 p Vrk Lehtoniemi (AHa, JaK, HKo).

Ranta-ym. piipertäjät

Luhtahuitti *Porzana porzana* (6.9.). Poikkeuksellinen syys-havainto: **23.8.95** 1 p Maa Lapinjärven (K.Taskinen, VMV).

Nokikana *Fulica atra* (7.11.). Myöhäisimmät: **8.10.94** 4 p Sii Iso-Jälä (MU), **10.10.95** 1 p Sii Apaja-Kumpunen (KRu) ja **30.9.96** 8 p Sii Juurusvesi (HKO).

Kurki *Grus grus* (11.11.). 94: Etelä alkoi vetää kurkia hiljalleen puoleensa elokuussa, ja paras muutossumma oli 18.9. 37 S (3a) Kuo Puutossalmi (JRi, MU). Maanangan suunnan pelloilta ilmoitettiin suuria kurkikerääntymiä: 19.9. 87 p Maa Haatala sekä 21.9. 85 p ja 22.9. jopa 129 p Maa Pohjois-Haatala ja vielä 21.9. 61 p Pie Kuusela (TMu). Em. kerääntymien (yht. 362 p. joista osa epäilemättä samoja) lisäksi nähtiin 82 p + m muuta lintua, viimeiset **30.9.** 3 m Sii Kasurila (AHa, HKo, MU). Lisäksi kerääntymä Etelä-Savosta Joroisten Palsankylältä. 28.8. 38 p (HKO, ERi).

95: ensimmäisiä muutto- ja kiertelyhavaintoja elokuun alusta, kuten tavallista. Elokuun muuttohuippu: 20.8. 23 m (6a) ja 23.8. 28 m (2a) Sii Raasio (OHu, ALi, MU ym.) sekä 21.8. a13 m + a46 p/m (ehkä osin samoja) Maa Haatala (AT). Syyskuulta muutamia isompia parvia: 15.9. a46 S Sii Raasio (K. ja J. Rantanen, JRi) sekä 29.9. 50 m Maaninka (MPa). Myöhäisimmät vasta lokakuulta: 8.10. a4 m Sii Raasio (AHa ym.) sekä **10.10.** 1 S Kiu Pattosuo (AY) ja a3 S Vjä Sopenjärvi (HHö). Yhteisumma mukavat 404 m + 44 p.

96: Raasiassa kierteleviä lintuja jo heinäkuussa, esim. 16.7. 19 p (HHö, PPy, ERi). Paras muuttoparvi 15.9. a22 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja kerääntymä 29.9. 35 p Maa Mustavirta (JRi, KRu, MU). Lokakuun puolella vielä 66 p+m lintua, joista viimeiset **13.10.** 11 NW! (2a) + 2 S Kuo Puutossalmi (monet). Yhteismäärä vaatimaton 213 p+m.

Kahlaajat. Suurin osa kahlaajien syyshavainnoista tehdään Siilinjärven Raasiassa ja Mustissa, joiden havaintoja on läpikäyty jo aikaisemmin niin faunistisissa kuin omissa katsauksissakin. Tämän vuoksi olemme kuitanneet kahlaajien osuuden tässä varsin lyhyesti. Lähinnä on käsitelty merkittävimpiä kahlaajamuuton tapahtumia katsausyhteyksien ajalta ja varsinkin Raasion–Mustin ulkopuolelta. Rautalammin Rastunsuon kahlaajahavainnointien tuloksista olisi myös kiva kuulla,

nythän käytössä on ollut vain varsin hajanaisia tietoja.

Pikkutylli *Charadrius dubius* (28.9.). Raasiassa suurimmat kerääntymät joka vuosi heinäkuussa 20–30 p. Viimeisimpiä Raasiosta syyskuun alusta, myöhäisimmät **8.9.94** 2 juv p (MU), **1.9.95** 1 juv p (MU) ja **1.9.96** 1 juv p (monet). Näiden lisäksi muualla syyskuussa 4.9.94 1 p Rau Rastunsuo (TJa). Raasio-keskeisestä tyllin esiintymisestä ei tässä sen enempää.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria* (2.11.). Kapustarinnan kohdalla merkittävät olivat muutammat loppusyksyn muuttopäivät. 19.9.94 ja 30.9.95 havaittiin niin Pohjois-Savossa kuin muuallakin nimittäin kahlaajamuuttoa ja mukana oli myös kapustarintoja, esim. 19.9.94 a13 m Kuo Puutossalmi (MPH, AHa, HKo). Mainittakoon myös *Pluvialis sp.*-parvet 17.8.96 a70 m Sii Raasio (ALi, SMi) ja 21.8.96 a50 m Kuo Huuhamäki (EB). Muuton alku heinäkuun puolivälin jälkeen ja myöhäisimpiä syys-lokakuun vaihteessa: mm. **25.9.94** 2 m Sii Raasio (OHu, ALi, MU), 7.10.95 1 SW ja **8.10.95** 1 p Sii Siltasalmi (MU) sekä 6.10.96 a2 juv p Rau Rastunsuo (IMa, ERi) ja **9.10.96** 1 juv p Sii Raasio (JRi, KRu, MU). Lisäksi vielä **13.10.96** 1 m *Pluvialis sp.* Kuo Puutossalmi (KRu, MU ym.).

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus* (31.10.). Suuria hyppäkerääntymiä ilmoitettiin jo alkukesästäkin: 9.6.94 70 p Maa Lapinjärvi (HKO), 10.6.95 a70 p Iis Nerohvirta (HHö, MPH), 25.6.95 a44 p Son Saukkosuo (VMS), 28.6.95 a46 p Sii Ahmo (MU) ja 2.7.96 a60 p Sii Keskimmäinen (MU). Syksyllä 95 hyppä esiintyi tavallista runsaslukuisempina myöhempään esim. Raasiassa ja monilla Vjä–Sii peltoaukeilla, esim. 5.8. 56 m (5a) Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 17.8. 45 p Sii Raasio (monet) sekä 19.8. 70 p Sii Vuorela (KRu, MU). Myöhäisimmät: **12.9.94** us Rau Rastunsuo (A. Jäntti, A. Bagge), 29.9.95 1 juv p Kuo Keskimmäinen (KRu), **12.10.95** 1 SW Sii Raasio (JRi) ja **5.9.96** 1 p Sii Raasio (JRi).

Sirrit (pikkusirri *Calidris minuta* 1.10. ja suosirri *C. alpina* 20.10.). Myös sirrien osalta niiden muuttoa katsausyhteyksinä on käsitelty muissa katsauksissa. Mer-

kittävimpanä ilmiönä Sii Raasiosta mainittakoon syksyn 96 massiivinen nuorten pikkusirrien esiintyminen: enimmillään nähtiin 8.9. 250 p (Raasio + Musti) ja 12.9. 250 p (Raasio) (monet). Tuolloin pikkusirrejä nähtiin myös muual- la, mm. 12.9. 9 juv p Kuo Heinä- lamminrinne (KRu) ja 14.9. 11 p Son Saukkosuo (US).

Raasion–Mustin ulkopuolella nähtiin myös muutamia suurempia suosirriparvia: 25.7.95 70 m (3a) Rau Rastunsuo (EB), 12.9.95 a55 m Jua Muuruvesi (MHa), 7.7.96 a24 p Son Saukkosuo (VMS) sekä 19.9.94 PK n. 150m (ilm.suosirrejä) Vjä kk (HHö). Maininnan ansaitsee myös myöhäinen suosirri **23.10.96** 1 juv p Sii Raasio (MU).

Suokukko *Philomachus pugnax* (31.10.). Pääosa tämänkin kahlurin havainnoista tulee Raasiosta. Laji ei kuitenkaan koskaan ole ollut siellä erityisen runsas, vaan suurimmat kerääntymät on ilmoitettu muualta. Nyt runsaimmillaan 10.9.96 50 p Sii Ahmo (MU) ja 22.9.96 a46 p Sii Aappola (MU). Muutama muuttohavainto Kuo Puutossalmeltaikin, esim. 3.9.94 a24 m (AHa). Viimeisimmät kaikki Sii Raasiosta: **17.9.94** 1 juv p (JRi, MU), **27.9.95** 1 p (JRi), **27.9.96** 3 p (JPY, KRu, MU).

Kurpat (jänkäkurppa *Lymnocyrtus minimus*, taivaanvuohi *Gallinago gallinago* 27.10. ja lehtokurppa *Scolopax rusticola* 13.11.). Myöhäisimpiä taivaan-

vuohia ja lehtokurppia nähtiin tuttuun tapaan lokakuussa. Taivaanvuohien myöhäisimmät 16.10.94 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa), **17.10.94** 1 p Sii Ahmo (MU), **12.10.95** 1 p Sii Raasio (KRu, MU) ja **14.10.96** 1 p Sii Siltasalmi (MU). Viimeiset lehtokurpat seuraavasti: **19.10.94** a2 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 26.10.95 1 p Vrk Pitkälänniemi (OHu) ja **29.10.95** 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä **23.10.96** 1 p Kuo Savisaari (IMa). Jänkäkurppia löytyi eniten perinteisiltä paikoilta eli Sii Raasiosta ja Iso-Jälän kurppaheteistä (havainnot julkaistu toisaalla): parhaimmillaan nähtiin Raasiosta 26.9.96 12 p (JPY). Eri-tyisen myöhäisinä havaintoina mainittakoon **26.11.96** Rau Rastunsuolla nähty jänkäkurppa (KSi) sekä **1.12.96** Rau Etelä-Saikarilla nähty lehtokurppa (TJa), mikä on 1. talvihavainto tästä lajista.

Kuovit (pikkukuovi *Numenius phaeopus* 28.8. ja kuovi *N. arquata* 18.10.). Kuovin muuttohan alkaa jo (touko-)kesäkuussa, mutta muuton alkamisesta tai päämuuttoista ei erityisiä havaintoja. Myöhäisimmät isokuovit syyskuulta: **5.9.94** 1 p Lap Linnansalmi (HHö), 1.9.95 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa), 6.9.95 1 p Sii Pikku-Siili (KRu), **11.9.96** 1 m Sii Raasio (JRi, MU). Tavanomaista myöhäisempi oli **27.9.95** Viere- mällä nähty isokuovi (KSa).

Pikkukuoveja ilmoitettiin lähinnä vain Raasiosta (2–6 yks./

syksy) pääosan havainnoista ollessa heinäkuulta, myöhäisimpänä **16.8.94** 1 p (OHu, ALi) Raasion ulkopuolelta ainoa mainittava **3.9.96** 1 SW Maa Lapinjärvi (HKO, ERi).

Viklot (mustaviklo *Tringa erythropus* 11.9., valkoviklo *T. nebularia* 11.9., metsäviklo *T. ochropus* 5.9. ja liro *T. glareola* 23.9.). Myös viklomuuton kuviot olivat Raasiassa varsin vakiintuneet, ja niitä on selostettu tarkemmin Raasio-katsauksissa. Kaikkien viklolajien muutto alkaa jo varhain kesäkuussa, ja syyskuulla ne ovat jo hyvin harvalukuisia. Sii Raasion ja Mustin ulkopuolelta seuraavia huomionarvoisia havaintoja: valkoviklo 1.9.96 1 p Maa Lapinjärvi (HKO, ERi), metsäviklo 26.5.94 1 S Rau Rastunsuo (KSi) ja 2.6.95 1 S Vrk Lehtoniemi (OHu ym.), mustaviklo **28.8.94** 1 p Rau Rastunsuo (HKO, ERi) ja liro 31.8.95 a4 p Sii Jälä (KRu). Lisäksi mustaviklo 1 m ja valkoviklo 1 ä **10.9.95** Jua Muuruvesi (MHa). Lajien muut viimeiset havaittiin Sii Raasiassa (tai Mustissa): mustaviklo **28.8.96** 3 p (Musti) (ERi), valkoviklo **6.9.94** 1 ä (JRi) ja **3.9.96** 2 p (AHa, JKe, IMa), metsäviklo **16.8.94** 1 p (OHu, ALi, KRu), **20.8.95** 1 juv p (HHö, JPY, KRu, MU) ja **16.8.96** 1 p (ALi), liro **31.8.94** 1 p (ALi), **2.9.95** 1 juv p (JRi, MU) ja **12.9.96** 1 p (A. Liimatainen, M. Oinonen, JRi)

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

Tämä nuori käki viivytteli syskylä 1994 peräti lokakuun 10. päivään saakka Kuopion Linnanpellolla. Normaalisti vii-meiset käet muuttavat pois syyskuussa. © Heikki Kotilainen

(22.9.). Myös rantasipin kohdalla Raasion havainnoista käy ilmi kaikki oleellinen lajin syysmuutosta. Viimeiset: **22.8.95** 2 p Sii-Musti (OHu, ALi), **12.9.96** 1 p Sii Raasio (JRi, MU). Mainittakoon kuitenkin kaksi muutakin havaintoa: 14.9.94 a3 p Vjä kk (HHö) ja poikkeuksellisen myöhäinen viivyttelijä: **29.10.–2.11.94** 1 p Kuo Haapaniemi (JPY)!

Lokkilinnut–kiitäjät

Pikkulokki *Larus minutus* (15.9.) Yksi muuttohavainto: **25.7.95** a2 ad + 4 juv m Lep Tyytiänsaari (HHa).

Naurulokki *L. ridibundus* (22.11.). Raasiassa loppukesällä esim. 29.7.95 70 p (MU). Myöhäisimpiä lokakuun puolivälin tienoilla: **19.10.94** 1 p Kuo Kuopionlahti (KSa) ja 1 p Maljalahti (ERi), 20.10.95 1 ad + 3 juv p Kuo Kuopionlahti (HHa), **21.10.95** 1 (1kv) p Vrk Siitinselkä (OHu) ja **17.10.96** 1 p Vrk Komminsalmi (OHu, JKe, HKO, VU).

Kalalokki *L. canus* (8.12.). Myös kalalokista ilmoitettiin muutto- ja kerääntymähavaintoja. Maa Lapinjärvillä nähtiin 9.9.94 70 p ja 11.9. 110 p + 15 m (MPH) sekä Taviniemessä 29.9.96 250 p (JRi, KRu, MU). Kuo Puutossalmella laskettiin 1.11.94 puolessa tunnissa 51 muuttajaa S (JPY). Viimeisiä marraskuussa: **22.11.94** 2 kiert Kuo matkustajasatama (HHö), **3.11.95** 3 p Kuo Puutossalmi (KRu) ja seuraavana syksynä viivytteli joulukuulle, viimeiset **14.12.96**.

Selkälokki *L. fuscus* (2.11.). Selkälokista ei kerääntymisiä ilmoitettu, mutta myöhäisimmät nähtiin Kuo Puutossalmella vielä lokamarraskuussa: **1.11.94** 1 (1kv) p (JPY) ja **13.–19.10.96** 1–2 ad p viitenä päivänä (monet).

Harmaalokki *Larus argentatus* (9.12.). Myöhäisimmät harmaalokit nähtiin joka syksy marraskuun lopussa tai joulukuun alussa eli

havainnot löytyvät talvikatsausten puolelta. Syksyiltä 96 ilmoitettiin maakunnan kaatopaikoilta myös isoja kerääntymiä seuraavasti. Kuo Heinälammrinne 9.11. n. 450 p (JTU), 16.11. 150 p (JTU), 24.11. n. 200 p (IMa, ERi) ja 26.11. n. 250 p (KRu) sekä Lep Riikinneva 30.10. 450 p (HRä). Lisäksi 7.10. n. 500 p ja 19.10. 605 p Vrk Komminselkä (HRä).

Kalatiira *Sterna hirundo* (26.9.). Muutto vilkkainta elokuussa, esim. 1.8.95 14 p + *Sterna sp.* 16 m (2a) Sii Raasio (JPY, MU), 19.8.95 a21 SW Sii Vuorela (KRu, MU) ja 1.–2.8.96 kalatiira + *Sterna sp.* 42 S (7a) Sii Raasio (JPY, KRu, MU). Myöhäisimpiä syyskuun alusta: 10.9.94 4 p Kuo Puutossalmi (AHa), 2.9.95 2 p Vrk Lehtoniemi (ERi ym.) ja 5.9.96 2 p Rau Iisvesi (TJa).

Sepelkyhky *Columba palumbus* (27.11.). Suurimpia muuttosum- mia ja kerääntymiä: 18.9.94 a65 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 19.9.94 154 m (12a, sis. sp:t) Vjä Sopen- järvi (HHö), 19.8.95 n. 250 p Sii Vuorela (KRu, MU) ja 10.9.95 a200 p Jua Muuruvesi (MHa). Myöhäisimpiä: 10.10.94 1 W Sii Kasurilanmäki (MU), 12.10.95 1 m + sp. 2 m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 7.10.96 1 p Sii Ahmo (MU).

Käki *Cuculus canorus* (17.9.). Ennätysmyöhäinen viivytelijä: 3.–10.10.94 1 juv. p Kuo Linnan- pelto (HKO ym.). Lisäksi 15.9.95 1 p Kuo Iso Hautausmaa (HKO).

Suopöllö *Asio flammeus* (11.10.). *Asio*-pöllöistä tehdään harvoin syyshavaintoja, nyt suopöllöistä yksi: 1.9.95 1 autoon törmännyt Jua Matara (müs).

Tervapääsky *Apus apus* (5.11.). Enimmillään 21.8.94 n. 60 p Sii Raasio (JHT, JPY) sekä myöhäis- impä 10.9.94 6 kiert ja 11.9.94 4 kiert Kuo Ranta-Toivala (HHö) sekä 18.9.95 7 kiert ja 20.9.95 1 kiert Kuo Linnanpelto (HKO).

Varpuslinnut

Varpuslintujen osalta voidaan yleisesti todeta palautettujen ha- vaintojen vähäisyys, mistä joh- tuen ne onkin varsin lyhykäisesti todettavissa. Erityisesti syksyiltä 1996 havaintoja tuli erittäin niu- kasti.

Kiuru *Alauda arvensis* (20.11.).

Myöhäisimpiä seuraavasti: 17.10.94 1 S Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 1 N Sii Ahmo (MU), 22.10.94 2 p Vrk Lehtoniemi (KSa, MPH), 12.10.95 1 N Sii Raasio (MU) ja 15.10.95 1 ä Sii Rissala (KRu) sekä 19.10.96 1 p Kuo Silmäsuo (ERi).

Törmäpääsky *Riparia riparia* (16.9.). Viimeiset totutusti elo- syyskuun vaihteesta: 27.8.95 1 p Kuo Kuopionlahti (HHa), 1.9.95 1 p Sii Apaja-Kumpunen (KRu) ja 1.9.96 n. 10 p Sii Raasio (MU ym.).

Haarapääsky *Hirundo rustica* (24.10.). Viimeisiä syksyittäin: 20.–21.9.94 vielä 22 p + 3 m vii- dellä paikalla (monet) sekä 3.10.94 1 m Vjä Lunkarila (PRä), 24.9.95 1 juv p Rau Tyyrinvirta (TJa), 7.10.95 1 p Sii Siltasalmi (MU) ja 21.9.96 15 p Sii Kolmis- oppi (MU). Lisäksi pääskyistä (haara/räystä/törmä) isompia määriä seuraavasti: 20.–21.8.94 n. 1000 p (JHT, JPY, MU) ja 8.8.95 n. 500 p (OHu, MU) Sii Raasio, 20.8.95 n. 300 kiert Maa Lapinjär- vet (JRI, KRu, VMV) ja 28.8.95 250 m Vjä Sopenjärvi (HHö).

Räystäspääsky *Delichon urbica* (2.10.). Kiu Niemiskylällä havait- tiin 23.8.94 poikkeuksellisen suu- ri räystäspääskykerääntymä, a 800 p (AT). Myöhäisimmät: 10.9.94 väh. 3 kiert Kuo Ranta- Toivala (HHö) ja 1 p Rau Etelä- Saikari (TJa) sekä 17.9.94 2 S Sii Raasio (MU), 8.9.95 1 m Rau Ete- lä-Saikari (TJa), 18.9.95 1 pesäs- sä Kuo Savilahti (ERi) ja 1 kiert Kuo Itkonniemi (HKO, MPa) sekä 12.9.96 a5 p Rau Etelä-Saikari (TJa).

Metsäkirvinen *Anthus trivialis* (13.10.). Syksyiltä 95 päämuutto- ja: 14.8. 50 m ja 28.8. 60 m Vjä Sopenjärvi sekä 24.8. 66 m Nil Eitikka (HHö). Viimeisiä: 20.9.95 1 m Lap kk Haminamäki ja 27.9.95 1 m Nil Eitikka (HHö) sekä 17.9.96 1 p Sii Raasio (AHa, JKe, IMa).

Niittykirvinen *A. pratensis* (1.11.). Raasiassa jo 17.7.95 3 p (OHu, ALi ym.) – laji ei pesi Raas- sion hietikoilla. Huippuina 24.9.94 50 m Sii Raasio ja 10.9.96 60 p Sii Ahmon pelto (MU), 2.10.96 60 p + 30 m Vrk Pitkälän- niemi (HRä) sekä syksyllä 95 pää- muutto vasta syys-lokakuun vaih- teessa: 28.9. 105 m Vjä Sopenjär- vi (HHö) ja vielä 8.10. 43 m Vrh

Mökönpelto (HHö). Myöhäisim- mät: 16.10.94 1 m Sii Ahmon pel- lot (MU), 27.10.94 1 m Rau Ete- lä-Saikari (TJa), 12.10.95 1 ä Sii Raasio (JRI) ja 1 m Vjä Sopenjär- vi (HHö) sekä 14.10.95 1 m Nil Rahasmäki (HHö), 20.10.96 3 p Sii Jälä (KRu, MU) ja ennätys- myöhäinen 13.11.96 1 m Kuo Puutossalmi (KRu).

Lapinkirvinen *A. cervinus* (21.9.). 94: ensimmäinen lappa- lainen muutti 7.8. Sii Raasiassa (ERi), missä myös enimmillään 2.9. ja 10.9. 5 p (HHa, HKo, JPi). Viimeiset: 17.9. 2 p Sii Raasio (JRI, MU) ja 4 p Sii Ahmo (TMu) sekä 18.9. 1 p Sii Ahmo (AHa, JKe, JaK, ERi). Yhteensä havait- tiin 65 p+m.

95: ensimmäinen 8.8. 1 p Sii Raasio (OHu, MU). Huiput 25.8. 5 p Sii Raasio (OHu, HHö, ALi) ja 1.9. 4–5 p Sii Apaja-Kumpunen (KRu). Viimeiset: 10.9. 1–2 p Kuo Silmäsuo (AHa, JKe, JaK, KRu.), 12.9. 1 ä Sii Apaja-Kumpunen (KRu) sekä ennätysmyöhäinen 5.10. 1 m Nil Eitikka (HHö). Yhteensä nähtyjä väh. 46 p+m.

96: Ensimmäinen 18.8. 1 m Sii Ahmo (ERi). Enimmillään 7.9. n. 10 p Sii Jälä (MU). Viimeiset: 11.9. 1 p Sii Raasio (JRI, MU) ja 14.9. 1 p Vrk Pitkälänniemi (AHa, JaK, HKo). Yhteensä havaittiin selvästi normaalia vähemmän vain 30 p+m.

Keltavästäräkki *Motacilla flava* (31.10.). Kerääntymiä seuraavas- ti: 15.–20.8.94 neljänä päivänä n. 150 p (OHu, ALi ym.), 8.8.95 n. 100 p ja 9.8.95 80 p (OHu, MU) ja 14.8.96 70 p (OHu, ALi, SMi) Sii Raasiassa sekä 26.8.95 a90 p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 30.8.95 86 m/kiert (3a) Sii Jälä (KRu). Myöhäisimmät: 29.9.94 1 p Kuo (HKO) ja 15.9.–4.10.94 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä 12.9.95 1 p ja 17.9.95 1 p Sii Raasio (MU) sekä 27.9.96 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa).

Västäräkki *M. alba* (26.11.). Väiskikasaumia tiedotettiin havai- tun vain Raasiassa: enimmillään 17.–20.8.94 n. 150 p (OHu, ALi), 7.9.95 n. 200 p (JKe, HKo) ja 7.9.96 100 p (ALi, JPi). Myöhäis- immät: 20.10.94 1 p Kuo Puutos- salmi (HHö, JRI, MU), 6.11.94 1 S Rau Etelä-Saikari (TJa), 27.10.95 1 juv p Vjä kk (HHö), 29.10.95 1 S Rau Vaajasaari (E. Jalkanen), 22.10.96 1 p Rau Ete- lä-Saikari (TJa) ja 23.10.96 1 SE Vrk Lehtoniemi (HRä).

Koskikara *Cinclus cinclus* (var- haisin 7.10.). Ensimmäisiä pohjois- esta tulijoita: 13.11.94 3 p Lep Konnus (HRö, RRö), 20.11.94 1 p Sii Siilinjoki (MU), 22.10.95 1 p Son Sukeva Kukkopuro (US), 18.11.95 1 p Sii Pekolanjoki (KRu, MU) ja 19.10.96 1 p Kuo Puutossalmi (monet).

Peukalainen *Troglodytes troglo- dytes* (23.11.). Poistuu perinteis- tisti lokakuun aikana: 1.10.95 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa), 6.10.95 1 p Kuo Sorsasalo (IMa) ja 1 p Nil Eitikka (HHö).

Rautiainen *Prunella modularis* (10.11.). Päämuutosta viitteinä 13.9.94 24 m ja 15.9.94 12 m Vjä Sopenjärvi (HHö). Viimeisiä: 3.10.94 1 m Rau Etelä-Saikari (TJa), 22.10.94 1 p turturikyhy- kyn nuijanneiden mieltä lämmit- tämässä Ves Närhilässä (monet), 8.10.95 4 m Veh Mökönpelto ja 9.10.95 1 m Vjä kk (HHö) sekä 2.10.96 1 m Vjä kk (HHö).

Punarinta *Erithacus rubecula* (10.11.). Viimeisiä viivytelijoita yleensä lokakuussa: 21.–24.10.94 Sii - Kuo yht. 5–6 p viidellä pai- kalla (monet), joista myöhäisin 24.10.94 1 p Sii Vuorela (maallik- ko/HRö), 15.10.95 1 p Vjä Suuri- mäki (HHö) ja 13.10.96 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä vielä marraskuussa 15.11.96 1 p Rau kk (JKn).

Sinirinta *Luscinia svecica* (3.10.). Syksyn 94 ensimmäinen 2.9. 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö) ja viimeinen 29.9. 1 ♂ m Kuo Väinölänniemi (HHö); kaikkiaan 20 lintua.

Syksyn 95 ensimmäiset sama- ten 2.9.: 1 p Vrk Lehtoniemi (ERi ym.) ja 1 p Sii Raasio (JRI, MU). Myöhäisin oli 18.9. 1 p Vjä So- penjärvi (HHö) ja yhteissummak- si tuli vain kuusi yksilöä.

Syksyn 96 ensimmäinen 8.9. 1 p Vrk Lehtoniemi (HKO, ERi), Viimeinen 15.9. 2 p Sii Jälä (HKO). Yhteismäärä edellisyyk- syn tapaan vain kuusi yksilöä.

Leppälintu *Phoenicurus phoeni- curus* (18.10.). Myöhäisimmät: 17.9.94 1 ♀ p Kuo Iso Hautaus- maa (AHa) ja vielä 13.10.94 1 ♀ p Sii Räisälä (MU) sekä 30.9.95 1 p Sii Räisälä (MU).

Pensastasku *Saxicola rubetra* (15.9.). Myöhäisimmät: 17.9.94 1 p Sii Ahmo (TMu) ja 25.9.94 2 p Sii Jälä (AHa, JKe) sekä 2.9.95 5

p Vrk Pitkälänniemi (ERi ym.) ja **3.9.95** 1 p Maa Kinnulanlahti (KRu). 25.9.94 Jälällä nähdyt linnut tekivät uuden viivytelyennätyksen!

Kivitasku *Oenanthe oenanthe* (26.10.). Vielä 14.9.94 20 p Sii Ahmon pelloilla (MU). Myöhäisimmät: 25.9.94 2 p Sii Jälä (AHa, JKe), **29.9.94** 2 p Kuo (HKO), 17.9.95 2 p Kuo Silmäsuo (IMa, ERi), **19.9.95** 1 p Sii Raasio (MU), 30.9.96 1 p Kuo Silmäsuo (JPt) ja **6.10.96** 1 p Rau Rastunsuo (IMa, ERi).

Räkättirastas *Turdus pilaris*. Rastaissa, kuten lokeissakin ja variksessa, näyttäisi olevan ”vikana” se, että niitä on aina näkyvillä, joskus liikaakin, ja kun usein sekaparvissa tapahtuva muuttoliikehdintäkin on välillä epämääräistä, niin niitä ei juurikaan jakseta laskea. Räkättien jonkinasteista liikehdintää ilmennee jo varhain syksyllä, mutta suurimmat muuttajasummat ovat pääsääntöisesti syys-lokakuulta.

Syksyn 94 paras summa muutenkin hyvänä lintupäivänä, 18.9. 1150 m rastasta Kuo Puutossalmella (JRI, MU), muuttoa oli tuona vuonna lokakuun loppuun asti.

Syksyllä 95 rastaista oli marjasadon vuoksi hyvin liikkeellä, esim. 28.9. 750 m rastasta Vjä Sopenjärvi (HHö), 7.10. 610 m rastasta Veh Mökönpelto (HHö) ja n. 1500 m rastasta Sii Siltasalmi (MU) sekä 14.10. 660 m Turdusta Kuo Puutossalmi (MU). Paikalliskeraantymistä 21.9. 500 kiert rastasta Jua Muuruvesi (MHa) ja 15.10. 500 p räkättiä Sii Rissala (KRu).

Syksyiltä 96 ei havaintoja juuri ilmoitettu.

Laulurastas *T. philomelos* (1.11.). Myös laulurastaista muutti runsaasti Raasiassa 16.–17.9.94 välisenä yönä (MU). Myöhäisimmät: 22.10.94 1 p Vrk Lehtoniemi (MPH, KSa), **1.11.94** 1 p Kuo Haapaniemi (JPY), 14.10.95 1 p Nil Reittiö (HHö), **15.10.95** 1–2 p Sii Rissala (KRu) ja **19.10.96** 1 p Kuo Silmäsuo (JPt).

Punakylkirastas *T. iliacus* (27.11.). Päämuutoista seuraavankaltaisia viitteitä: Raasiassa runsasta muuttoa 10.–11.9.94 ja 16.–17.9.94 välisinä öinä (MU), samaten alkuillasta 9.10.94 puolessa tunnissa 140 ä m Kuo keskusta (HHö) ja 28.9.95 200 m Vjä Sopenjärvi (HHö). Myöhäisimpiä:

Pensastasku teki syksyllä 1994 uuden viivytelyennätyksen. © Eelis Rissanen

19.10.94 a4 p ja **22.10.94** 1 p Rau Etelä-Saikari (TJa) sekä **11.11.95** 2 p Sii Pöljä (MU), 23.10.96 a2 S Rau Etelä-Saikari (TJa) ja **13.11.96** 1 ä Kuo Puutossalmi (KRu).

Kulorastas *T. viscivorus* (4.11.). Myöhäisimpiä lokakuulta: **2.10.94** 2 p Sii Jälä (ERi), **15.10.95** 1 p Nil Eitikka ja 1 p Vjä Suurimäki (HHö) sekä 20.10.96 2 p (KRu, MU) ja **23.10.96** 1 p (MU) Sii Raasio. 20.11.96 Vrk Tyyskässä nähty lintu lieene sama kuin paikalla joulukuulle asti viivytellyt yksilö.

Ruokokerttunen *Acrocephalus schoenobaenus* (28.9.). Myöhäisimpiä ilmoitettu syyskuun alusta: 2.9.95 1 p Vrk Lehtoniemi (ERi ym.), **3.9.95** 1 p Sii Iso-Monninjärvi (KRu), 7.9.96 n. 10 p Sii Jälä (MU) ja **8.9.96** 1 p Vrk Lehtoniemi (HKO, ERi).

Hernekerttu *Sylvia curruca* (15.10.). Yleensä viimeiset syyskuulla, kuten 19.9.94 1 p Kuo Iso Hautausmaa (AHa) ja 1 p Linnanpelto (HKO) sekä 19.9.95 1 p Sii Räisälä (MU), 22.9.95 1 p Kuo Itkonniemi (HKO) ja **22.9.96** 1 p Sii Aappola (MU), mutta nyt myös poikkeuksellisesti kaksi marraskuusta havaintoa: **1.11.94** 1 p Kuo Haapaniemi (JPY, KSa) ja **12.–30.11.95** 1 p Kuo Niirala (monet). Seuraavana syksynähän onnistui-

kin jo sitten viivytely joulukuunkin puolelle.

Pensaskerttu *S. communis* (7.9.). Tämä laji pysyi sentään jotenkuten normaalissa muuttoaikataulussa. Myöhäisimpinä 13.9.94 1 p Vrk Pitkälänniemi (HKO), **20.9.94** 1 p Vrk Lehtoniemi (ALi), **2.9.95** 2 p Vrk Lehtoniemi (HKO, ERi) ja **7.9.96** 1 p Sii Jälä (MU).

Lehtokerttu *S. borin* (13.10.). Normaaliin muuttoaikaan ilmoitettiin tavatun 31.8.94 2 p Kuo Linnanpelto (HKO) ja **13.9.94** 1 p Vrk Pitkälänniemi (HKO) sekä 8.9.96 3 p Vrk Päiviönsaari (HKO, ERi). Sylvioiden joululaulut ylittivät katsausvuosina melkein korvien kipukynnyksen, sen verran monipuolinen (3 kerttulajia!) marras-joulukuinen kerttulajisto oli. Joulukuisen lehtokerttuhavainnon lisäksi (-95) lisäksi tuli havainto myös marraskuisesta linnusta: **10.11.96** 1 p Kuo Männistö (EB). Tarkemmin talvelle viivytelleistä talvikatsauksissa.

Mustapääkerttu *S. atricapilla*. Mustapääkerttuistakin kertyi varsin mukavasti myöhäisiä havaintoja.

Syksyllä 94 nähtiin syys-marraskuussa viisi ja loka-marraskuussa 95 kolme lintua. Havainnot painottuivat Kuopioon (Kuo 5, Vrk 2, Rau 1), ja Kuopiossa laji havaittiin molempina syksyinä

vielä joulukuun alussakin (30.11.–3.12.94 2 ♂♂, 2.–4.12.95 1 ♂, 8.12.95 1 ♂♀ + 1 ♂ p).

Syksyllä 96 nähtiin syyskuussa Lep Nikkilänmäellä 2.9.–2.10. naaraspuukuinen lintu kuudesti (HRö) ja 8.9. 1 ♂♀ p Vrk Päiviönsaari (HKO, ER). Myöhäisimmät 17.10. 1 ♀ p Vrk Käärmenie-mi (JKe, HKO, VU) ja **3.11.96** 2 ♀♀ p Kuo Saarijärvi (HKO).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*. Poikkeuksellisen myöhäinen havainto: **12.9.96** 1 p Lep Nikkilänmäki (HRö).

Sirittäjä *P. sibilatrix* (18.9.). Myöhäinen havainto lajista, josta ei usein syys-havaintoja tulekaan: **10.9.95** 1 p Jua Muuruvesi (MHa).

Tiltaltti *P. collybita* (19.11.). Myöhäisimmät syys-lokakuulta: 9.10.94 1 p Kuo Iso hautausmaa (AHa), 10.10.94 1 p Sii Kasurilanmäki (MU) ja huomattavan myöhäinen **18.11.94** 1 p Kuo hautausmaa (MPH) sekä **5.10.95** 1 Ä Nil Eitikka (HHö) ja 1 ä Kuo Linnanpelto (HKO) sekä **14.9.96** 1 Ä Kuo Silmäsuo (JKe, IMa, ERi). Pienehkö kerääntymä 16.9.95 5 p Jua Muuruvesi (ERi).

Pajulintu *P. trochilus* (25.10.). Myöhäisimmät havaittiin syys-lokakuun vaihteessa: 29.9.94 1 m Kuo Väinölänniemi (HHö) ja

4.10.94 1 p Kuo Iso Hautausmaa (HKO) sekä 26.9.95 1 p Kuo Sorasalo (IMa) ja 1 p Kuo Linnanpelto (HKO) sekä **5.10.95** 1 Å Kuo Linnanpelto (HKO), 21.9.96 1 Å Sii Raasio (MU ym.) ja **1.10.96** 1 p Vrk Pitkälänniemi (ERi). Raasiosta ilmoitettiin seuraavia *Phylloscopus*-kerääntymiä: 25.–26.7.96 50 p (ALi, PPy ym.), 11.8.50 p (ALi ym.) ja 14.8.80 p (OHu, ALi, SMi).

Harmaasieppo *Muscicapa striata* (13.10.). Myöhäisimpiä seuraavasti: 25.9.94 1 p Kuo Iso hautausmaa (HHö) ja vielä **4.10.94** 1 p Vrk Hertunranta (ALi) sekä **15.9.95** 1 p Vrk Päiviönsaari (HKO), 8.9.96 1 p Vrk Päiviönsaari (HKO, ERi) ja **17.9.96** 2 p Kuo Pappilampelto (HKO).

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca* (23.9.). Muutamia havaintoja: 9.9.94 1 p Kuo Itkonniemi (HKO), **11.9.94** 1 p Sii Räisälä (MU) ja **22.8.95** 1 p Sii Raasio (OHu, ALi).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio* (10.10.). Yleensä myöhäisimätkin havainnot syyskuun alusta, kuten nyt **2.9.95** 1 p Vrk Pitkälänniemi (ERi ym.). Tämän lisäksi myös yksi poikkeuksellisen myöhäinen havainto: **11.10.96** 1 ♀ p Rau Etelä-Saikari (TJa)!

Isolepinkäinen *L. excubitor*. Lyhyesti vitsi kaunis: 18.9.–5.11.94 yhteensä kuusi, 22.8.–26.11.95 16 p + m ja 30.9.–23.11.96 neljä yksilöä ilmoitettiin. Myöhäisimmät: **5.11.94** 1 p Sii Pöljä (MU), **26.11.95** 1 p Rau Rastunsuo (IMa ym.) ja **23.11.96** 1 p Suo Lempyntie (AHa, JKe, IMa, VU).

Naakka *Corvus monedula*. Syksyllä 94 Kuo keskustan naakat oleskelivat keskustan tuntumassa ainakin lokakuun alkuun asti jäämättä kuitenkaan talvehtimaan(?). Lisästä myös muutamia havaintoja, 5.10.10 p Ahmo ja 1.11. jopa a100 p keskusta (US). Lisäksi em. pesimäpaikkojen ulkopuolelta kaksi havaintoa: 15.9.5 p Lep kk (HRö) ja 18.9.2 kiert Kuo Puutossalmi (JRi, MU). Muilta syksyiltä vain 29.9.95 1 SE Vjä Sopenjärvi (HHö).

Varis *C. corone cornix*. Tämän lajin muuttoryntäysten laskemiseen riittää vain muutaman jääräpäen mielikuvitus: 10.10.94 73 m (7a) Sii Kasurilanmäki (MU), 29.9.95 a60 m ja 12.10.95 n. 125 m (3a)

Vjä Sopenjärvi sekä 7.10.95 63 m (10a) Veh Mökönpelto (HHö).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*. 94: ensimmäisiä muuttajia jo 24.5.2 S Rau Rastunsuo (KSi). Kerääntymät vaatimattomia, 11.9. n. 70 p Maa Lapinjärvet (MPH) ja 13.10.50 p Iis Poskilampi (US), sekä myöhäisimmät jo **13.10.** 1 + 5 p Lep Paukarlahti (AHa, HKO, ER).

95: Suurimmat kerääntymät jo kesällä, 10.7.140 p Maa Lapinjärvet (MU) ja 28.8.a60 p Iis Koljonvirta (AT) sekä myöhäisimmät **11.11.** 4 p Sii Pöljä (MU).

96: kesäkerääntymiä heinäkuulta alkaen (ks. Siivekäs 1/1999), suurimmat kerääntymät jälleen Maaningalla, nyt 29.9. jopa a600 p Taviniemi ja a100 p Lapinjärvet (JRi, KRu, MU). Viimeisiä marraskuulta: 23.11.1 p Suo Kruunusilta (AHa, VU) ja **24.11.** 1 p Kuo Heinälammirinne (ER, IMa). Kuo Linnalahden kentältä 23.11. löytynyt kottarainen viipyi paikalla ainakin 6.12. asti (HKO) ja kaksi muutakin lintua joulukuulla nähtiin, mutta niistä lisää talvikatsauksissa.

Peippo *Fringilla coelebs* ja **järri-peippo** *F. montifringilla*. Peipolla muuton alku jo elokuun alkuvuokolla, järripeipolla hieman myöhemmin. Järrien päämuutto yleensä syyskuun puolivälin jälkeen, peipolla vastaavasti useimmiten hieman aikaisemmin. Pikkulintujen muuttajasummit: 13.9.94 peippo 165 m + järri 43 m + PL 700 m, 28.8.95 peippo 60 m + vihervarpunen 105 m + PL 500 m ja 28.9.95 peippo 230 m + järri 100 m + PL 850 m Vjä Sopenjärvi (HHö) sekä 2.10.96 peippo + PL 500 m Vrk Pitkälänniemi (HRä). Ilmoitetut lepäilijäparvet suurimmillaan 200–300 yksilöä. Syksyllä 95 oli selvästi havaittavissa sekä muuton alun että päämuuttovaiheen myöhäisyys. Muutto hyytyy yleensä viimeistään lokakuun alussa, ja viivytelijoita nähdään pitkin loppusyksyä molempien lajien ollessa myös jokuvuotisia talvehtijoita.

Viherpeippo *Carduelis chloris*. Suurin ilmoitettu kerääntymä: 3.9.94 n. 400 p Sii Kasurila (MU).

Hemppo *C. cannabina* (22.11.). Hemposta ilmoitettiin seuraavat havainnot: 8.10.94 20 p Sii Kasurila (MU), **29.10.94** 1 ♀ p Vrk Lehtoniemi (HHö, KSA), 12.8.95 muutama Vrk Lehtoniemi (ERi ym.), 3.9.95 1 p Sii Keskimäinen kaatopaikka (KRu), 10.9.95 1 p Jua

Muuruvesi (MHa), 29.9.95 11 p ja **14.10.95** 7 p Vrk Lehtoniemi (OHu) sekä 8.9.96 1 p Vrk Kopolanniemi (HKO, ERi) ja **17.10.96** 1 p lähti E Kuo Puutossalmi (MU).

Punavarpuinen *Carpodacus erythrinus* (11.9.). Havainnot useimmiten Sii Raasiosta, nytkin **31.8.94** 1 p (ALi, PPy ym.) ja **9.8.95** 10 m (OHu, MU). Myöhäisin Suo Sydänmaalla talven 1994/95 viettänyt lintu löytyi 28.10.94 (JPY).

Lapinsirkku *Calcarius lapponicus* (5.10.). 94: varhaisin 31.8.1 p Sii Raasio (ALi ym.). Suurin osa haviksista ajalta 11.–17.9., ja tämän jälkeen vielä 25.9.2 p Sii Jälä (AHa) ja ennätysmyöhäinen **21.10.** 1 m Ves Närhilä (MPH, KSA). Yhteensä 11 p+m.

95: ensimmäinen 31.8.1 S Vjä Sopenjärvi (HHö), suurin osa haviksista ajalta 1.–12.9. Suurin parvi 12.9. a12 p Sii Raasio (MU) ja myöhäisin **18.9.** 1 p Vrk Lehtoniemi (OHu). Yhteensä 31 p+m.

96: selvästi vähemmän havaintoja, kaikki: 8.9.3 p Vrk Kopolanniemi ja 5 p Vrk Pitkälänniemi (HKO, ERi) sekä **20.10.** 1 p Sii Jälä (KRu, MU).

Pulmunen *Plectrophenax nivalis* (21.11.). 94: ensimmäiset 16.10., kun Rau Etelä-Saikarilla 1 p + ä (TJa). Huippuna 19.10. n. 15 m Lep Paukarlahti (AHa, HKO ym.). Kuo Puutossalmella saatiin **30.10.–1.11.** seitsemäntoista tunnin havainnointiaikana pulmusmuuton voimakkuudeksi yksi lintu tunnissa (JPY, KRu, MU ym.). Yhteensä 37 p+m ja kaksi muuttavaa parvea.

95: aikaisia olivat Sii Raasiosta 14.9. etelään muuttaneet neljä lintua (JRi). Suurimpia parvia lokakuulta mm. 20.10.10 p (MPH, HHö) ja 28.10. a11 p (KRu, MU) Sii Raasio sekä **21.10.** 12 m Kuo Puutossalmi (IMa). Yhteisumma n. 30 p+m.

96: vain muutamia havaintoja, joista merkittävin **28.10.96** a30 m Kuo Puutossalmi (KRu) missä myös varhaisimmat 16.10.

Peltosirkku *Emberiza hortulana* (18.9.). Myöhäisimmät elokuun lopusta **21.8.94** Maa Lapinjärvet + Sii Jälä yht. 4 p (AHa, JKe).

Pohjansirkku *E. rustica* (3.10.). 94: Ensimmäiset Sii Raasiosta 23.8.3 kiert (tik-sirkkuja) (JPY).

Huippuna 11.9. a11 p Sii Raasio (MU), 13.9.15 m (9a) (tik-sirkkuja) Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 17.9.10 p Sii Raasio (MU). Viimeiset **19.9.** 3 m (tik-sirkkuja) Vjä Sopenjärvi (HHö). Syksyn yhteisumma 60 p+m.

95: jo heinäkuulta 14.7.1 p/m tik-sirkku Vrk Lehtoniemi (OHu) ja 26.7.1 ♂ p Sii Raasio (JPY). Päämuutto elo-syyskuun vaihteessa: 22.8.15 p (OHu, ALi) ja 3.9. a10 p (MU) Sii Raasio sekä 1.9.21 m (9a) tik-sirkkuja Vjä Sopenjärvi (HHö). Myöhäisimmät: 17.9.2 m Kuo Silmäsuo (ERi ym.) ja **18.9.** 1 yks. Vrk Lehtoniemi (OHu). Yhteismäärä kohtuullinen 121 p+m.

96: ainoa ja samalla kohtuullisen myöhäinen havainto: **21.9.** 1 m tik-sirkku Sii Raasio (MU).

Pajusirkku *E. schoeniclus* (10.11.). Enimmillään 18.9.95 n. 50 p Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 24.9.95 n. 55 m Sii Raasio (MU) sekä vielä 7.10.95 22 m Sii Siltasalmi (MU). Myöhäisimpiä: **10.10.94** 2 m Sii Kasurilanmäki (MU), 15.10.95 1 p Vjä Hukkavii-dansuo (HHö) ja **22.10.95** 1 ä m Sii Rissala (KRu, MU) ja **2.10.96** 9 m Vrk Pitkälänniemi (HRä) ja 13 m Sii Raasio (MU).

Vaelluslinnut

Tikat Vaeltavista tikoista, lähinnä käpytikasta ja palokärjestä, tehtiin perinteiseen tapaan vain yksittäishavaintoja. Muiden tikkojen osalta syyshavainnot löytyvätkin faunistisista katsauksista.

Tilhi *Bombus garrulus*. Syksyllä 94 oli hyvin vaatimaton vaellus. Syksyn ensimmäiset 19.9. (Vjä) ja enimmilläänkin vain muutamia kymmeniä lintuja päivässä.

Syksyllä 95 tilanne oli sen sijaan päinvastainen: hyvän marjasadan ansiosta tilhiä riekkui taajassa paljon pitkälle talveen. Ensimmäiset hitaasti yleistyen (Jua 10.9., Vjä 19.9., Rau 6.10. ja Kuo 7.10.), muuttajiaakin kirjattiin 14.10.193 m (11a) Kuo Puutossalmella (KRu, MU ym.) ja talvea kohti tunnelma tiivistyi kirkonkylissä tilhien kertyessä sinne, esim. 12.11. n.1000 p Vjä kk (HHö) ja 19.11. n. 1200 p Sii kk (MU).

Syksyllä 96 ensimmäiset saapuivat syyskuun lopussa (16.9. Kuo, 27.9. Sii Raasio ja 28.9. Sii) ja muuttohuippuna 14.10.64 m (3a) Sii Siltasalmi (KRu, MU).

Pyrstötiainen *Aegithalos caedatus*. Syksy 94 oli kolmen viikkaan syksyn jälkeen vaihteeksi hiljainen, syksyn yhteismäärä ajalla 12.9.–13.11. vain 135 m+p (14a). Tästä summasta 83 m (7a) nähtiin Rau Etelä-Saikarilla välillä 20.9.–10.11. (TJa).

Syksyllä 95 määrät laskivat entisestäänkin: 11.9.–27.11. nähtiin vain 56 m+p (6a) eri puolilla.

Syksyllä 96 määrät sentään hieman nousivat: esim. 5.9.–17.11. yht. 100 m (12a) Lep Nikkilänmäki (HRö) ja 6.10.–24.11. väh. 140 m+p Rau (pääos. Etelä-Saikarilla) (TJa). Suurimmat parvet 13.10. a36 m (AHa, JKe, IMa, KRu, MU, VU) ja 22.10. a27 m (JRi, VU) Kuo Puutossalmi ja yhteensä nähtiin 400 m+p.

Tiaiset *Parus sp.* Erityisesti syksy 95 oli hyvä tiaisvaellussyksy. Tällöin erityisesti hömö- ja kuusitiaisia sekä myös lapintiaisia oli liikkeellä. Suurimmat summat laskettiin tuolloin Sii Siltasalmessa: 7.10. tali 49 m + hömö 49 m + sini 22 m + kuusi 20 m + sp. 16 m (yht. 156 m) sekä 8.10. vastaavasti 14 m + 119 m + 32 m + 10 m + 39 m (MU), eli yht. 214 m! Siltasalmessa nähtiin myös 9.10.94 51 m sinitinttiä (+ sp. 29 m) (MU).

Muualta: 27.8.94 hömö 50 W pikkuparvissa Kiu Korkeenjärvi (AT). 16.10.95 hömö 60 m Kuo Savilahti (R. Yrjölä) ja 15.10.96 tali 37 m + hömö 10 m + sini 26 m Sii Kasurilanmäki (MU).

Närhi *Garrulus glandarius*. Syksyen yksilömäärät: 17.8.–20.10.94 57 m (7a), 24.9.–20.10.95 74 m (24a) ja 18.9.–2.10.96 64 m (12a).

Syksyllä 96 Rau Etelä-Saikarilla nähtiin paljon vaeltavia närhiä syys-lokakuussa (TJa). Päiväsummia: 21.8.94 a19 m Kaa Luikonniemi (PRä) ja 28.9.96 18 m (7a) Sii Rissala (KRu, MU).

Harakka *Pica pica*. Viisi havaintoa vaelluksen tapaisesta liikkeestä: 1.11.94 2 E Kuo Puutossalmi (JPY), 7.10.95 a2 S Veh Mökönpelto (HHö), 29.10.95 a12 NW hyvin korkealla Sii Kasurilanmäki (MU), 16.10.96 4 m (3a) Sii Siltasalmi (MU) ja 1.11.96 a4 m Kuo Puutossalmi (KRu).

Korppi *Corvus corax*. Syksyiltä 94 yhteensä 37 m (7a) ajalla 27.8.–10.11., paras lukema 10.11. a16 NW Rau Etelä-Saikari (TJa). Muilta syksyiltä lähinnä yksittäishavaintoja, suurimmat parvet

Taulukko 2. Vaeltavien tiaisten määrä syksyinä 1994–96. Mukana varsinaisten tiaisten lisäksi myös pyrstötiainen.

laji	94	95	96
Talitiainen	15 m	198 m	77 m
Hömötiainen	70 m	422 m	45 m
Sinittiäinen	125 m	169 m	196 m
Kuusitiainen	3 m	97 m	3 m
Parus sp.	59 m	106 m	31 m
Parus yhteensä	272 m	992 m	343 m
Pyrstötiainen	135 m+p	56 m+p	400 m+p

11.9.95 a7 S/W Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 15.9.96 11 NE + 1 N Sii Raasio (MU ym.).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*. Suurimpia muuttajamääriä 1.9.95 220 m Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 7.10.95 186 S + 30 N Sii Siltasalmi (MU) sekä kerääntymä 3.9.94 400 p Sii Kasurila (MU).

Urpiaainen *C. flammea*. Syksy 95 oli katsausjakson selvästi vilkkain urpiaissyksy. Raasion kahlaajapäivystyksen ansiosta kertyy havaintoja myös lajin kesäliikkeenästä: 30.6.94 1 W ja 7.7.94 7 W sekä 8.7.95 1 SE ja 21.–30.7. lähes päivittäin 1–17 m Sii Raasio (JPY ym.). Päämuutot yleensä lokakuun alkupuolella, parhaita summia: 9.10.94 210 m Sii Siltasalmi (MU), 24.9.95 280 m + *Carduelis sp.* 130 m (MU) ja 12.10.95 350 m (JRi) Sii Raasio, 5.10.95 620 m Nil Eitikka (HHö), 17.10.95 mm. a300 m Rau Etelä-Saikari (TJa) ja 14.10.96 160 m

Sii Siltasalmi (KRu, MU).

Käpylinnut *Loxia sp.* Niin palautettujen havaintojen kuin muidenkin muistikuvien valossa käpylintujen liikehdintä kaikkina katsaus-syksyinä oli vaatimatonta, runsaimmillaan muutamia kymmeniä lintuja päivässä: 12.10.95 44 m (5a) Vjä Sopenjärvi (HHö) ja 17.7.96 40 m Sii Raasio (PPY ym.).

Taviokuurna *Pinicola enucleator*. Syksyiltä 94 ei ilmoitettu ainoatakaan havaintoa ja 96 vain yksi: 9.11. 1 ä Kuo Karhonsaari (HHö). Syksyiltä 95 sentään 77 p+m, joista ensimmäiset 20.10. a3 ♂ 3 ♀ p Rau Etelä-Saikari (TJa) ja enimmillään 29.10. 25 W–NW Sii Kasurilanmäki (MU).

Punatulkku *Pyrrhula pyrrhula*. Suurimpia määriä: 8.10.94 51 m ja 9.10.94 68 m Sii Siltasalmi (MU) sekä 7.10.95 66 m (15a) Veh Mökönpelto (HHö).

Talitiaisten oudosta käyttäytymisestä

Syy talitinttien lehtien silpomiseen voisi olla seuraava: hyönteiset hakeutuvat talvehtimispaikoilleen ja tintit yrittävät etsiä niitä. Eikö lehti luukussa ole juuri sopiva hyönteisten "talvehtimispaikka"? Sehän on ympäröivää ulkoilmaa lämpimämpi, "huokoinen" paikka. Lisäksi koska se on postiluukussa, se pysyneekin vähän lämpimämpänä.

Muuten: oletteko pohtineet, miksi talitintit hakkaavat ikkunaruutuja yms. syksyisin ja usein talvellakin? Samasta syystä. Ne eivät suinkaan viestitä ihmisille, että antaas tulla sitä sapuskaa, vaan joko näkevät ruutujen välissä pieniä hyönteisiä tai etsivät niitä! Katsokaapa ensi kerralla ruutujen väliin, tintit eivät ehkä katselekaan sisällä olevia ihmisiä. Näin ainakin näyttäisi olevan meillä.

Veli-Matti Sorvari

Pohjois-Savon IX Polkupyörä pinnaralli Lempy-Leppävirralla 11.–12.6.1999

Suuri klassikko, Pohjois-Savon polkupyöräpinnaralli polkaistiin jälleen kerran hyvissä olosuhteissa. Sää ei ollut koko aikana kovin kylmä eikä kuuma, tuulikin enimmäkseen heikkoa, vaikkakin ylti lauantaiaikana navakaksi.

Perjantai-illan tullen joukkueet asettuivat satulaan eri puolilla Lempy-Leppävirtaa. Startti oli luullinen klo 23–24. Kisasäännöt olivat entiset, ralliaika 12 tuntia, ja lajien yleisyysindeksejä kerättiin nyt neljättä kertaa (ks. aiemmat rallit). Rallialue rajoittui Kuopion rajasta etelään, mikä ei kukaan erotu oheisissa karttoissa, mutta niin pohjoisessa yksikään joukkue käynyt. Joukkueet kiersivät pääosin viitojen vartta etelään ja takaisin.

Tulokset

Kaikkiaan rallissa tavattiin 11 lajia, mikä on uusi indeksialue. Ennätys (Rautavaara 103, Tuusniemi 93, Vesanto 108) Kilpailijoista eniten lintuja, 9 lajia, ehätti nähdä Helenä Rönkä, joka polki kotimaastoissa (joukkue E). Toiseksi parhaaksi pojot, 84 lajia, keräsi Lempylenkin kiertänyt ryhmä C, eli vari Jaakkola, Kalle Ruokola ja Markku Urkonen. Kolmantena sijaan tarvittiin 82 lajia, jotka havaitsi ryhmä A edustajinaan Osmo Huupponen, Eelis Rissanen ja Juha Väätänen. Neljänneksi kirivät joukkueellaan B Erkki Björk ja Mika Petri Harju. Viides sija jäi sita joukkueelle D, jossa viiletti Timo Filipoff, Petri Sallinen ja Visa Uusipaikka.

Rallihavainnot

Riikinnevalta tarkoitetaan kaikkia paikkia. * = vain yksi jäsen joukkueesta havaitsi lajin, ei lasketa lajilistalle.

Kaakkuri. Valkeavesi 1 p (LKRu, MU), Suurijärvi 2 kie

(OHu, ER, JVt) ja Hepolampi 1 ä kauempana etelän suunnalta (HRö).

Kuikka. Voivakan pohjoispää 1 p, Valkeavesi 1 p ja Ylä-Koirus 1 p (IJa, KRu, MU), Unnukka 1+1 p (OHu, ER, JVt) ja Koirus Hankalahti 1 ä (HRö).

Härkälintu. Paukarlahden Hankalahti 2 p ja Paukalahti 3 p (IJa, KRu, MU; HRö; EB, MPH), Osmajärven pohjoispää 1 p (OHu, ER, JVt). Paukarlahdesta lajin sai myös joukkue D.

Silkkikuikka. Havaittiin mm. Paukarlahden Paukalahdella ja Kaupinsalmessa, Särkijärven Sorvalahdessa sekä parissa paikassa Osmajärvellä ja Unnukalla.

Kaulushaikara. Paukalahti 1 p, Ä (IJa, KRu, MU; HRö) ja Osmajärvi 1 Ä (OHu, ER, JVt; EB, MPH).

Laulujoutsen. Ylä-Koirus 1 NW (MU*), Suonenjoki Lempyjärvi 2 p sopivassa pesimäympäristössä (IJa, KRu, MU), Suurijärvi

1 + 1 pull, Osmajärvi 1 p (OHu, ER, JVt), Timola 2 m NE + ääniä Osmajärveltä (EB, MPH), Niirala Takalampi 1 ä kauempana (PSa, VU), Paukalahti 1 p, Särkijärven Pönkälahti emot + 5 pull sekä kaksi äänihavaintoa Rengontiellä (Alalampi + Ala-Särkijärvi) (HRö).

Haapana. Paukarlahden alueella: 1 ♂ p Hankalahti, 5 ♂ p Paukalahti (IJa, KRu, MU) ja Reinikkalanlampi 1 ♂ p (HRö). Samalta alueelta lajin sai myös joukkue D.

Tavi. Reinikkalanlampi 2 ♂ p, Paukalahti 1 ♂ p, Suonenjoki Kurkisuon lampi 1 ♂ p ja 1 ♂ p Ylä-Koiruksen Jänissaaret (IJa, KRu, MU), Hankalahti 1 ♂ ä (HRö), Paukalahden veneranta 3-4 p (TF, PSa, VU) ja Suurijärvi a3 p (EB, MPH).

Sinisorsa. Havaittiin mm. Paukarlahden Reinikkalanlammella noin 4 ♂ p, Paukalahdella väh. 2 ♂ p, Hankalahdella 2 ♂ p, Kotalahden kaivoksen altaat 1 ä (IJa, KRu, MU; HRö), Sorsakoski 1 ♂ p (EB, MPH), Niiralan Takalampi 1 ä (TF, PSa, VU), Suurijärvi 1 ♂ + 1 ♀ sekä

Osmajärvi 1 ♂ (OHu, ER, JVt).

Heinätavi. Paukalahti 1 ♂ p (IJa, KRu, MU) ja Hepolampi 1 ♀ p (HRö).

Tukkasotka. Reinikkalanlampi 2+1 ♂ p ja Paukalahti noin 8 ♂ p (IJa, KRu, MU; HRö). Paukarlahdesta lajin saivat myös joukkueet B ja D.

Punasotka. Paukalahti 3 ♂ p (IJa, KRu, MU) ja 4 ♂ p (HRö).

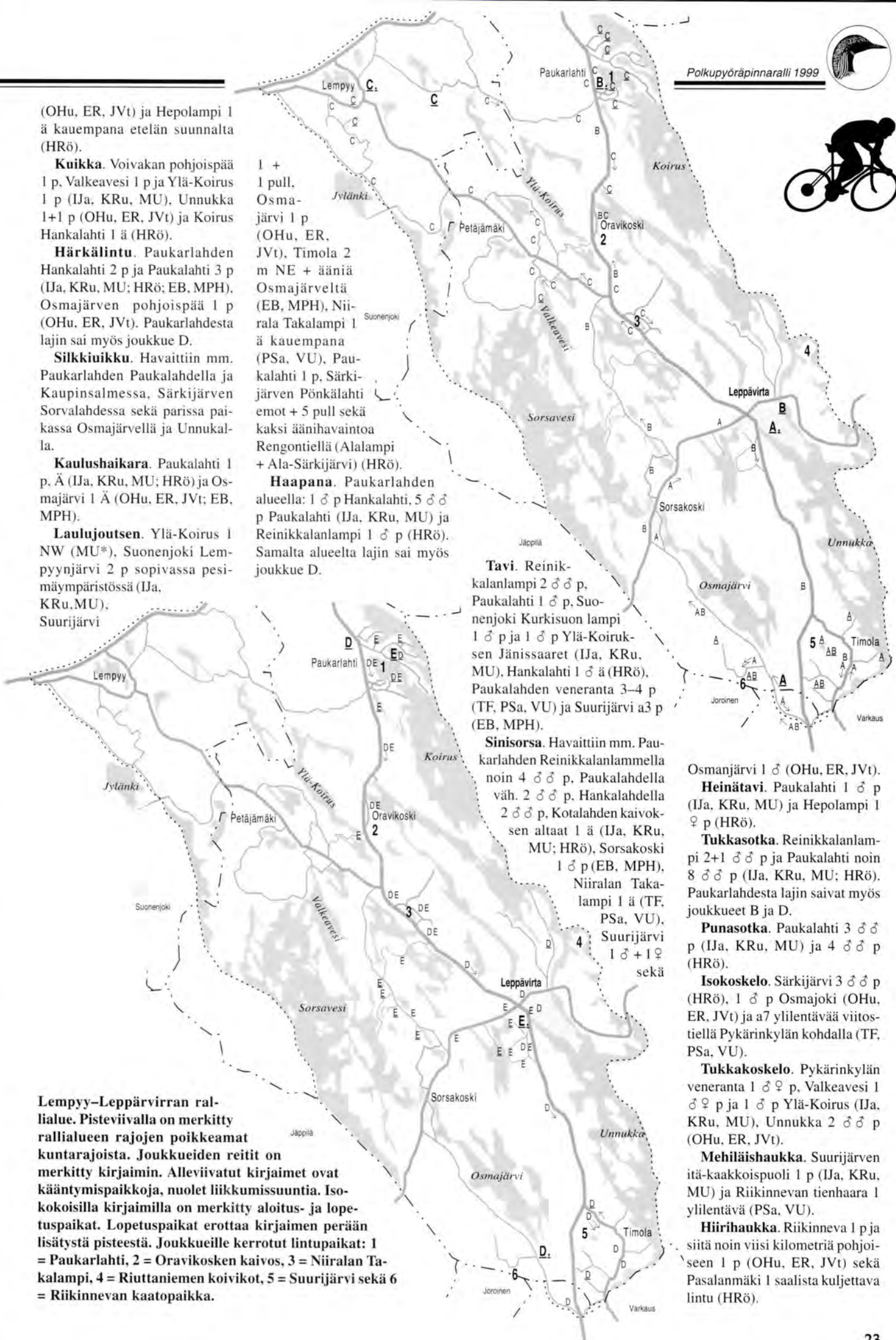
Isokoskelo. Särkijärvi 3 ♂ p (HRö), 1 ♂ p Osmajoki (OHu, ER, JVt) ja Riikinnevan tienhaara 1 ylilentävä Pykärinkylän kohdalla (TF, PSa, VU).

Tukkakoskelo. Pykärinkylän veneranta 1 ♂ ♀ p, Valkeavesi 1 ♂ ♀ p ja 1 ♂ p Ylä-Koirus (IJa, KRu, MU), Unnukka 2 ♂ p (OHu, ER, JVt).

Mehiläishaukka. Suurijärven itä-kaakkoispuoli 1 p (IJa, KRu, MU) ja Riikinnevan tienhaara 1 ylilentävä (PSa, VU).

Hiirihaukka. Riikinneva 1 p ja siitä noin viisi kilometriä pohjoiseen 1 p (OHu, ER, JVt) sekä Pasalanmäki 1 saalista kuljettava lintu (HRö).

Lempy-Leppävirran rallialue. Pisteviivalla on merkitty rallialueen rajojen poikkeamat kuntarajoista. Joukkueiden reitit on merkitty kirjaimin. Alleviivatut kirjaimet ovat käänntymispaikkoja, nuolet liikkumissuuntia. Isokokoisilla kirjaimilla on merkitty aloitus- ja lopetuspaikat. Lopetuspaikat erottaa kirjaimen perään lisätystä pisteestä. Joukkueille kerrotut lintupaikat: 1 = Paukarlahti, 2 = Oravikosken kaivos, 3 = Niiralan Takalampi, 4 = Riuttaniemen koivikot, 5 = Suurijärvi sekä 6 = Riikinnevan kaatopaikka.

Taulukko 1. Rallissa tavattujen lajien yleisyysindeksit joukkueittain sekä indeksin keskiarvo, jonka avulla voidaan vertailla lajien esiintymistä eri rallialueilla.

laji	A	B	C	D	E	$\bar{x}$	laji	A	B	C	D	E	$\bar{x}$
laulurastas	15	15	15	15	15	15,00	sinisorsa	3	3	3	3	1	2,60
pajulintu	15	15	15	15	15	15,00	tukkasotka	0	3	3	3	3	2,40
peippo	15	15	15	15	15	15,00	laulujoutsen	3	3	1	1	3	2,20
punakylkirastas	15	15	15	15	15	15,00	tavi	0	3	3	1	3	2,00
punarinta	15	15	15	15	15	15,00	haapana	0	0	3	3	3	1,80
räkättirastas	15	15	15	15	15	15,00	härkälintu	1	1	3	1	3	1,80
keltasirkku	15	15	15	15	15	15,00	keltavästäräkki	1	3	3	0	1	1,60
kirjosieppo	15	15	15	15	15	15,00	korppi	3	3	0	1	1	1,60
hippiäinen	15	15	15	7	15	13,40	tiltalti	1	3	0	1	3	1,60
lehtokerttu	15	15	15	7	15	13,40	kuikka	3	0	3	0	1	1,40
punavarpunen	15	15	15	7	15	13,40	pensassirkkalintu	0	3	0	1	3	1,40
talitiainen	15	15	7	7	15	11,80	selkälokki	3	3	1	0	0	1,40
pensaskerttu	15	15	7	3	15	11,00	järripeippo	0	0	3	0	3	1,20
haarapääsky	15	15	7	7	7	10,20	pikkulepinkäinen	0	3	3	0	0	1,20
harakka	15	15	7	7	7	10,20	kurki	1	0	3	0	1	1,00
varis	15	15	7	7	7	10,20	pikkulokki	0	1	3	1	0	1,00
västäräkki	7	15	15	7	7	10,20	fasaani	3	1	0	0	0	0,80
viherpeippo	7	15	15	7	7	10,20	hiirihaukka	3	0	0	0	1	0,80
metsäkivirvinen	3	15	7	7	15	9,40	kaulushaikara	1	1	1	0	1	0,80
käpytikka	15	15	7	1	7	9,00	kottarainen	0	1	3	0	0	0,80
vihervarpunen	15	1	7	7	15	9,00	mustapääkerttu	0	1	0	0	3	0,80
hömötiainen	7	7	7	7	15	8,60	pyy	3	0	0	0	1	0,80
kalalokki	7	7	7	7	15	8,60	tukkakoskelo	1	0	3	0	0	0,80
ruokokerttunen	7	7	7	7	15	8,60	valkoviklo	0	0	3	1	0	0,80
kuovi	3	15	3	3	15	7,80	isokoskelo	1	0	0	1	1	0,60
pajusirkku	3	7	7	7	15	7,80	kaakkuri	1	0	1	0	1	0,60
rautiainen	7	7	15	3	7	7,80	naakka	1	1	0	1	0	0,60
räystäspääsky	7	15	7	3	7	7,80	niittykivirvinen	0	0	3	0	0	0,60
harmaasieppo	7	15	7	1	7	7,40	rantasipi	0	0	1	1	1	0,60
kalatiira	7	7	7	7	7	7,00	sinipyrstö	1	1	0	1	0	0,60
sinitiainen	7	7	7	7	7	7,00	teeri	1	0	0	1	1	0,60
hernekerttu	7	15	7	0	3	6,40	törmäpääsky	0	0	3	0	0	0,60
lehtokurppa	7	3	7	7	7	6,20	varpuspöllö	3	0	0	0	0	0,60
mustarastas	7	7	7	3	7	6,20	heinätavi	0	0	1	0	1	0,40
naurulokki	7	7	3	7	7	6,20	helmipöllö	1	1	0	0	0	0,40
pensastasku	7	7	7	3	7	6,20	huuhkaja	1	0	1	0	0	0,40
töyhtöhyppä	3	7	7	7	7	6,20	kesykyhyhky	0	0	0	1	1	0,40
leppälintu	7	7	7	1	7	5,80	kuhankeittäjä	0	0	0	1	1	0,40
sepelkyhyhky	7	7	1	7	7	5,80	lirio	0	0	0	1	1	0,40
silkkiiukku	7	7	3	3	7	5,40	mehiläishaukka	0	0	1	1	0	0,40
sirittäjä	3	7	1	1	15	5,40	palokärki	0	1	0	0	1	0,40
telkkä	7	1	7	3	7	5,00	punasotka	0	0	1	0	1	0,40
urpiainen	7	7	7	3	1	5,00	pyrstötiainen	1	0	0	0	1	0,40
peukalainen	1	7	7	1	7	4,60	tuulihaukka	0	0	0	1	1	0,40
harmaalokki	7	7	3	1	3	4,20	kiuru	0	0	1	0	0	0,20
käki	7	3	3	1	7	4,20	kivitasku	0	0	1	0	0	0,20
pikkukäpylintu (1)	3	7	3	1	7	4,20	kulorastas	0	0	0	0	1	0,20
punatulokku	3	7	1	1	7	3,80	kuusitiainen	1	0	0	0	0	0,20
varpunen	3	7	3	3	3	3,80	käenpiika	0	0	1	0	0	0,20
metsäviklo	3	7	1	3	3	3,40	lehtopöllö	0	0	0	0	1	0,20
tervapäsky	3	3	1	3	7	3,40	luhtakana	1	0	0	0	0	0,20
töyhtötiainen	3	3	3	1	7	3,40	luhtakerttunen	0	0	0	0	1	0,20
puukiiپیج	7	3	3	0	3	3,20	metso	0	0	0	0	1	0,20
taivaanvuohi	3	3	3	3	3	3,00	nuolihaukka	1	0	0	0	0	0,20
viitakerttunen	3	3	3	3	3	3,00	ruisrääkkä	0	0	0	0	1	0,20
närhi	3	7	1	1	1	2,60	sarvipöllö	0	0	0	0	1	0,20
							Lajeja	82	76	84	75	91	112

(1) Sisältää myös Lox cur/pyt määritykset.

Nuolihaukka. Suurijärvi 1 kiert (OHu, ER, JVt).**Tuulihaukka.** Nikkilänmäki 1 ♂ p (HRö) ja Pykärinkylä 1 p (TF, PSa, VU).**Fasaani.** Timola 1 Ä + 1 Ä (OHu, ER, JVt) ja 1 Ä (EB, MPH).**Metso.** Ala-Särkijärvi Pomoniementie 1 ♀ p (HRö).**Teeri.** Teeret eivät juuri kukaan

taneet tai suhisseet, ja havaintoja kertyi todella niukalti: Särkijärven Pönkäniemi 1 ♀ p (HRö), Unnukka 1 ♂ (OHu, ER, JVt), Suonenjoki Kurkisuon laitamat 1 ♀ p (MU*) ja reissan varrella 1 Ä (TF, PSa, VU).

Pyy. Rengontie 1 p (HRö). Joukkue OHu, ER ja JVt tapasi lajin Timolassa kahdessa paikassa (toinen Suurijärvellä).**Luhtakana.** Suurijärvi 1 Ä (OHu, ER, JVt).**Ruisrääkkä.** Palokangas 1 Ä viitostien varressa (HRö)**Kurki.** Paukarlahti Kaupinsalmi ääntä, Kumpulahden pellot 2 p (IJa, KRu, MU), Suurijärvi 1 p (OHu, ER, JVt) sekä Oravilahti ääntä Oraviniemen suunnalta (HRö).**Valkoviklo.** Kaupinsalmi 1 ä ja

Reinikkalanlampi 1 ä (IJa, KRu, MU). Samoilla sijoilla myös 1 ä (TF, PSa, VU).

Liro. Riikinneva 1 Ä (ER*), Osmajoentien varrellä suunnilleen Putaanlampien kohdalla 1 kiert (TF, PSa, VU) ja Paukarlahden Reinikkalanlampi 1 p (HRö).**Rantasipi.** Laitisenniemi Valkeaveden ranta 1 ä (IJa, KRu, MU) ja Paukarlahti 1-2 Ä (TF, PSa, VU). Yksi havainto myös joukkueella E (HRö).**Pikkulokki.** Useita pesiviä pareja Paukarlahden Kaupinsalmen kaakkoispäässä ja kierteleviä yksilöitä läheisyydessä (IJa, KRu, MU). Paukarlahdessa lajin näkivät myös joukkueet B ja D.**Naurulokki.** Suuri yhdyskunta Paukarlahden Reinikkalanlammella, yhteensä n. 150 yksilöä kahdessa eri kohdassa (IJa, KRu, MU). Nähtävästi tämän kolonian yksilöitä kierteli laajalti eri puolilla Paukarlahtea. Yksittäisiä nähtiin myös mm. Ylä-Koiruksella, Osmajärvellä, Riikinneva ja Unnukalla. Myös Osmajoella kymmenkunta kaloja saalistelemassa (ks. harmaalokki).**Kalalokki.** Tavallinen pesimälintu alueen järvillä, pienimpiä lukuun ottamatta.**Selkälokki.** Valkeavesi 1-2 p (IJa, KRu, MU), Unnukka (Pöyhönsaari) 1 hautova, Riikinneva 1 kiert (OHu, ER, JVt). Kaatopaikalla (Riikinneva) lajin näkivät myös EB ja MPH.**Harmaalokki.** Esiintymispaikkoja: Humalaselän eteläpää 1 p, Oravilahti muutamia, Ylä-Koiruksen Jänissaaret muutamia (mm. 1 ad + 2 pull) (IJa, KRu, MU), Koirus Humalaselkä 1-2 p, Ala-Särkijärvi 1 p (HRö), Unnukka Pohjoisniemi 5+2 p, Osmajoki 1 yks., Riikinneva 2 p ja Osmajärvi 2 p (OHu, ER, JVt). Lisäksi Osmajoella pari yksilöä "kuoreita tai salakoita pyydystämässä" (TF, PSa, VU).**Huuhkaja.** Suonenjoki Sutisenvuori 1 p, istui suurjännitelinjan kannatinpylvään päällä (IJa, KRu, MU) ja Riikinneva 1 Ä (OHu, ER, JVt).**Lehtopöllö.** Paukarlahti Turkisyyvä saalista kantava emo ja varoitusaäntä (HRö).

Viirupöllö. Timola 1 Ä (JVt*). Joukkue ei siis saanut lajia, joten viirupöllöä ei havaittu "rallikel-poisesti".

Varpuspöllö. Poikueet tavattiin Riikinnevalle ja Unnukan Pohjoisniemessä (OHu, ER, JVt).

Sarvipöllö. Paukarlahti saalistava lintu (HRö).

Helmipöllö. Mansikkamäki 3 poikasta (OHu, ER, JVt; EB, MPH).

Kesykyhyhky. Leppävirran kirkon katolla 1 p (TF, PSa, VU) ja kirkon luona 2 lennossa (HRö).

Tervapääsky. Oravikosken kaivostorni 9 p (IJa, KRu, MU), Suurijärvi, Riikinneva ja Leppävirran kirkonkylä muutamia yksilöitä näissä kaikissa paikoissa (OHu, ER, JVt; EB, MPH). Muidenkin joukkueiden havainnot näiltä paikoilta.

Palokärki. Nikkilänmäki 1 p (HRö) ja Osmajoki 1 Ä (EB, MPH).

Käenpiika. Suonenjoki Suurijärven kylän Hietalahti 1 Ä (IJa, KRu, MU).

Kiuru. Aina yhtä vaikea löytää: Laitisenniemen pellot 1–2 p, Ä (IJa, KRu, MU).

Törmäpääsky. Saalistelevia Ylä-Koirus ja kolonia Soidinharjun soraomontussa noin 50 reikää (IJa, KRu, MU).

Niittykirvinen. Suonenjoki Juurikkasuon ja Kurkisuon turvetuotantoalueet, molemmilla yhteensä noin 10 yksilöä (IJa, KRu, MU).

Keltävästäräkki. Havaintopaikkoja: Paukarlahden pellot 1 p (IJa, KRu, MU; EB, MPH), Takalampi 2 p (IJa, KRu, MU), Timola 1 p (OHu, ER, JVt), Pasalanmäki Alalampi 1 p, ruokaa nokassa (HRö) ja ylilentävänä Osmajoen tiellä Riikinnevan pohjois-

puolella (EB, MPH).

Sinipyörstö. Timola Mansikkamäki 1 Ä (OHu, ER, JVt; EB, MPH; TF, PSa, VU). Havainto hyväksyttäneen myös AHK:ssa, koska lintu on ollut paikalla useita päiviä.

Kivitasku. Kumpulahti, Soidinharjun soraomonttu 1–2 p (IJa, KRu, MU).

Kulorastas. Renko 1 Ä (HRö).

Pensassirkkalintu. Hyvärilänniemi 1 Ä. Paukarlahti 1 Ä, Niiralan Takalampi 1–2 Ä (HRö), Nikkilänmäki 1 Ä ja Timola Tetrikangas 1 Ä (EB, MPH). Paukarlahdesta lajin sai myös joukkue D.

Viitakerttunen. Niirala Takalampi 2 Ä (IJa, KRu, MU, HRö), Timola 3 Ä (yksi myös nähtiin) (OHu, ER, JVt; EB, MPH). Nikkilänmäki 1 Ä (HRö; EB, MPH). Osa yksilöistä havaittiin useampan kertaan, mutta eri joukkueiden taholta.

Luhtakerttunen. Hyvärilänniemi 1 Ä (HRö).

Sirittäjä. Tuskaisen vaikea havaittava joukkueelle C, jonka ainoa havainto saatiin Mäkrämäen Kuuselassa laulavasta koiraasta (IJa, KRu, MU). Sen sijaan ralli-alueen eteläpäässä havaittiin useampia yksilöitä.

Tiltaltti. Osmajärvi Niemelä 1 Ä (OHu, ER, JVt; TF, PSa, VU), Rengontien-Pönkälähdentien alueella 4 Ä (HRö) ja Riikinneva-Sorsakoski välillä 2 Ä (EB, MPH).

Mustapääherttu. Nikkilänmäki 3 Ä (HRö) ja Sorsakosken taajama 1 Ä (EB, MPH).

Pyrstötiainen. Osmajärvi Louhela 2 p (OHu, ER, JVt) ja Renko Hepolampi 2 p (HRö).

Töyhtötiainen. Havaittiin Kotalahdessa ja Mäkrämäellä (IJa, KRu, MU), sekä poikueita tai useampia yksilöitä mm. Pönkälähdentiellä, Rengontiellä ja Ala-

Särkijärvellä (Hautarannantie ja Pomonniementie) (HRö).

Kuusitiainen. Timola Mansikkamäki 1 Ä (OHu, ER, JVt).

Puukiipijä. Paukarlahti Vanhasuo 1 Ä ja Päivärinne 1 Ä (IJa, KRu, MU), Rengontie, Pasalanmäki, Pönkälähdentie (HRö) ja mm. Mansikkamäentie päässä 1 p (EB, MPH).

Pikkulepinkäinen. Paukarlah-ti 1 ♀ p. Palokangas Vt-5:n ja Lempyntien risteys 1 ♂ p (IJa, KRu, MU), Osmajärven länsiranta (tien varrella) 1 ♂ p ja välillä Sorsakoski-Kotalahti 1 ♂ p (EB, MPH).

Korppi. Unnukka 2 kiertä ja Riikinneva muutamia (OHu, ER, JVt), Oikearanta 1 lensi yli viitostien (HRö), 1 lentävä viitostiellä (TF, PSa, VU) sekä Riikinneva a8 p + ääniä (EB, MPH).

Naakka. Riikinneva muutamia (OHu, ER, JVt), 1 p (EB, MPH) ja a4 lensi kaatopaikalta kohti kaupunkia (TF, PSa, VU).

Kuhankeittäjä. Nikkilänmäki 1 Ä (HRö) ja 1 ♂ ♀ p Konnuk-sentie 285 (TF, PSa, VU).

Kottarainen. Paukarlahti 1+1 p, Laitisenniemi 1+1 p (IJa, KRu, MU). Paukarlahdessa näkivät yhden yksilön myös EB ja MPH.

Järripeippo. Takalampi, tien länsipuolella 1 ä ja Suonenjoki Hietalahdenkangas 1 Ä (IJa, KRu, MU), Timola 1 Ä (JVt*). Pari havaintoa myös joukkueella E (HRö).

Käpylinnut. Hyvä käpylintu-keväät, joten ylilentäviä yksilöitä näkyi melko paljon.

Urpainen. Poikkeuksellisen paljon urpiaisia jäi pesimään ke-väällä Pohjois-Savo, mikä hei-jastui myös rallihavaintoihin.

Kalle Ruokolainen

Pohjois-Savon talvipinnarallit 1998 ja 1999

Talvipinnaralli 1998 – uusi lajienätys 66. Järjestyksessään kymmenes talvipinnaralli kisattiin Pohjois-Savossa 5.12. 1998. Rallia juhlisti tavanomaista runsaampi käpy- ja pihlajanmarjasato. Lauhojen kelien myötä myös sulapaikkoja oli normaalia enemmän. Odotettavissa oli siis jo etukäteen runsaslintuinen kisapäivä. Kisaamme sponsoroivat Savon Sanomat ja tapahtuma olikin näyttävästi esillä jo rallipäivän lehdessä. Juttu oli myös hyvin luettu, tämän huomasivat joukkueet

maastossa muutamien uteliaiden henkilöiden kyselyistä.

Edellisvuoden hankirallin jälkeen sää vaikutti lupaavalta. Yöllä satoi hiukan lunta, mutta keli muuttui aamuksi ihan kelvolliseksi – ollen tosin pilvinen ja hämärä. Aikaisempien vuosien Kuopio–Varkaus–Rautalampi kolmiotaktiikan lisäksi joukkueet olivat kehittäneet erilaisia muunnelmia. Kisan kolme kärkijoukkuetta jättivät kaikki jonkun em. kolmesta paikasta pois. Tämä olikin lopputuloksista päätellen erit-

täin onnistunut ratkaisu.

Rallissa saavutettiin uusi yhteistuloksen ennätys 66 lajia. Se rikkoo aiemman ennätyksen (vuodelta 1995) tosin vain yhdellä lajilla. Lajilistasta jäi silti puuttumaan muutamia viime vuosien peruslajeja, mm. riekko. Voittajajoukkue Team Mullikka ei aivan yltänyt uuteen joukkue-ennätykseen. Niin ikään vuonna 1995 tehty ennätys 43 lajia on siis edelleen voimassa. Voittajajoukkue laati rohkean taktiikan ja jätti reitiltään pois Varkauden – erittäin hyvä veto. Rallin jälkeinen uutisointi oli Savon Sanomissa ym-

märrettävästi näyttävää.

Kokemus ei ollut tänä vuonna voimaa. Tämän vahvistui hopealle sijoittunut HaHaHa-team, joka hävisi voittajajoukkueelle vain yhden lajin. Tämä joukkue jätti reitiltään ronskisti pois Kuopion. Erinomainen suoritus vasta toista kertaa kisassa mukana olleelta joukkueelta.

Rallissäännöt sallivat aloittamisen jo heti puolenyön jälkeen. Muutama joukkue kokeilikin pö-löjen kuuntelua edellisvuosien tapaan laihoin tuloksin. Kuuntelu oli tuloksekasta ainoastaan pronssille yltäneille Eräjormille.

Kuikka 25 vuotta

Tasavallan Presidentti Martti Ahtisaari ja hänen puolisonsa Eeva Ahtisaari kävivät 100 vuotta täyttäneiden Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen ja Kuopion luonnontieteellisen museon vieraina 24.3.1997. KLYY:n jaostona myös Kuikka oli esittelemässä toimintaansa presidenttiparille. Kuikan taulusta kertoi Eelis Rissanen. Saattaapa vierähtää vielä pitkä aika ennen kuin Kuikalla on tilaisuus seuraavan kerran vastaanottaa näin korkea-arvoisia vieraita. © Juha Poutanen

Yhdistyksen 25-vuotista taivalta juhlistavaan kokoukseen 5.11.1999 oli saapunut peräti 50 osanottajaa. Juhla-esitelmän aiheena olivat rajantakaiset Karjalan lintupaikat. Esityksen piti Markku Loippo Mäntyharjulta. Ehkä aihe veti kokoukseen karjalaisia juuria kantavia kuopiolaisiakin? Kokouksen lisäksi esillä olivat myös nykyisten harrastajien vanhoista harrastusvälineistä, piirustuksista, havaintovihkoista yms. kerätty juhlanäytely sekä vastikään julkaistu Lauri Hallikaisen (eturivissä vas.) toinen luontoaiheinen CD-levy. © Eelis Rissanen

Alli Karppanen toi lintuharrastusaiheiseen näyttelyyn isänsä Matti Karppasen luonnoksia ja maalauksia. © Eelis Rissanen

Lintuharrastusnäyttely pidettiin auki myös lauantaina. Museon kokoushuoneen nurkassa oli internet-yhteys Kuikan omille [www-sivuile](http://www.sivuile), joiden käytössä opasti Aarne Hagman. © Kalle Ruokolainen

Heidän lajilistassa komeili kaksi ässäälajia, huuhkaja ja viirupöllö. Pöllönkuuntelu soi kuitenkin joukkueita niin, että tulokseksi jäi kolmas tila. Kiitettävä suoritus joka tapauksessa nuorelta ja kehityskelpoiselta joukkueelta.

Etukäteen oli tiedossa muutamia hyviä lajeja. Kuopion Heinälamminrinteen kaatopaikalla oli havaittu tunturikiuru ja pari vuorihempoa. Jälkimmäinen laji piilotteli rallissa ja jäi ässäälajiksi. Vesilintuvalikoimaa täydensi haapana, joka löytyi edellisenä päivänä Leppävirran Sorsakoskelta. Kisassa se ui vain yhden joukkueen näkyviin (eli oli ässä-

laji). Kuikka sukelteli Rautalammin Tyyrinvirran alajuoksulla ja pakotti joukkueet tarpomaan tornille saakka. Lauhojen säiden ansiosta oli jäänyt hengaillemaan joitakin harmaalokkeja Varkauden ja Rautalammin. Pohjois-Savon tuoreimpana tulokkaana havaitut viiksitimalit olivat asettuneet Maaningan Patalahden ruokoihin. Pari kärkijoukkueita sisällyttikin Maaningan reitilleen. Hiiripöllöjä oli myös etukäteen tiedossa muutamia yksilöitä.

Rallissa löytyy aina yllättäviä lajeja. Sellaisiin lukeutuvat Varkauden Huruslahden pilkkasiivet, jotka jotkut joukkueet tosin mää-

rittivät aamuhämärissä mustalinnuiksi. Yksi pilkkasiipi oleili myös Iisalmen Kihlovirralla. Leppävirran Leppäsalon lapasotka (ässäälaji) kiihotti jo kovasti talvipinnankerääjien mieltä. Olihan havainto vasta neljäs talviaikainen Pohjois-Savosta. Tunnistamaton sotkalintu havaittiin lisäksi Maaningan Viannonkoskella. Yllättäviä talvilajeja (myös ässäälajeja) olivat Rautalammin Tyyrinvirran peukaloineen, Kuopion Linnanpellon mustapääkerttu ja Varkauden Puurtilan pähkinnähäkki.

Marjalinnut ja kävynpurijat olivat useimmilla joukkueella hyvin hansassa. Taviokuurnat eivät olleet vielä ehittäneet Savon korkeuksille ja laji oli noin puolella joukkueista. Jokavuotinen ongelmanelikko puukiipijä, hippiäinen, töyhtötiainen ja kuusitiainen aiheutti jälleen ongelmia monelle joukkueelle, myös kärkiporukoille.

Runas lajimäärä tuotti joukkueiden lajilistoihin melkoista hajontaa. Tämä näkyi myös ässäälajien määrässä. Mainitsemattomia ässäälajeja olivat lisäksi: metso ja varpuspöllö Rautalammin Kerkonkosken Kiesimässä, ampuhaukka, hemppo ja tikli Varkauden Lehtoniemessä sekä isolepinäinen ja kirjosiipikäpylintu.

Vuoden 1998 talvipinnarallissa havaitut ennätysmäiset 66 lajia: kuikka, laulujoutsen, kanadanhanhi, haapana, sinisorsa, lapasotka, pilkkasiipi, telkkä, isokoskelo, kanahaukka, varpus-haukka, ampuhaukka, pyy, teeri, metso, fasaani, harmaalokki, kesykyhky, huuhkaja, hiiripöllö, varpuspöllö, viirupöllö, palokärki, käpytikka, tunturikiuru, tilhi, koskikara, peukaloineen, mustarastas, räkättirastas, punakylkirastas, mustapääkerttu, hippiäinen, viiksitimali, pyrstötiainen, hömötiainen, töyhtötiainen, kuusitiainen, siniäinen, talitiainen, puukiipijä, isolepinkäinen, närhi, kuukkel, harakka, pätkinähäkki, naakka, varis, korppi, kottarainen, varpunen, pikkuvarpunen, peippo, järripeippo, viherpeippo, tikli, vihervarpunen, hemppo, vuorihemppo, urpiainen, tundraurpiainen, kirjosiipikäpylintu, pikkukäpylintu, taviokuurna, punatulkku ja keltasirkku.

Talvipinnaralli 1999 – niukuutta ja runsautta? Kilpailu käytiin 4.12.1999 talvisissa oloissa vaikka isommat vesitöt olivatkin vielä laajalti sulat. Edellisvuodesta poiketen pihlajanmarjat puuttuivat totaalaisesti ja käpyjäkin oli vain niukasti. Kisapäivän tunnelma oli hiukan odottava. Edeltävät pari viikkoa olivat olleet lauhoja ja luntakin oli sadellut niukasti. Kisan aattona sata-

nut lumi ja kiristynyt pakkanen muuttivat tilanteen täysin. Pohjustusten hyötykin oli vähäinen säiden muuttuessa koko ajan. Monen joukkueen pohjustus jäi tosin kovin vähäiseksi muiden kiireiden takia. Kisaa sponsoroiti Auto-Putkola antamalla käyttöömmä tilat iltajuhlaa varten.

Sääntöjä muutettiin hiukan, mm. kisa-aika oli nyt 12 tuntia alkaen aamuneljältä. Samalla kiellettiin myös lintujen valaiseminen lampuilla pimeään aikaan. Nämä ja muutamat muut muutokset herättivät runsasta keskustelua kuikan sähköpostiverkossa ja kommentteja tuli jopa pykäliin, jotka ovat jo vuosia olleet samassa muodossa. Keskustelu kävi jopa välillä rankempaa, kuin mitä itse kisa on ollut.

Ennen rallia oli tiedossa muutamia mukavia lajeja mm. Lapinlahden ja Maaningan silkkuiikut, joista edellisen fiksuimmat joukkueet kävivät hoitamassa Valion kuivamaidon tehtaan valoissa. Kuopion Haminalahdessa oli haapana ja Varkauden Pirtinvirralla tukkasotka. Harmaalokkeja ja joitakin kalalokkejakin oli vielä jäänyt odottelemaan talven tulo. Harmaapäätikoilla oli syksyn aikaan kohtuullista vaellusta, mutta liikkuvaisina ne tahtovat jäädä ralliin tuoksinnassa näkemättä, niin kävi nytkin. Yllättävin laji oli nuori kurki, joka oli jäänyt muista lajitovereistaan poiketen Maaningan Pulkonkoskella maatalon pihapiirin talvea odottamaan. Kurki täysin talvisissa maisemissa oli säälittävä näky, sillä sen kohtalo oli jo käytännössä sinetöity. Kuopion mustapääkerttu oli sinnitellyt vielä muutama päivä ennen H-hetkeä, mutta kisapäivänä sitä ei enää löytynyt.

Kiinnostuneina odotettiin, mitä vielä laajalti sulana olevat vesitöt tarjoavat. Tarjonta oli kuitenkin yllättävän niukkaa, melkein pä yksinomaan pelkkiä telkkiä ja koskeloita. Ainoana parempana oikeastaan Kuopion alli. Vanha merikotka juhlisti kahden kärkijoukkueen suoritusta Varkaudessa. Muita pikkumukavia olivat mm. tikli, pikkutikka, tundraurpiainen, varpuspöllö sekä muutamats metsot. Kanallinnut kun yleensä ovat teertä lukuunottamatta olleet rallissa vähissä. Pyrstötiaisia oli liikkeellä normaalia runsaammin.

Jatkuu sivulla 30...

Vuosituhanne lintuelämys

Marraskuun lopulla Lahdessa pidetyssä BirdLifen jäsenhankintaseminaarissa piti esittelykierroksella kertoa oma vuosituhannen lintuelämyksensä. Aikaa miettimiseen oli n. 5 minuuttia. Siinäpä lähtivät jopa meikäläisen aivot raksuttamaan nopeutetun filmin tavoin ja palauttavat mieleen elämyksen toisen perään.

Ensin mieleen palasi menneen syksyn huikea hanhimuutto aivan kotirannoilla. Kuinka hanhia alkoi tulla sutuisena, sateisena syyspäivänä yhä lisää ja lisää, aina vaan lähempää. Kuinka armoton kaakkoistuuli painoi nämä suunnistuksen mestarit lentämään kohti luodetta ja pohjoista. Elämys jatkui seuraavana jo kirkkaampana päivänä, jolloin hanhet ponnistelivat vastatuuleen Puutossalmella käsinkosketeltavalta etäisyydeltä.

Sitten alkoi korvissa kuulua toukokuun alkupuolen varhaisaamun hetki. Aamu oli vielä kylmä, maa huurteinen, pakasta viitisen astetta. Päällä normaali retkivarustus – pipo, toppatakki, rukkaset – hengitys huurusi. Ilman täytti kaikkialta kantautuva teerien kukerrus, muutama metso jaksoi vielä virittää lemmenleikkejä. Laulurastaiden ja leppälintujen huilut kuulaassa aamussa, ja sitten yhtäkkiä; kukkuu, kukkuu! Kerralla harteilta katosi talvivaatteiden paino, se tuli taas, kesä!

Ja oi, kun piekanat ja hiirihaukat tulivat huhtikuun puolessa välissä. Kuumassa kaakoistuudessa lintu toisensa perään lipui pohjoisille pesimäalueilleen. Kevään ärhäkkä aurinko poltti poskia kilpaa mielihyvän tuottaman innostuksen kanssa. Sitten ne hyväilynlämpimät kesäyöt, ruiskääräksä raksutus ja yön ihmeelliset laulajat. Elävästi mieleen palasi sen taitavimmista taitavimman viitakerttusen soolokonsertti. Auliisti se toisti kaik-

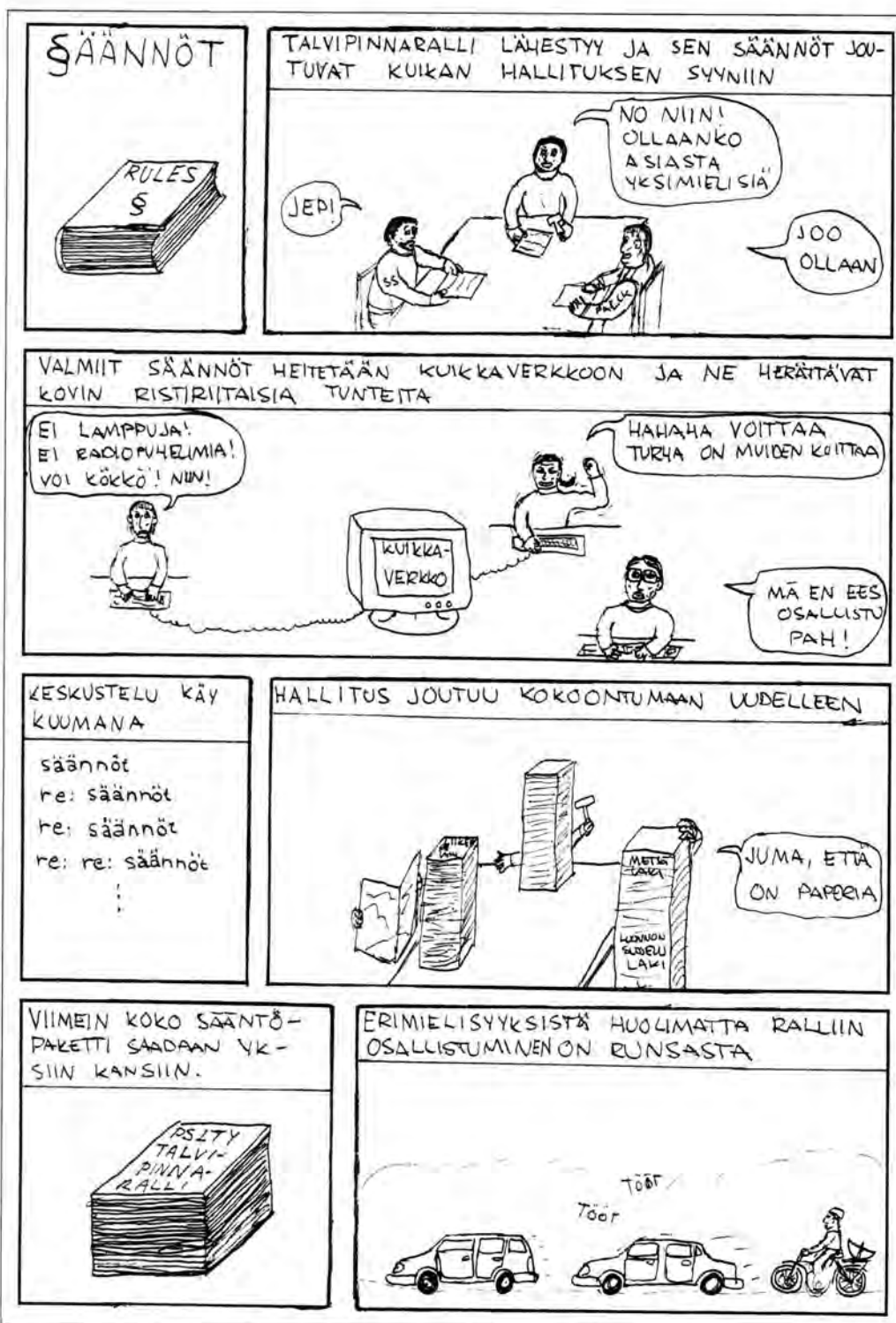
ki taiturimaiset teemat, lisäksi
yhä uusia aiheita ja sävelkul-
kuja uudelleen yhdistäen sä-
velsi laulutaiteen mestariteok-
sen. Ihmeellisin oli sen kuulo-
luta suorastaan fyysisesti hy-
väilevä näppäily, jota ei pysty
sanoin kuvailemaan, vastaa-
vaa olin kokenut aikaisemmin
kuuluisan koloratuurisopraa-
non konsertissa.

Elämyksenä palasi mieleen myös muutaman kevään takainen retki Riistaveden lintu-

järville. Toukokuun alku, lauantai-ilta ja keväisen levoton olo. Jonnekin oli lähdeittävä, vaikka oli aika viileää ja vähän sumuista. Kallaveden silloilla sumu sakeni ja Jännevirralla piti ajaa jo käsikopelolla oikeassa hernerokkasumussa. Tuntien itseni idiootiksi jatkoin vaan matkaa, ja ihme ja kumma, Riistavedellä alkoi kirkastua. Lintujärvillä vallitsikin sitten jo itäinen kirkas lämpöaalto, suorastaan t-paitakeli. Jär-

ven sula oli kuin istutettu täpötäyteen vesilintuja juhlapuissaan, äänekkäät kahlaajat ja lokit hakivat vapaata paikkaa, olipa joitakin petolintujaakin ja kaiken taustalla kevään pikkulintujen laulukonsertti. Vaikuttava lintujen määrä ja vain minä yksin siitä kaikesta nauttimassa.

Kotimaan elämyksistä ajatukseni vilistivät jo Israeliin. Sain nähdä huikaisevan määrän kahlaajia, haikaroita, lok-

keja ja sähköviä kuningas-ym.kalastajia kala-altailla taustanaan sininen Välimeri. Elikset lentelivät ristiin rastiin silmien editse. Pelikaanien, haidkaroiden, kurkien ja vesilintujen iltalentö auringonlaskun värjätessä maiseman uskottomasti pastellinsävyihin nousi sekin elämäspörssissä korkealle sijalle. Kuten myös eteläisessä Israelissa koettu päivä autiomaassa auringon noususta sen laskuun eksoot-

tisine lintulajeineen hietakyyhyistä keisarikotkiin.

Etelän kuumuudesta filmini siirtyikin suoraan Jäämeren karulle lintusaarelle. Uskomaton lintujen määrä mahtui tuolle pienelle pesimäsaarelle. Oli kiisloja ja ruokkeja, karimetsoja ja klovninaamaisia lunneja, harmaalokkeja ja kaiken yllä pikkukajavien äänekäs, valkoinen pilvi. Oli lintuja vierähtäessä pesillään, meressä ja ilmassa, oli ääntä ja vahva lin-

tujen lemu.

Hyvän aika, oli vaikea päättää, mikä on SE elämys! Sekin aina uudelleen toistuva ihmetyksellinen lintulaudan vieraita katsellessa. Kuinka nämä meidän ankarat talvemme kestävät linnut voivatkin olla niin värikkäitä? Sinitiaiset, keltasirkut, punatulkut, tikat ja kaikki muutkin harakka mukaan lukien? Mikä ihme on evoluutiossa antanut niille niin korean höyhenpuvun?

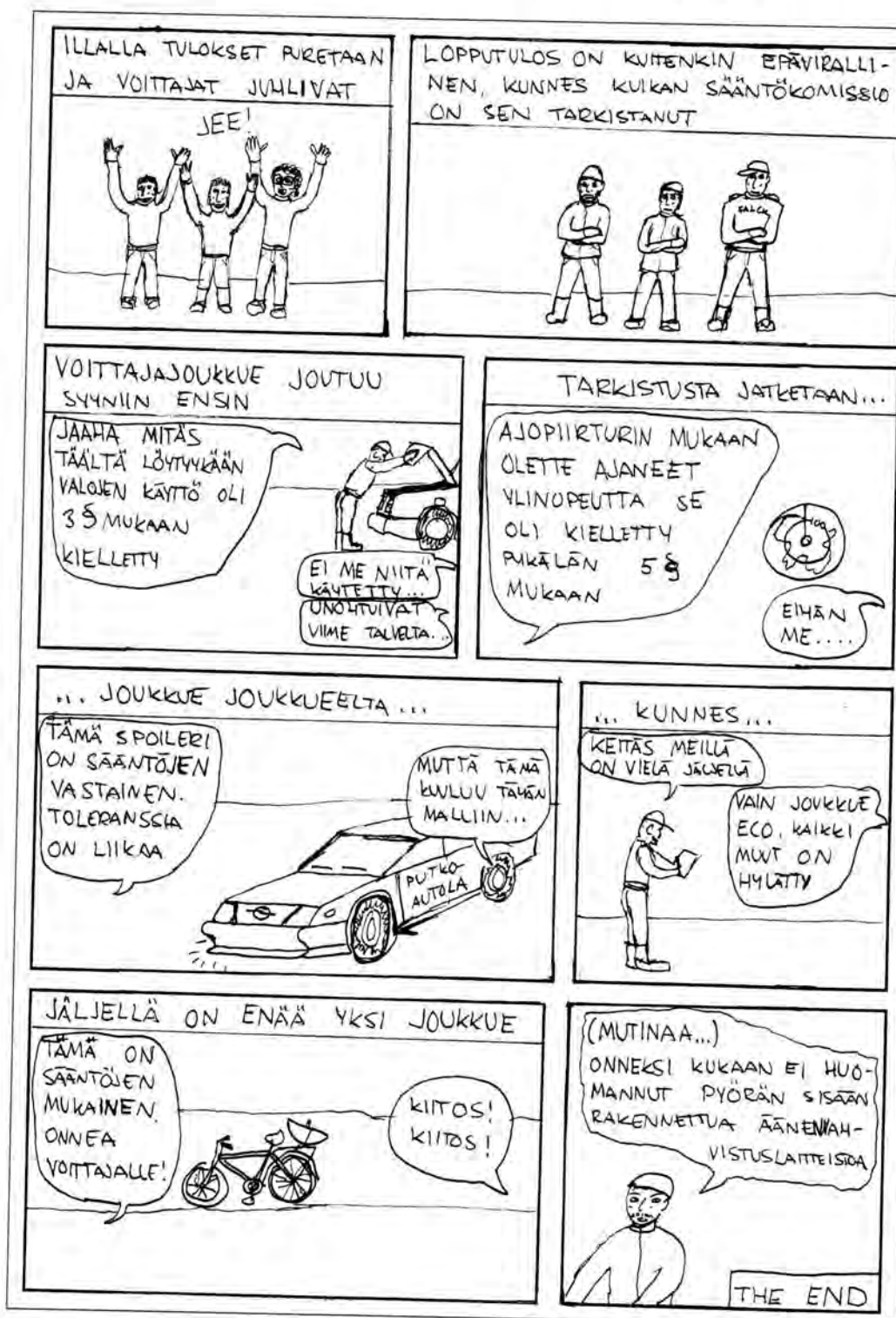
Sitten äkkiä valinta oli päivän selvä. Mieleen kumpusi muisto kaukaisesta lapsuudesta, 60-luvun alusta. Olin siitä onnellinen lapsi, että minulle luettiin paljon. Yksi lempikirjoistani oli Yrjö Kokon Pessi ja Illusia. Kirja oli kauniisti kuvitettu Kokon ottamilla mustavalkoisilla luonto- ym. kuvilla.

Yksi kuvista oli ylitse muiden; kuvassa oli kaunis, töyhtöpäinen, jotenkin surumielisen näköinen lintu. Se oli töyhtöhyppä, tuolloin vielä Ylä-Sa-vossa harvinainen lintu. Ainakaan sitä ei ihan kotipelloilla silloin esiintynyt. En edes käsittänyt, että tuollainen lintu voisi olla oikeasti olemassa. Sitten reviirini laajeni ja jonain keväänä Nerkoanjärven rantapellolla edessäni oli äkkiä ihmeellisen kaunis, kirjava, kaikissa väreissä hohteleva lintu. Jokin sai minut käsittämään, että siinä se seisoo ilmielävänä, kirjan lintu, töyhtöhyppä! Sadun lintu oli tullut todeksi.

Vasta nyt Lahden seminaarissa minulle toisen henkilön ilmaisemana selvisi, mitä tuona hetkenä oikeastaan tapahtui. Minä määritin ensimmäisen kerran linnun kuvan perusteella. Siksi tuon hetken tuottama tunne on säilynyt vuosikymmenet, siitä tuli minun vuosituhatosen lintuelämykseni.

Näiden muistojen myötä Kuikan hallitus kiittää jäsenistöä kuluneesta aktiivisesta toimintavuodesta. Vuodesta jää konkreettinen muisto juuri ilmestyneen kirjamme muodossa ja toivottavasti monia mieleen jääneitä linturetkiä, ehkä jollekin se vuosituhatosen lintuelämyksinkin. Toivotamme kaikille Hyvää, Lintuisaa Vuotta 2000 ja paljon elämyksellisiä hetkiä luonnossa. Niitä välähdysnomaisia, elämää suurempia hetkiä, jotka antavat meille voimia jaksaa arkisessa aherruksessa.

Asta Lähdesmäki

Jatkoa sivulta 27...

Pihlajanmarjojen puuttuessa marjalinnut jäivät lähes kokonaan puuttumaan. Tilhiä havaittiin yhdellä paikalla ja räkätti- ja mustatarastas jäivät näkemättä. Käpylintujen puuttuminen oli myös odotettua, sen sijaan urpiaisten niukkuus oli yllättävää.

Voitto meni jo kokeneelle ja rutinoidulle karvaturpien joukkueelle. Reittiin sisältyi perinteisesti Varkaus, Rautalampi ja Kuopio. HaHaHa-team ylsi kovasta etukätesuhoilusta huolimatta edellisvuoden tapaan kakkostilalle ja ovat siis edelleen haastajan asemassa. Kolmannen sijan jakoi Lapset ja vanhukset sekä Harhailijat. Jälkimmäinen joukkue katosi Maaningalla sananmukaisesti kartalta ja menetti siinä kallisarvoista kisa-aikaa. Rallin bonuspisteet jaettiin joukkueelle Eräs ja Jormat, joka uhrasi kallisarvoista kisa-aikaa auttamalla poliisia rattijuopon kiinnittämässä.

Kisan kokonaislajimäärä oli odotetusti edellisvuotta niukempi. Voittajan tulos sen sijaan oli yllättävänkin hyvä lintutilanteen huomioiden. Tulokset julistettiin juhlavasti Auto-Putkolan tiloissa

ja voittajajoukkueen (lue Ilkka Markkanen) kuohujuomaruiskutus oli kuin suoraan autokilpailusta!

Lopuksi voi todeta molempien vuosien kisojen onnistuneen hyvin. Talvien alut olivat keskenään kovin erilaisia. Kiitämme sponsoreitamme Savon Sanomia ja Auto-Putkolaa. Heidän apunsa oli iltajuhlän suhteen lähes korvaamaton. Kiitos myös kaikille kisaan osallistuneille joukkueille ja jäädään odotelemaan, mitä tarjotaan vuosi 2000. Se kun vaikuttaa kuulemma kaikkeen!

Vuoden 1999 talvipinnarallisessa havaitut 54 lajia: silkkiniukkanen, laulujoutsen, kanadanhanhi, haapana, tavi, sinisorsa, tukkasotka, all, telkkä, isokoskelo, merikotka, kunahaukka, varpusaukka, pyy, riekko, teeri, metso, fasaani, kurki, kalalokki, harmaalokki, kesykyhy, varpuspöllö, palokärki, käpytikka, pikkutikka, tilhi, koskikara, hippinen, pyrstötiainen, hömötiainen, töyhtötiainen, kuusitiainen, sinitiainen, talitiainen, puukipijä, isolepinkäinen, närhi, kuukeli, harakka, naakka, varis, korppi, varpunen, pikkuvarpunen, peippo, viherpeippo, tikli, vihervarpunen, urpiainen, tundraurpiainen, käpylintu sp., punatukku ja keltasirkku.

Eelis Rissanen

Talvipinnaralliin 5.12.1998 osallistuneet joukkueet ja tulokset.

1. Team Mullikka: H. Hölttä, A. Lähdesmäki, J. Poutanen ja A. Soininen 42
2. HaHaHa-team: H. Kärkkäinen, H. Miettinen ja H. Räsänen 41
3. Eräjormat: A. Löytäinen, P. Sallinen ja V. Uusipaikka 40
4. Etelän varikset: J. ja P. Pynnönen sekä P. Tolvanen 39
5. Pappa ja pojat: T. Immonen, A. Nyysönen ja E. Repo 38
6. Pulmuset: H., K., ja R. Rönkä 38
7. Kualkiäryleet: P. Lilmatta, K. Saukkonen ja M. Ukkonen 37
8. Karvaturvat: A. Hartikainen, J. Kettunen ja I. Markkanen 37
9. Elmerin epätoivoiset: J. Koskela, H. Kotilainen, E. Rissanen ja J. Väättäinen 34
10. Mässin porukka: O. Huuponen ja A. Lindholm 34
11. Miettiset: M. ja R. Miettinen 29
12. Iisalmen pöllöt: M. Niiranen ja J. Yliuoma 27
13. Kallen kiekura: K. Ruokolainen 17
14. Yksi pinna: E. Björk 13

Talvipinnaralliin 4.12.1999 osallistuneet joukkueet ja tulokset.

1. Karvaturvat: Aimo Hartikainen, Jaakko Kettunen ja Ilkka Markkanen 39
2. Hahaha: Hannu Kärkkäinen, Harri Miettinen, Markus Miettinen ja Hannu Räsänen 36
3. Lapset ja vanhukset 8 mk: Heidi Hannula, Jukka Ihanus, Jarkko Koskela ja Heikki Kotilainen 33
4. Harhailijat: Marko Pakarinen, Eelis Rissanen ja Juha Väättäinen 33
5. Pikkuhutikat: Harri Hölttä, Asta Lähdesmäki, Juha Poutanen ja Toni Uusimäki 32
6. Papan jengi: Timo Immonen, Allan Nyysönen, Eino Repo ja Arne Törn 32
7. Eräs & Jormat: Timo Filippoff, Anu Löytäinen, Petri Sallinen ja Visa Uusipaikka 30
8. Etelän Varikset II: Outi Ovaskainen ja Jyrki Pynnönen 30
9. Mitä säännöt?: Jussi Aalto ja Esko Vesänen 28
10. Voitto kotiin: Jorma Knuutinen, Hannu Siikavirta ja Teuvo Vepsäläinen 28
11. Pösöttäjät: Kalle Ruokolainen ja Markku Ukkonen 28
12. Kuppelo & koppelo: Helena ja Risto Rönkä 26
13. Iisalmen pöllöt: Markku Niiranen ja Jarmo Yliuoma 23
14. Kelot: Jorma ja Marko Kelo 21
15. Höyhensarjalaiset: Marja Majjala, Anja ja Tiina Soininen sekä Suoma Virnes 21
16. Vainottu: Erkki Björk 17

Jääkuikan talvipinnarallya koskevat direktiiviehdotukset

Seuraava talvipinnarally pidetään vuodenajasta huolimatta heti, kun Jääkuikan komissio on asianmukaisessa järjestyksessä valituskierron jälkeen vahvistanut rallya koskevat direktiivit:

§1 Direktiiviehdotukset koskien rallyeväitä

Kullakin joukkueella on oltava retkieväät, jotka koostuvat seuraavista osioista:

- 1. kiinteät, joihin kuuluvat voileivät ja makkarat sekä
- 2. nestemäiset, joihin kuuluvat kahvi tai lloisen Hösselin kaakao.

Ensimmäiseksi on huomattava, että kaikki retkieväät on viikkoa ennen rallya toimitettava Eläin- ja Elintarvikelaboratorioon tutkittavaksi salmonella-vaaran vuoksi. Eväät tulee pakata läpinäkyvään muovirasiaan kukin osio erikseen pergamiinipaperiin käärittynä. Makkaraa hankittaessa on huomattava, että sen käyryys keskeltä kumpaankin suuntaan mitattaessa pitää olla 7,5 astetta.

Muuten kukin saa valita makkaran mieleisekseen, mutta sen täyslihapitoisuuden pitää olla väh. 51,5 % eikä se saa sisältää siipikarjan lihaa. Nitraattipitoisuuden on oltava alle 1,2 % ja valonkesto tyydyttävä.

Nestemäiset eväät on pakettava terästermokseen (lasiset voivat rikkoontua), jonka takuuaikaa on oltava jäljellä väh. 6 vuotta. Takuutodistuksen on oltava rallyssa mukana. Kahvi saa olla vain normaali vahvuista, veren korkein sallittu kofeiinipitoisuus on 0,5 promillea. Konstaapelot Päättäminen ja Näsänen puhalluttavat joukkojen jäsenet mahdollisen rallykahvimuksen toteuttamiseksi Ryydinvirralla samalla kun mittaavat alinopeuksia.

lloisen Hösselin kaakao on valmistettava kyytöistä lypsettyyn separoituun ja keitettyyn maitoon.

§2 Rallyvaatetusta koskevat direktiiviehdotukset:

1. Pipot
Jokaisella joukkueen jäsenellä tulee olla päässään pipo, jonka on oltava mummon neu-

loma. Jos mummo on kuollut eikä jäämistöstä löydy direktiivit täyttävää pipoa, voi se olla myös kummin neuloma. Mummon kuolemasta on tällöin toimitettava kuolintodistus komissiolle. Pipo tarkistetaan ennen rallya Työterveyslaitoksen vaatetusfysiologian osastolla sen tuulenläpäisykyvyn mittaamiseksi.

Liian harva pipo hylätään, koska ao. päähinettä käyttävä kilpailija kuulee lintujen äänet muita paremmin. Pipo ei myöskään saa olla liian tiukka; sen päänahon hiusverisuoniin kohdistama paine saattaa aiheuttaa pysyviä vammoja, jotka vaikeuttavat kilpailijan elämää, voivatpa johtaa myös pysyvään invalideettiin.

Näitä direktiiviehdotuksia koskevat mielipiteet ja muutosehdotukset tulee toimittaa Jääkuikan komissiolle kirjallisina postilaatikkoon, osoite Heinälammrinrinne, Kompostiauma 3, jonne kirjeet saa jättää silloin, kun lokkitutkijoita ei ole paikalla. Komissio käsittelee muutosehdotukset kokouksessa, jonka ajankohta päätetään kokouksessa, joka pidetään heti, kun se saadaan sopimaan KAIKILLE komission jäsenille.

Seuraavassa numerossa direktiiviehdotukset koskien rallyssa käytettäviä käsiineitä ja villasukkia.

Mäski S.

MÄSKI SALATÄHDE
pääkomissaari

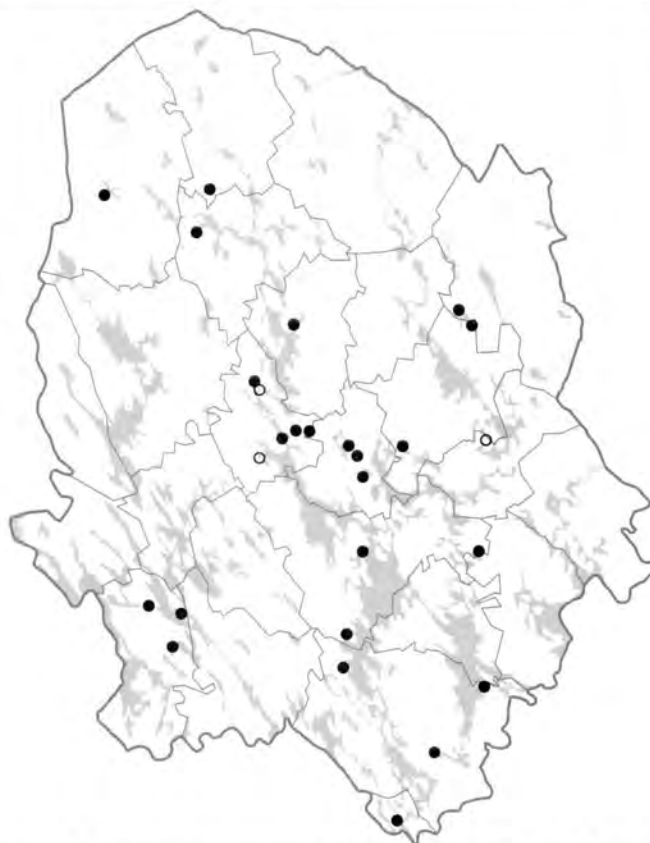

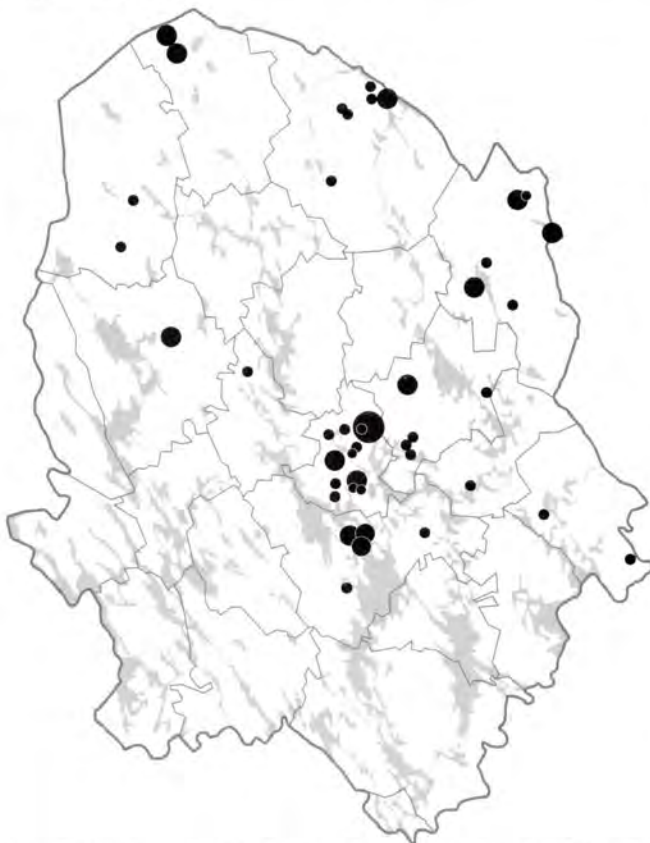
ERRATA

Edellisen **Siivekkään 1/99** diagrammeista ja kartoista oli jäänyt filmintulostuksessa pois harmaasävyjä, joten lukukelvottomiksi menneet kuvat on painettu tähän uudestaan. Pahoittelemme vahinkoa!

Lisäksi **Siivekkäässä 2/98** sivulla 12 olevassa kuvaajassa, jossa esitetään Kuikkaluodon selkä- ja harmaalokkien parimäärän vaihtelua, ovat lajit menneet sekaisin. Selkälokin viiva kuvaakin harmaalokkia ja harmaalokin selkälokkia. Tekstissä Kuikkaluodon parimäärät on selitetty oikein. Pahoittelemme myös tätä oikoluvunkin läpäissyttä virhettä.

Kartta. Kottaraisen varmat ja mahdolliset pesimäpaikat Pohjois-Savossa 1996 (mustat ympyrät) sekä täydennystiedot kesältä 1997 (avoimet ympyrät).

Kuva 4. Kartta kirjosiipikäpylintujen esiintymisestä Pohjois-Savossa vuonna 1996. Pieni ympyrä = yksittäishavainto (1–2 yks.), keskikokoinen ympyrä = useampia havaintoja tai useita yksilöitä samalta alueelta. Raasion ja Mustin lukuisat havainnot on yhdistetty isoksi ympyräksi.

Uusia AHK-lajeja 1.1.2000 alkaen

Edellisessä **Siivekkäässä** oli luettelo Pohjois-Savon AHK-lajeista, joista vaaditaan täytettäväksi ns. AHK-kaavake. Viimeisimmässä Linnut-lehden RK-katsauksessa valtakunnallisten harvinaisuuksien joukosta oli pudotettu alueellisten harvinaisuuskomiteoiden tarkastettaviksi joukko uusia lajeja. Ne olivat: **lumihanhi, tiibetinhani, punakaulahanhi, ruostesorsa, mandariinisorsa, pikkuruokki, mehiläissyöjä, sitruunavästäräkki** ja **mustaotsalepinkäinen**. Joten laittakaapa korvan taakse, että näitä nähdessänne alatte pikimmiten kaivella paperia ja kirjoitatte havaitut tuntomerkit tuoreeltaan muistiin.

Vuoden 2000 polkupyöräpinnaralli Lapinlahdella

Kesän 2000 polkupyöräpinnaralli on suunniteltu poljettavaksi Lapinlahden, ehkä vähän Varpaisjärvenkin maisemissa. Lisätietoja lähempänä, tai kysy Kalle Ruokolaiselta.

Kokous 28.1.2000

Vuoden 2000 ensimmäinen yleinen kokous on Kuopion museolla perjantaina 28.1. klo 18. Tervetuloa! Sisäänkäynti takapihalta.

KUOPION JA POHJOIS-SAVON LINNUSTO ON JUURI ILMESTYNYT!

KIRJASSA ON MM.

LAAJA KATSAUS POHJOISSAVOLAISEN LINTUTUTKIMUKSEN HISTORIAAN, LAJISTOKATSAUS 303 LAJISTA SISÄLTÄEN LUKUISIA ESIINTYMISKARTTOJA, DIAGRAMMEJA JA LAJIEN ESIINTYMISHISTORIAN 1800-LUVUN ALUSTA TÄHÄN PÄIVÄÄN, LYHYT HISTORIA LINTURENGASTUKSESTA SEKÄ BIBLIOGRAFIA POHJOISSAVOLAISESTA LINTUKIRJALLISUUDESTA. TOIMITTAJINA KALLE RUOKOLAINEN JA JUKKA KAUPPINEN, KIRJOITTAJINA 17 POHJOISSAVOLAISTA LINTUHARRASTAJAA TAI -TUTKIJAA – ALUEENSA PARHAAT LINTUASIAANTUNTIJAT.

KAIKKIAAN 344 JUHLAVAA SIVUA!

TÄYSIN NELIVÄRINEN, KUVITUKSENA MATTI KARPPASEN MAALAUKSET JA LUONNOKSET.

HINTA VAIN 220,–

**HANKI YHDISTYKSEN 25-VUOTISTA TAIVALTA
JUHLISTAVA KIRJA OMAKSESI LINTUYHDISTYKSESTÄ!**